

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

నిఖిలజగదుజ్జీవనాపతీర్ణ

శ్రీ భగవద్రామానుజ విరచితం

గ ద్య త్ర య మ్

ఇతః ఋ-

శ్రీ శ్రుతప్రకాశికా భట్టరరుళిచ్చెయిత

సంస్కృత వ్యాఖ్యానముమ్,

పరమకారుణిక రాన పెరియవాచ్చాన్నిలై అరుళిచ్చెయిత

మణిప్రవాళ వ్యాఖ్యానముమ్,

శ్రీ వేదాంతాచార్యరరుళిచ్చెయిత

సంస్కృత వ్యాఖ్యానముమ్,

శ్రీవైష్ణవ గ్రంథ ముద్రాపక సభా పణ్డిత రాన

పు. తిరు వేంకటాచార్యరాల్

నన్డాక పురిశోధక పుట్టు,

క. ఆధ్వారయ్యార్యచార్మియారాల్,

శ్రీవైష్ణవగ్రంథ ముద్రాపక సభైయార్ మూలమాక

సళనామ సంవత్సర త్తిల్

కాశీపురం

శ్రీనివాస ముద్రాక్షరశాలైయిల్

అచ్చిడప్పట్టతు.

విజయతేతమామ్.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

శ్రీవైష్ణవ గ్రంథముద్రాపక సభ (లిమిటెడ్.)

ఈసభలో తెనుగులిపిలో నచ్చువేసిన గ్రంథములు,

	రూ. అ. పై.		రూ. అ. పై.
౧. రామచరమశ్లోకము	౦-౧-౬	౨౨. తిరుప్పావై మూవాయరప్పడి	
౨. భారతాది తనిశ్లోకము	౦-౨-౬	ఆరుమ్మదసహితమ్	౧-౫-౬
౩. కాణ్డీల్వవిశిష్ట పరమధర్మశాస్త్రము (తాత్పర్యసహితము)	౦-౯-౦	౨౩. దీపప్రకాశ సహిత తత్త్వదీపమ్	౨ ౦-౦
౪. దుష్కరశ్లోకటిప్పణి	౦-౨-౬	౨౪. తత్త్వసజ్జిహ్వ	౦-౨-౦
౫. ముదల్ (తిరువనాది) వ్యాఖ్యానా		౨౫. గురుపరమ్మరాప్రభావమ్	౨-౧-౦
రుమ్మద ప్రతిపదసహితము	౦-౧౦-౦	౨౬. యత్తీర్వగ్రహణప్రభావమ్	౦-౧౨-౬
౬. రెండో తిరువనాది	౦-౬-౦	౨౭. తిరుప్పావై ఈరాయరప్పడి	
౭. మూడో డిటా	౦-౬-౦	నాలాయరప్పడికో	౦-౧౩-౦
౮. నాల్గవ డిటా	౦-౭-౦	౨౮. ముముక్షుప్పడి వ్యాఖ్యానా	
౯. తిరువిరు త్తమ్ (వ్యాఖ్యానద్వయ ఉరై ప్రతిపదతాత్పర్యసహితము)	౨-౪-౦	రుమ్మద ప్రమాణ తీర్తట్టు సహితమ్	౧-౬-౬
౧౦. తిరువాళియమ్ (వ్యాఖ్యానాది సహితము)	౦-౩-౦	౨౯. రహస్యత్రయమిమాంసా భాష్యమ్ 1st	౧-౮-౦
౧౧. పెరియతిరువందాది	౦-౭-౦	౩౦. రహస్యత్రయమిమాంసా భాష్యమ్ 2nd	౦-౯-౦
౧౨. తిరుమొక్కుమాల్ గీర్వానము	౦-౨-౦	౩౧. పరస్పరహాస్యమ్	౦-౮-౦
౧౩. శీటయతిరుమడల్	౦-౫-౦	౩౨. సమ్మదాయ అకరాతి	౧-౧౩-౦
౧౪. పెరియతిరుమడల్	౦-౭-౬	౩౩. చతుశ్లోకీసవ్యాఖ్యానమ్	౦-౬-౬
౧౫. శ్రీవచనభూషణమ్	౧-౧౨-౬	౩౪. నాయచ్చియార్ తిరుమొక్కి	౧-౧౦-౬
౧౬. శరణశర్ధావిచారమ్	౦-౨-౦	౩౫. చరమశ్లోకటిప్పణి	౧-౮-౬
౧౭. ప్రపత్త్యనుపాయత్వవిచారమ్	౦-౧-౦	౩౬. స్తోత్రరత్న వ్యాఖ్యానమ్	౦-౭-౬
౧౮. నాయమాత్మాభాష్యమ్	౦-౨-౬	౩౭. పెరుమాళ్ తిరుమొక్కి	౦-౧౨-౬
౧౯. ఇరామానుజనాథ్ గ్రంథాది	౧-౧౨-౦	౩౮. తిరుప్పావై అతాయరప్పడి	౧-౮-౦
౨౦. యమకరత్నాకరమ్	౨-౧౧-౦	౩౯. కణ్ణినుకోళిలు తామ్మ వ్యాఖ్యానమ్	౦-౧౫-౬
౨౧. తిరుప్పల్లావి	౦-౭-౬	గద్యత్రయవ్యాఖ్యానం	

పైకనుపరిచిన గ్రంథములకన్నిటికిని బైన్డుచార్లు ప్రత్యేకము.

ఇట్లు,

మ. తిరువేళ్ళడముడయానయ్య,

కార్యదర్శి ధనాధికారి,

నెం. ౩౧, వెంకటాచలమొదలివీధి, చెన్నపట్టణం.

మూ—పారమార్థికభగవచ్చరణారవింద యుగతై కాన్తికాశ్యన్తి తప
 ర్భక్తిపరజ్ఞానపరమభక్తికృతిపరిపూర్ణానవరత నిర్వ్య విశదసమానస్స
 విదయుగతై కాంతికాత్యంతిక పరభక్తి పరజ్ఞానేత్యాది పశ్యమాణ
 సూపతయోతదనుగుణమిహ వ్యాఖ్యాతు ముచిత త్వాత్ - నచభగ
 వత్ప్రపత్తే స్వతంత్రతయా మోక్షసాక్షనత్వంనాస్మీతి వాచ్యం శ్రుతి
 స్మృతిభగవచ్ఛ్రవేషతత్వాత్సంత్ర్యదృష్టైః . “యోబ్రహ్మణమి,
 త్యాదికేషాః శ్లేతాశ్వతరమంత్రే హిరణ్యగర్భాది కారణభూత పరమ
 పురుషశరణాగతి ముక్తముక్షునా మనుష్మయేతి ప్రతీయతే - నచ క్వ
 చిదంగత్వ ద్దశానాథురులఘువికల్పానుపపత్తై శ్చాత్రవ్యవహిత సాధన
 త్వంకల్పం-అధికారిభేదేనవ్యవస్థాపనాత్ . తథాహోపబృంహితంబ్రా
 హ్మేపురాణే . శరణంత్యాంప్రపన్నాయే ధ్యానయోగవివజ్జితాః
 దేవీమృత్యుమతిక్రమ్య యాన్రితదైవ్యస్థవంపదమ్ , ఇతి-అహింసాబుద్ధ్యై
 న స్పష్టముక్తమ్ . “య ద్యేనకామకామేనససాధ్యం సాధనానరైః | ము
 ఘ్నునా శ్చాన్యైః యోగేననచభక్తితః | ప్రాప్యతేపరమంధామ
 యతోనా వతకతేయతిః | తేనతేనాప్యతేతత్త స్మ్యసేనైవ మహాము
 కే | పరమాత్మవ తేనైవ సాధ్యతే పురుషోత్తమః, ఇతి . ప్రపత్తియోగ
 శ్చ అదిలంబితఫల ప్రాప్తిపర్యంత ఏవోదాహృతః-అహమస్మ్యపరా
 ధానా మాత్రయోకించనోగతిః | త్వమేవోపాయ భూతోమే భవతిప్రా
 థానామతిః | శరణాగతిరిత్యుక్తా సాదేవస్మిన్ ప్రయుజ్యతామ్ | తస్యా
 మబధాకిపాపాన సస్వేనశ్యన్తితప్తదా, దితి-అత్రాపి శ్యమేవోపా
 యభూతోమేభవే, త్యాదిభి ర్నాసాత్మికత్వం సూచ్యతే . “తేహం
 తు తపసాంన్యాసమతిరక్తం తపశ్శ్రుతమ్, మితచాహ. న్యాసశబ్దగ్ధచాత్ర
 శరణాగత్తి విషయత్వందశితమ్ . “నిక్షేపాపరపర్యాయో న్యాసః సం
 చాజ్ఞసంయుతః | సన్యాసస్యాగత్తుక్త శ్శరణాగతిత్వమ్, పీతి-న్యా
 సశ్చత్వాహు మునీషిణాబ్రహ్మణమిత్యత్రన్యాస బ్రహ్మశబ్ద సామా
 నాధికరణ్యం తస్యపరమ్-ఏవంగుతంత్రప్రపత్తిసిద్ధి . “భక్త్యాపరమ

మూ—

ప్రయోజనా నవధికాతిశయః ప్రియ

నూవాపిప్రపత్న్యావామహమతే । ప్రాప్యోహం నాన్యథాప్రాప్యో మమ
 కైజుర్యలిప్సభిః, తితిభికల్పాపివ్యవస్థితః క్షమయ ఉపపద్యతే - క్లోకత్ర
 యోదిత జ్ఞానాపికమన్యత్ర స్వయంప్రయోజనతయా ప్రాధ్యతైశ్చ
 విరోధః - నచప్రపత్తిస్వాతంత్ర్యే భాష్యవిరోధః - తథాహి, బహువి-
 ధా భజస్తే మాంజనాస్సుకృతినోజునే, త్యాదినోపాసనస్యేవ ప్రపదన్
 స్యాసి, తావదాత్మికస్తథావాంఛా తావన్మోహస్తథాసుఖమ్ ! నూవ
 న్నయాతిశరణం త్వమశేషాఘ్నరాశనమ్ । ప్రపత్తేః క్వచిదప్యేవం పరా-
 పేక్షానవిద్యతే । సాహిసర్వత్రసర్వేషాం నవకామఫలప్రదే, త్యా-
 దిభిస్సర్వాభిమత సాధనత్వావగతేః నవకఫల సాధారణమపి చరమశ్లో-
 కవిధేయం తత్రప్రకృతోపాయ విరోధి పాప నివర్తకన రూపోదాహర-
 ణ విశేషే ప్రదక్షాయామాన - ఇహతుసాధ్యాన్తర సాధనాన్తర రహి-
 తమంత్రవివరణ ప్రవృత్తత్వాత్ప్రాప్తివిరోధినిరసనాథకతయోదాహరణ-
 తస్మాన్నోపాయధూత పరభక్త్యాదికమిహోచ్యతైశ్చిసిద్ధమ్ - పరభక్త్యాది-
 భి సాధ్యమనుభవాదికం తదభావేపి ప్రపత్తిమాత్రేణ మేభవత్ప్రతివివక్షా-
 యాః ప్రస్తుత విరోధాభావేపి వత్స్యమాణానుసారేణ వివక్షాన్తరం ద-
 శికతం - ఆతోకపచ్చందనం గద్యం భాష్యంతి పరరంజనమ్ । ఇత్వా-
 విధియోప్యేవం ప్రసీదేయః ప్రమాణతః - పునశ్చ ముక్తాన్తరభవం స్మర-
 పూజేక్షత్కాదిభిష్ఠస్థిరీశినస్తి - అత్రహి ముముక్షూతాం భగవన్
 నుభవవిశేషేషు యథాసంభవం సుకృత తారతమ్యేన పరిమితకారణ-
 చరత్వం ఖద్యోతస్సురణవత్ సాంతరత్వం కంచితాకాలనిరన్తర్యేపి
 సారస్వత స్రోతోన్యాయేన విచ్ఛిన్నప్రవాహత్వం సామాన్యత స్సర్వా వి-
 షయత్వేపి పరోక్షరూపత్వం స్వయంప్రియత్వేపి మధురభేదజ నయేనము-
 క్తిరూపస్వప్రయోజన సాధనత్వబుద్ధ్యా ఉపాదేయత్వం ఆశ్రయసావధి-
 కరనత్వంచస్యాత్ - నిశ్చేదనివృత్త ప్రతిబంధస్యతు నతథేతిభావః - అ-
 త్ర ప్రతి హేతుత్వా భిధానేపి తదథా బుద్ధ్యోపాదేయత్వా భావాద్

మూ— భగవదనుభవ జనితానందధికాతిశయ ప్రీతికారితా శే
షావస్థోచితా

నన్యప్రమా జనత్వేషమేరుద్ధు . తిక్తహేతురనందధికాతిశయ ప్రయత్నం-
భగవ దనుభవేత్వేనేన ముక్తౌపాషాః కల్పత్వ ఇతస్సాన్విత్యమాత్రాను
భవో నిగుణః ప్రాప్నోతివాదశ్చేత్తదన్యతే - సర్వవిశిష్ట బ్రహ్మ
నుభవే ప్రధారాదుభావ్యం చ వ్యంజితం- అత్రానుభవజనితప్రీతినామ
నిరతిశయానుకూలం చ విషయోనుయాన భూయత ఇతి స్వయమప్రీతి
రతిశయానుకూల్య వతీకృతాథవత్వబుద్ధిః-కృతార్థోన్మీత్య మన్యతేతివ
త్ - నాచసామగ్ర్యనువృత్త్యా ప్రత్యక్షా భావినీ ప్రవాహ విచ్ఛేద రహితా
తావత్ప్రేకే . అన్యేతుప్రీతేః స్వరూపతోనువృత్తత్వేపి పూర్వవదనుభ
వనైవ ప్రయోజ్యప్రయోజకాకార విభాగేన జన్యజనక వాచో యూ
క్తిత- అస్యాశ్చప్రీతరనందధికాతిశయత్వ . ప్రీత్యంతరాపేక్షయా నికృ
ప్తస్య విరహాత్ - ఈశ్వరస్యైత్యనామ విషానముక్తేభ్యోతిశయితా
ప్రీతిః - శ్రోత్రయస్యచా కామహతస్య - భోగమాత్ర సామ్యలింగా
చ్ఛేతిసమానభోగత్వస్థాపనాత్ - ఈశ్వరనిత్యముక్త భోగానాముప
చయాపచయ తారతమ్యవాదయో రపన్యాయ మూలత్వాచ్చ కైజుర్
త్యస్య భగవదిచ్ఛా కారితత్వేపి ప్రహరణ యిష్యామి, తి తత్ప్రీత్యుద్దే
శేన ప్రవృత్తత్వేపివప్రీతికారితేత్వాదినా, యథాహాం కేశవేవృత్తిమితి
న్యాయాత్ప్రీతేః ప్రేరకత్వాతిశయేన స్వర సప్రవృత్తి నియోగనైరపే
క్ష్యం చ ద్యోత్యతే - ఏవం ప్రీత్యైవప్రవృత్తస్యాపి కైజుర్వ్య విశేషేషా
స్వామ్యభిమతవిశేషాస్తన్మనోధనీయః - తాదృశమేవచ కైజుర్వ్యం
, ఏతత్సామగాయనాస్తై. జడత్రీ-జనమమాణస్త్రీభిర్వా-సయదిపితృ
లొక కామోభవతీ, త్యాదిష్యప్యక్తమ్- అశేషావస్థాశబ్దేన పరపూర్తి
హదయస్థానాసన శయనాదయో జగత్సృష్ట్యా దయశ్చ భగవతోవ
స్థాని - స్వస్యచనశరీరత్వాశరీరత్వానేక శరీరత్వ రూపా గృహ్యంతే-
కైజుర్వ్యస్య తత్తదవస్థో చిత్తత్వం యథాలాకం యథాగమంచచామర

మూ—

శేషశేషతైక రతిరూప

గ్రహణాదినాభోక్తృతయాభోగ్యతయాచసన్నిధాయకృతత్వాత్. అశేషశేషతాతత్సంతతియన్యచసహస్యపరశేషభావః- యద్వాసర్వప్రకారశేషస్యత్తిరసన్నగరుణాదిప్రతినియతాధికారకృత్యేషు ముక్తస్యేచ్ఛావిరహాత్ ఇష్యమాణేషుపిసహేమః, సవైకభావతద్విధాభవతిత్రిభావతలసేకభావతి. తాననిజక్రేరూపాణిభగవాన్ దేవకీసుత, ఇతిప్రకారేణశేషశేషణార్యభావితరూపపరిగ్రహేణముక్తస్యస్వాభిమతసర్వశేషవృత్తిస్సన్యదేవ-తస్యామేకశబ్దేనస్వప్రయోజనప్రాధాన్యవృద్ధానః. అథవానిత్యనాముక్తానాంజభగత్ప్రతిఫలానుసర్వాసుశేషవృత్తిమపరకృతానుస్యకృతానుచప్రీత్యవిశేయోవిచక్షితః-“నిత్యాభివాంఛితపరస్పరసేవభావై - యాభిస్త్యంస్తనచాహు దృష్టిభిరేవ, త్యాదిన్యాయాచ్చ, ఏకరూపావారతిరేకరతిః. కాలభేదేన సంకోచాద్యభావాత్- రతిరీహప్రీతిరిచ్ఛావా . తయా హేతుభూతయా కైజ్జగర్యం నిరూప్యతఇత్యభిప్రాయేణ రూపశబ్దః. శేషతైక రతి రిత్యేతత్ప్రీత్యైవకుంతగద్యేపరిచర్యైకమనోరథ ఇత్యనేన వివృతం. అత్రానుభవ రతికైజ్జగర్యశబ్దేషు జ్ఞానచికిషాప్రయత్న క్రమశ్చప్రకాశితః-యద్వాశేషతైక రతిరేవ కైజ్జగర్యస్యప్రధానంస్వరూపం . తత్పరీవాహతయాతువ్యాపారాస్తరాణి భవన్మిత్యభిప్రాయః. ప్రాకృతప్రళయాదిష్వప్యవిచ్ఛిన్నప్రవాహతయానిత్యత్వేఅత్రత్యకైజ్జగర్యాద్వాప్యవృత్త్యర్థంనిత్యత్వోక్తిః-ప్రళయేనవృథంతి,చేతనీతం-స్వామిసమాదే శాపేక్షితాచ్చదితకాశికంకరః-తశ్యవృత్తిః కైజ్జగర్యం-తత్రాన్యైదుఃప్రాపత్వేన అలభ్యలాభత్వ సూచనార్థం ఇతః పూర్వంప్రాప్తైరభావాత్ ప్రాప్తప్రాప్తి పక్ష వృద్ధాసేన అపేక్షాహాత్పజ్ఞాపనార్థంచాధికప్రాప్తిశబ్దః - “సంపద్యానిభావ, ఇత్యాదికంహి నిత్యసిద్ధేష్వేవాకారేషు ముఖ్యం - నతుసాధ్యేనిరంకుశజ్ఞాన వికాసేతత్పూర్వకవ్యాపారేచ-తత్రతు నివృత్తప్రతిబంధ స్వరూపాపాధికత్వసూచనార్థః “మూవిన్యుమకమసమాజకైజ్జగర్య విధయః, ఇ

మూ — నిత్యకైజర్య ప్రాప్త్యకే ఓయా పారమాధికీ
భగవచ్చరణారవింద శరణాగతి ర్మథావస్థితా

త్యభి యుక్తైరుక్తం - ఆత్మాభి మానానుగుణ పురుషార్థక వ్యవస్థ
యా భగవత్పరతంత్ర్యాది ప్రబుద్ధస్య సుఖాయతే - పరేచ్ఛాయతమ్
ధూమ్నోపి స్వేచ్ఛాయాఅవిఘాతతః సర్వం పరవశం దుఃఖమిత్యా
ద్యం నాత్రబాధకం - స్వతశ్చేషత్వకైజర్యై నకుత్రాప్యసుఖావహే
కమజత్యాత్మధాత్వస్య లూకేచవ్యభిచారతః మహానందమహిమ్నోచ
ప్రాగుర్దిఖా వెక్షణాదపి మోహ దుఃఖే తథాస్యాతా మితి మూఢ
విజల్నితమ్ - సుఖస్య మోహన త్వంహి తామసత్వా ద్యుపాధిభిః సు
ఖాయుచభవేత్స్కాపి పూర్వకాదుఃఖాభి మళకనమ్ - ఎకమిహాపెక్షయే
త్యంతం వ్యాఖ్యేయస్యోపబృంహత్రాణ జీతుర్వకభిప్రేతస్య ప్రపంచనం -
భగవతఏవ శరణ్యత్వే వక్తవ్యేపి దివ్యవిగ్రహస్య శరణ్య గుణాదివ్యంజ
కత్వం చరణగ్రహణస్య కృపాత్తంభకత్వాతిశయేనా నతిక్రమణహేతు
త్వం చాభిప్రేత్యచరణశబ్దః - అరవింద శబ్ద ఉపాయ దశాయామపి భో
గ్యత్వంసూచయతి, అత్రభగవచ్చబ్దో నిరపేక్ష రక్షణౌపయికా కార
పౌష్కల్య ప్రదశకః - కృత్స్నవిదపి భావ్య కారణి ప్రశ్రయ ప్రకాశ
నాయ పారమాధికీ యథావస్థితేతి సామాన్యతో నికాశితః - త్వమే
వమవరంవృణోవ్య యంత్యంమనుష్యాయ హితతమంమన్యసే . యద్ధితం
మమ దేవేశ తదాజ్ఞాపయమాధవ, ఇతివత్ . పీతేన భగవత్ప్రపత్తిరోచ
సాధన మిప్యేతావస్థయా నిజీతం - సాయత్స్వరూపాయ త్రకారేతి
చ నజాన్యేతత్త్వయైవవత్సలయా మోక్షార్థక భగవత్ప్రపత్తే స్వ
రూపాదికం యథాప్రమాణం జ్ఞాపయిత్వా నుష్టాపనీయోహామితి
విశేషనిష్కర్షక రహితానామపి విజ్ఞానప్రకార శ్చిక్షితోభవతి - ఏవం
సామాన్యతఉక్తేపి సర్వజ్ఞాసర్వ హితైషిణీ దేవీస్వయమేవ సర్వంవి
భాస్యతీతి తాత్పర్యం . దేనానాం గుహ్యముక్త, మిత్యాద్యుక్తంగో
పనీయ తమత్వం - తతఏవత త్రతత్ర తదనుగుణ నిదేశక. ప్రవత్తిస్స్వ

రూపాదే దుఃఖవగాహన్యంచ సామాన్యనిరక్షణేన ద్యోత్యతే - నను
 సర్వలోకే సర్వాగమప్రసిద్ధాయాః ప్రపత్తైకకథం దురవగాహత్వం - ఇ
 త్తం. కేచిద్భక్తిప్రపత్తోగ్యవ్యతీకరితప్రయోగాదైక్యమిచ్చన్తి-లక్షణభే
 దాద్భేద మిచ్చన్తిపి కేచి త్స్వతంత్ర్యేణ ముక్తిసాధనత్వం నానుమ
 న్యంతే- అన్యేతుస్వాతంత్ర్యాగ్ర్యుపగమేపి, షడ్విధాశరణాగతి,,రితి వచ
 నాను రోధా దాగ్నేయాది షట్కవత్సం ధూయసాధకత్వమాహురి -
 తత్రైషషడ్భాం శ్రుత్యేకం సాధనత్వంఅపరే - తేషేష్వయథేష్యం కేచి
 త్కాతపయోపేక్షయా కతపయపరిగ్రాహిణః- నీయేతైకసంగ్రహేపి స్వ
 రూపన్యాసమాత్రత్వం ప్రాథకనాభరన్యాసయో రన్యతర మాత్రత్వంత
 యో ర్కీ యథేష్యమంగిత్వం వికల్పంవాకేచిదాహురి - ఇతరేచప్ర
 పత్తే రవిధేయజ్ఞానరూపత్వ మనివా రణాది రూపత్వం దక్షిణాజ్ఞాదిహే
 తుక భరన్యాసావిశిష్టత్వం అనంగత్వం ద్వితాంద్యంగత్వం సర్వధ
 మన్వరూప త్యాగాద్యంగకత్వం భక్తియోగవదాప్రయాణాదనువర్త
 నీయత్వం కమయోగాద్యంగకత్వం ఆరభకార్యపుణ్య పాపనివర్తనా
 త్తమత్వం కింబహునా గృహ గమనాంజలి ప్రణామాది మాత్రతాచ
 పృతిపాదయన్తి- ఏవంవిప్రతిపత్తియోగ్యతయా దుష్కరఃప్రపత్తేనిష్కా
 షః-తహే కథంస్యాదుచ్యతే.తత్రతావద్భక్త్యాక్యాదిపక్షాన్నిజేపర
 త్వాదిషు నిరాకాత్మక. షాడ్విధ్యోక్తిరపి,న్యాసశపంచాంగసంయుత,,ఇ
 తి బలాదష్టాంగయోగోక్తి వదంగంగి సముచ్చయేనస్థాపితా - అత
 ఎవహి,, షడంగంతముపాయంచే,,త్యాదికమపిసంగచ్ఛతే,స్వరూపన్యాస
 స్వాత్మాపేక్షితత్వేపి,అత్మాత్మీయ భరన్యాసః-త్వయినిహిత భరోస్మి
 సాహాయతః. తవభరోహమకారిషి ధామికై,,రిత్యాదీప్రమాణ్యం
 ప్రదాయేభకరన్యాసప్రాధాన్యంసీద్ధం. యదప్యక్తం భరతముననా,,అ
 నన్యసాధ్యే స్వాభీష్టేమహావిశ్వాస పూర్వకం. తదేకాపాయతాయా
 జ్ఞాప్రపత్తి శ్వరణాగతి,,రితి-యచ్చాహిబుద్ధ్యేన,ప్రాథకనామతిశ్య
 రణాగతి,రితితత్రాపీపూర్వోక్త ప్రమాణానుసారాదనన్యసాధ్యత్వ తదే

కోపాయత్వోక్తి తాత్పర్యాచ్చ సాధనాపూర్వక భరన్యాసాత్మకత్వ
సిద్ధితిత్వేషాదిక్ - అణోదురవగాహత్వ వ్యోతనాన్ముపారమాథకీత్యా
త్తి సామాన్యరేఖ ఉపపన్నగతి. ఏవమీదృశభరన్యాసాత్మకత్వయా శ
రణ్యోన్వయముక్తకార విశిష్టపరతత్వవిషయతయచ నిర్మాప్యాయామ
స్యాంప్రపత్తౌ స్వరూపతొవిషయతశ్చ తమకికార్య వైపరీత్యవిరహః .
పారమాత్మికత్వం ప్రకారతోంగతశ్చ తజః కార్య ప్రకారి ప్రకారా
న్యథాభావతాపిత్యం-యథాప్రమాణం- ఫలసంగకశ్మత్యాత్మి త్యాగ
శ్చాత్రణ్యధావస్థితత్వం. రాజసతామసబుద్ధిప్రకారశ్చ యాయాధమక
మధమకాన్య అధమకంధమక మిత్యే, తిన్లోకాభ్యాంగీతః. ఎతేనాపా
గమసిద్ధత్వం. నిత్యాగమసిద్ధత్వేపి పురుషబుద్ధ్యన్యథాకల్పితత్వం చ నిరస్తం
భవతి. ఎవంతువ్యాఖ్యాతం వ్యాసార్థేః-పారమాథకీతి తమకికార్య
న్యదాసః-ఆనుకూల్యాది శరీరవృత్తితద్ధి తస్యాఉపాయాన్తరభ్యా వ్యా
వృత్తంస్వరూపం- యథావస్థితేతి రజఃకార్య వ్యదాసః ప్రపత్తవ్యవిష
య సంబంధరూపః ప్రకారగతి. అపిరతా, ఆమోక్షదానా దవిశ్రాన్త
వ్యాసారెత్యథః- వ్యాపారశ్చాత్రశరణ్యప్రసాదవిశేషవిషయశ్చదే
వహిశాస్త్రాధికః. సకృదేవ ప్రసన్నయ- ననుప్రపన్న సకృదేవభా
ధే, త్యాదిబలాదంగతఃస్వరూపతోవానువృత్తి రిహసనివక్షీతా. వ్యాఖ్యే
యే ప్రపద్యగతివతకమాన నిదేశ స్తవ్యసాంసుకాలాభిప్రాయః-వ్యా
పారానువృత్తి కథనాత్తాభ్యావ్యోదాహృత భక్త్యక్షప్రపత్తివ్యవచ్ఛేదః -
సాహిమధ్య సాధనరూపం శాధ్యాన్తరముత్పాద్య విగతవ్యాపారాభవ
తి-తదవతుముక్తిసాధయతి- అన్తివ్యాఖ్యాననేన భగవత్ప్రపత్తేః స్వ
భూషణోపి స్వాదుతమత్వంసూచ్యతే-మే, ఆకించనతమస్యానన్యశరణాన్య .
ఎవంవిజ్ఞాపితాయా విష్ణుపత్న్యగిప్రతిపదసంబంధాతి- అస్తుతగతి. రావ
ణేష్టి 'తేనప్రేత్రీభవతుత, ఇతి వాదన్యాశ్చరణాగతవిషయే కైముత్యసిద్ధిమి
ధం ఛర ప్రదాన వాక్య విత్య త్రేత్యుపోక్తమ్ , మమన్యస్తభర
న్య మయా స్వీకృత భరన్య - ఉపాయ దాన షేతస్యాన్తది

మూ - ౭విరతాస్తుమే - అస్తుతే - తయైవసర్వం సమ్మ
త్స్యతే - అఖిలమేయప్రత్యేక

దంపతిసమ్మతమ్ । యథాతస్మాదిప్రసీదచ్ఛారి హరదాశం మానూచతే -
భగవత్ప్రపత్తేః పూర్వోక్త నిత్యకైశ్చార్యపాత్రి పర్యంతఫలావినాభావ
మాహ-తయైవ సర్వం సంపత్స్యత ఇతి-ఎవకారణాత్రో పాయాంతర
వ్యవధాన నైరపేక్ష్యంవ్యోత్యతే యద్వాఅస్తుతఇత్యే తావతైవ పర్యా
ప్తే స్తయైవేత్యాదికం విభీషణసహగత రాక్షసన్యాయేన యథా భిమతా
నుబంధి రక్షణాభిప్రాయ - అథవాన్లోకత్రయోద్దిష్ట జ్ఞానిత్వాదికమత్ర
పరత్రేవ యత్రాథకముప్యతేతత్సవకమిహసవకబద్ధధర్మ- ఉక్తేన
సహవత్సమాగ మనుక్తంచ అనుబంధిరక్షణ మభిమతత్వావిశేషా త్సంక
లయ్యుచోద్యతే- సంపత్స్య తఇతి భవిష్యత్కదేశరిప్రపత్సినస్తరి తుగా
ప్రభృతిత తదుచితకాలాభిప్రాయః వదాన్యత్సవ్యంజకం చేదంవాక్యద్వ
యం-ప్రియవాద్దానశీలోహివదాన్యః-ఎవంశ్రేమచ్చబద్ధా భిషేతమథకము
పయోగ విశేషపర్యంతమువాసూత్యప్రాప్యత్వప్రాపకభ్యో పయుక్తసర్వా
కారసంగ్రహకంనారాయణశబ్దంవ్యాచిఖ్యాసురి తత్ర తత్పురుష పు
త్రావయనశబ్దధర్మంబహువ్రీహావన్యపదాధకంబదివ్యాత్సస్వరూపంతా
వదాహ-అఖిలేతి-అత్రసంబుధ్యంతప్రయోగాద్యావ్యఖ్యేయేపితథాత్వేన
తవ(త్వత్)శబ్దాధ్యాహారఇతికేచిత్ . 'శ్రీమన్నారాయణ స్వామిన్ని
త్యాదౌమంత్రాంతరైవ తద్ర్ద మ్మవ్యం-అన్యేతప్రాధకనానుగుణ తాత్ప
ర్యానుసారేణ సంబుద్ధిహ-ప్రయుజ్య తత్తత్సహుః - అఖిల మేయప్ర
ప్రత్యేకత్వం, అఖిలమేయా త్యంతాథావవత్వం- తేనకతిపయమేయర
హితేభ్యో వ్యవచ్ఛేదరి- కల్యాణైకతానత్వం, కల్యాణానాం సర్వసాం
గుణానాం సాధారణాత్రయఘాత విస్తారత్వం- నిత్యాదీనామపి సర్వ
మంగళగుణత్వం, సమస్తమేయరహితం నిష్కాన్వియంపరమంపదం- తే
జోబలైశ్వర్య మహావబోధ సువీర్యశక్త్యాదిగుణైకరాశి- సవసర్వగుణ
పైత, ఇత్యాది ప్రసిద్ధ ఉభయలింగాధికరణాథక ఉపయోగా తిశయా

మూ—కల్యాణైకతాన స్వేతరసమవస్తు విలక్షణా

ప్రభుమిహాకర్త - “ నరాజ్ఞాతాని తత్వాని , త్యాగ్యకర్త కారణత్వానికజితమచిద్ధతం చిద్ధతచ్చ వికారా పురుషాధానికం ప్రణతోపేక్షాది పర్యంత మవద్యం నకించి దస్యస్యాస్తి - నచ కల్యాణగుణైర్వస్యా విద్యమానః కస్యనిశ్చయః , పశ్యన్త్యైర్బలాది గుణాక్తిరేతద్వివరణమ్ - స్వరూపనిరూపకంజ్ఞానత్వాదిక మప్యత్ర కల్యాణశబ్దేన సామాన్యత స్పృశ్యహేతవ్ . ఏవం సగుణ నిగుణాశ్రయో విషయభదేనావిరూపాత్కృద్వస్త్వ పక్షస్య నిరసమి - యద్వా - కల్యాణైకతానం ప్రదేశభేదేనకాలభేదేనా వ్యకల్యాణత్వ రహిత మిశ్యభాగ - జ్ఞానానన్ద స్వరూపేతితు తద్విశదీకరణంజ్ఞానతయానుదతయాచకాత్యేకసకల్యాణ మిత్యక్తం భవతి - జడావ్యోగ్యాత్ప్రీతి కూలౌదాసీన రూపజ్ఞానాభ్యాంచ వ్యవచ్ఛేదాయ జ్ఞానత్వసన్దత్వమౌరుభయోరప్యక్తిరి - అనంద కల్యాణ శబ్దా స్వపరాపేక్షయా సుకూలత్వంవాఙ్మూర్తః . ఏవం, అనందాద్యుపప్రధానస్య - అక్షర చియంత్యవరోధ, ఇత్యధికరణాక్తం స్వరూప నిరూపక వర్గాద్వయం వ్యంజితం భవతి . ఆఖవా హేయ ప్రత్యసీక మాశ్రితానాం యథోపాయం స్వేచ్ఛయా హేయ నివర్తక కమ్ - తథాసతి లోక స్వసజ్జల్యయన్త హేయ సద్భావస్య నవిరూధి - నచ విరుద్ధ ఘటనగతికల్పరా - స్వరూపమాత్రేణ హేయనివర్తకత్వ స్వామిగీకారాత్ - అన్యథాతిప్రసంగాత్ - కల్యాణైక తాన మాశ్రితారా భృశమతేషు కల్యాణేష్యేకాగ్రం - అనిష్టనివర్తక మిష్టస్యాకంశేషభాగః - స్వస్య నిర్దోషమగ్గత గుణాకరత్వ మప్యత్రాథానీధమ్ - “ పుల మతడి పపత్రే , నిత్యధికరణాథకత్వ దశీకతః - త్రివిధానాం చేతనానామచేతనానాంచ పరాధీనత్వాది సామ్యాదేవంభూతంవస్త్వసమరంనాస్తి త్యభిప్రాయేషాహ - స్వేతర సమస్త వస్తు విలక్షణైతి - ఏతేనజ్ఞానభౌగ సామ్యేపి సర్వ ప్రకార సమసిషేధస్సిద్ధిః - “ నిత్యంవిధుం శర్వ

మూ—ననన్జానానన్దైకస్వరూప, ప్వాభిమతానురూపై

గతం సుసూక్ష్మమ్ - చిత్వ మేవేవంపురుష ,, ఇత్యాది ప్రసిద్ధం . తిథి
 ధపరిచ్చేదరాహిత్యం ప్రాధాన్యతః పృథగాహ - అను తేతి - సర్వ
 వ్యాపిత్యాద్యేష పరిచ్చేద రాహిత్యమ్ . సర్వకాలవర్తిత్యాకార
 పరిచ్చేదాభావః - సాక్షాత్పర మ్పరియావా సర్వ ప్రకారి త్వే సత్వ
 వస్తుసామానాధికరణ్యస్యాహిత్యాద్యస్తుపరిచ్చేదవిరహః - యేవక
 నాపి ప్రాశస్త్యేన స్వర్మాదుత్కృష్టైకి కైశ్చిద్వస్తుభిరధరీకృత్యాభా
 వాద్వాతద్విగ్రహాదీనాంతు సంతాపితచిదకాయాస్తద్విభూతి గతాపి
 వెతితైరపితస్యోత్కృష్టః నితస్త్వాదిభిఃప్రస్థ తులాదిభిఃపరిచ్చేదో
 దేశ ఫలిచ్చేదాంతగత ఇతిత్త్విషే ధేనసోపిసేద్యః - వస్తవంతర
 శూన్యత్వాద్వాసవకవస్తు స్వరూపై క్యాద్వావస్తు పరిచ్చేదాభావభి
 వక్షాతుసవకప్రమాణవిరుద్ధా అనంతిఫదపూర్వాపరశ్రుతిభిరుద్ధాచ-
 యద్యపిదివ్యాత్మస్వరూపా పేక్షయా సర్వేషా మాధేయత్వం సమా
 నం - యద్యపిచవిగ్రహస్యగుణ నియామ్యతయా గుణానా మంతరస్య
 త్వంతథాపి స్వరూపవద్భూషణాస్త్ర స్వరూపనిఖిలజగదాధారశ్వేనత
 ధనురూపత్వాత్తా దృశ స్వరూపస్యవ్యంజకత్వాత్సంబంధనయోగవిష
 యత్నేన ముముక్షుణాణాం శుభాశ్రయత్వాచ్చ ప్రాధాన్యం దశయ
 తుం గుణేభ్యోపి పూర్వకం తద్విగ్రహమాహ - ప్వాభిమతానురూపై
 తి - నిరవధికానంద రూపస్య స్వస్యా పృథిమత మనురూపంచదివ్య వి
 గ్రహ స్వరూపం స్వరూపస్య నిత్యనిరవధికానుకూలత్వ మన్యాభిమతిం
 సబాధతే - సర్వస్య సర్వదాభిక్షిప్తైకానుభవ గోచరత్వేన ప్రమా
 ణ సిద్ధత్వా త్సాచాభిరూప స్యాభరణాభిమతివస్తుస్వరూపానుకూల్య
 బాధికా. ఎవంభూషణాదావప్యభిమత త్వావిరోధః-అనిష్టావహా శా
 తీరాదివ్యావరంకైరప్రాకృతత్వ ధ్యేయత్వప్రాప్యత్వాదిభిరపి విగ్రహాదే
 రానురూప్యంసర్వకాంతప్రకార విశిష్ట త్వ మేకరూపత్వంనానారూపై
 వ్యపిషాన్యూహవిభవాచావతారేవప్రాకృతత్వశుభాశ్రయత్వాదికం

మూ— కరూపాచిన్త్యదిపాద్భుతనిత్య

“సమర్థాశ్చక్రయాశ్చైతాః - సమస్తశక్తిరూపాణి - చించాకృత్యాత్మ
నాభిష్టేనమాగత్యా వశిష్టతే - అచాపి లోకేతియా సాధగవచ్చాచితాత్మ
నాం మంత్రమంత్రేశ్వరన్యాసాత్సాపిషాద్గుణ్యవిగ్రహే,, త్యాదిభిరుచ్య
తే పరపూహాదివిగ్రహవత్తత్త్వద్విగ్రహానుప్రవేశాదర్చాపి షాద్గుణ్య
ప్రకాశక శర్ధసత్త్వద్రవ్య మయిత్యర్థః - దేవత్యిజ్ఞనుష్యాది విచిత్రా
జతారదశాయామపి ఆదిత్యవర్ణం తమసంపరస్మాది, త్యాదిప్రసిద్ధస్య
పరమ నిలయ విగ్రహస్య సన్నివేశేక రూప్యంవావివక్షితమ్ - చింత్య
త్వేన చాదితస్యాప్యచింత్యత్వేనోక్తిరితర సజాతీయతయాచింత యితు
మశః శ్రితామహ. తేనాసిత్యత్వాది సాధకసావయవత్వా ద్యనుమానా
నాం ధర్మిగ్రాహక బాధోభిప్రేతః - దివ్యాద్భుతశబ్దా ద్రవ్యతస్స
న్నివేశాదిభిశ్చ వైలక్ష్యగృహరా - అపాకృత స్థాన వర్తిత్యా పాకృత
త్వ పరంవా - “రూపంవిశిష్టందివి సంస్థితం - నభూత సంఘసం
స్థానోదేహాస్యపరమాత్మనః । సతస్యప్రాకృతాయూర్తిమాణంస మే
దోస్థిసచ్చవా,, ఇత్యాదిభిస్తథోక్తేః - అద్భుత త్వం, “తస్యహే
తస్యపురుషస్యరూపమ్ . యథామాహారజనంవాసః - సర్వాశ్చర్య మ
యం నేవం - తేనాశ్చర్యవరేణాహం - అపూర్వరూప సంస్థాన,,
మిత్యాది ప్రసిద్ధ నిరతిశయ వైచిత్ర్యవత్త్వమ్ - నిత్యత్వమపి త్యాదిజ్ఞా
స్వభావసంసిద్ధిః - “ నిత్యం నిత్యాకృతిధర,, మిత్యాదిభిరుక్తమ్ - తేన
శుభాశ్రయాద్భుత పర విగ్రహస్య కల్పితత్వ కృతకత్వాదిపక్షాః ప్రతి
క్షిప్తాః - అవతార విగ్రహానామపి సత్యావాపేవ తత్రైవ విభాగా
విభాగావుపదిష్టా - తేషాం ప్రత్యేక మపి విత్యేచ్ఛా సిద్ధతాం కేదిదా
శుభి - నిరవద్యత్వం తైశ్శ్రజ్జకరిత వత్స-మక మూలత్వ దుఃఖావహ
త్వాదేరభావాద్దివ్యాత్మస్వరూపే ప్రకారాంతరయోగ పురుషాపేక్ష
యోక్తమనాలమృతత్వరూపమప్యవద్యందివ్యవిగ్రహేనాస్మి - తస్యయ
థాక్షుతంయథాదశకనంచసుఖానుసంధేయత్వాత్ - ఇహఖిన్వీశ్వరాపే

మూ — నిరవద్యనిరతిశయాబ్జల్యసాస్తర్యసౌగంధ్యసౌకుమార్య
ర్యలావణ్యయావహా

మూ సజ్జీవప్రతికూలం సర్వస్వ తదనుకూలతయైవ ప్రమాణ సీ
ర్ధత్వాత్మస్వరూపప్రతికూల సర్వా క్రయస్యాపి స్వప్రతికూల లేశ ర
సూతతయా సమస్త హేయరహితత్వోక్తిరి - ఏవంముక్త నిత్యాపేక్షయా
విరకస్యచిత్ప్రతికూల్యమ్ - తేషామీశ్వరేణ సమానభోగత్వాత్ - ఆ
చేతనాపేక్షయాతు ప్రతికూలానుకూలే కదాచిదపి నస్తి - ఆతేవ త
స్య హేయముపాదేయం నాస్తి - తస్యసావద్యత్వోక్తిస్తుచేతన వి
శేషప్రతికూలస్వభావయోగితయా తదపేక్షా - క్షేత్రజ్ఞానాంతు స్వప్ర
తికూల దుఃఖతత్కారణ సచ్చిన్ద్రాత్సావద్యత్వం - యేష్వర బుద్ధి విశేష
రూపస్య క్షేత్రజ్ఞకమకసాధ్యనిగ్రహస్యాపి కమకవశ్య గోచరతయాత
ద్దౌషత్వమేవ - యేష్వరస్య త్వసౌప్రశాసనరూపతయాగుణవీచ - ఏ
వంస్థితే దివ్యవిగ్రహస్య నిరవద్యత్వోక్తిః యేష్వరాపేక్షయాతదాగ్రీతా
పేక్షయాచశరీర త్వాదిశబ్దే త ప్రతికూలస్వభావరాహిత్యపరా - నిర
తిశయస్య మాబ్జల్యాదిమ సర్వేష్వనీయతే - తచ్చతత్తదపేక్షయో
తత్కాష్టాభావా దనుత్తమత్వవత్ - బౌద్ధల్యమ్ , “ అదత్యవణం -
దివిసుర్య సహస్రస్యే , త్యాది ఘాతం భాగ్వర తషత్వం - సౌంద
ర్యమవయవభోభా - యేనః సాక్షాన్మన్మథమన్మథ , ఇత్యుచ్యతే -
“ సర్వగన్ధ , ఇతి శ్రుతినినుకూలగన్ధనిషయా - స్రష్టందనాది చాత్రకృ
తకరత్వమిత్యభిప్రాయేణ సౌగంధ్యశబ్దః - సౌకుమార్యం మహా బలత్వే
పిపుప్ప (భా) హాసఇతినామదుహానంమాదకవమ్ - యథోక్తంః సు
కుమారౌ మహాబలా , వితి - లావణ్యం సము దాయ భోభా - “ ధూ
యిష్టం తేజస్వాద్భిరహుళాభివృద్ధూకృతమ్ । చక్షురానంద జన
నం లావణ్యమితకర్థిత , ఇత్యాహురి - యావన మిహానకాలకృతావ
సా - కిన్తు తాదృశో విగ్రహస్వభావః - తద్భావనస్య నిత్యత్వాత్ - ఆ
స్యేషామపిషీయావ నేకౌమారానంతరభావిత్వముపలక్షణమాత్రమేవ -

మూ— ద్యవనం గుణనిధి దివ్యరూప స్వాభావికానవధికాతిశయజ్ఞాన, బలై, శ్వర్య

యువతయైవకేమాంచదుత్పత్తిశ్రవణాత్ - ఆదిశబ్దేన శుభాశ్రయాదిప్రకరణోక్త సమక గుణ సంగ్రహః తతఏవా నంత్యమ్ - నిధిశబ్ద ఇహాశ్రయపరనిరతిశయభోగ్యత్వవ్యంజకశ్చ-ఏవ ముప కారక తమత్వా ద్బుధి | పాయేణగుణైర్భగిపూర్వవిగ్రహ ఉక్తః - అభేద్యశవిగ్రహభివ్యంగ్యప్రకృష్టగుణధూ యవ్యతామాహ - స్వాభావికేతి-అత్రసమక గుణ కందఘాతైరా శ్రితానా శ్రితగౌచర వ్యాపారభేద సాధారణైర్జ్ఞానాదిభిః పరత్యం అశ్రితరక్షణైశ్చాంతైస్సేవీల్యాదిభిస్సోలభ్యంవశ్యజ్యతే - స్వాభావిక శబ్దేన సీత్యత్వమనన్యాధీనత్వంచాత్ర వివక్షితమ్ - తాభ్యాముక్త నిత్యజ్ఞానాదిభ్యావ్యవచ్చేదః - తద్బలాదిభ్యా వ్యవచ్చేదస్తు అనవధికాతిశయత్వాదప్యనవధికాతిశయ శబ్దః పూర్వవత్ - “పరాస్య శక్తివివిధైవ శ్రూయతే - స్వాభావికీ జ్ఞాన బల క్రియావే , త్యామ్నాశమ్ . స్వాభావికత్వం పరత్వంచసర్వగుణేషు యోజ్యమితిభావః - సజ్జ-క్షణాదౌ పూర్వా త్రయాభివ్యక్తిక్రమేణ జ్ఞానాదిగుణద్వంద్వత్రిలోక్తిః - ప్రత్యేకచ్ఛగుణద్వంద్వేషు పారస్పర్య హేతుభేదగవచ్ఛసోక్తిః . యథా “బలంవీర్యంతథాతేజ ఇత్యేకత్తు గుణత్రయం | శ్రమాద్యవచ్యాభావాశ్శ్రిం జ్ఞానాదేరుపసజ్జన , మితి- జ్ఞానమిహ సర్వసాక్షాత్కారరూపమ్ - “యస్సనవజ్జస్సర్వవిత . నవకదశీ స్వాధీనోనాదిస్సర్వేశ్వర స్సవకద్భుగి, త్యాదిభ్యః ఉక్తంచనాథమనిభిః, యోవేత్తియుగపత్సర్వంప్రత్యక్షేణసదాస్వత, ఇతిబలంనామశ్రమ ప్రసంగరహితం సవకధారణసామర్థ్యం “ఎవసేతవిధరణః - యత్రవిశ్వం భవత్యేకనీశం- తత్సవితుపక రేణ్యం-ధ్రువమచల మమృతంవిష్టుసంజ్ఞంస పాధారంధ్రామ-యోలోకత్రయమావిశ్వవిభత్వవ్యయశ్చేశ్వరః- పరమూర్తృచసర్వేషామధారఃపరమేశ్వర, ఇత్యాదినిర్ధం-విశ్వర్యం, “ఎవసర్వేశ్వరః-సర్వేశ్వరేశ్వరఃకృష్ణ, ఇత్యాదిసూక్తం మవ్యాహతేచ్ఛం ప

చూ... వీర్యశక్తి, తేజస్సశీల్య, వాత్సల్య,

ర్షనియస్తృత్వం-అజస్యర్వేష్వర,, ఇతచతన్నాపాతః-వీర్యం, సహా
పాదానత్వేసర్వధారణేసర్వచిరుమనేపినికారరహితత్వం-యథోక్తం-చి
కారవిరహావీర్యం ప్రకృతిత్వేపిమేనదే,, త్యాది.శక్తి, స్వేతరసవకసా
మధ్యకనిర్వాహికా-జగత్ప్రకృతిభావోమేయస్సాశక్తిరితీర్యత,, ఇత్యాది
మాత్రాసహాపాదానత్వాత్మికా-యద్వా-యదనైర్వరశక్యత్వాదఘటి
తమివభాతి తద్గుణససామధ్యకయాపా-తేజః, అస్వాధీనసహకార్య నపే
క్షత్వం-తదుక్తం -తేజఃస్తన్వన్యానపెక్షతే,, తి- -సహకార్యనపేక్షా
మేనసవకకార్యవిధాహియా । తేజస్వత్వం గుణంప్రాహుస్తమిమంతత్వవే
దిన,, ఇతిచ - - నతత్రసూర్యోభాతి నచంద్రతారకం - నేమావిద్యతో
భాంతికుతోయమగ్నిః జ్యోతీంష్యాదిత్యవద్రాజకకురుక్షప్రచ్ఛాదయక్
శ్చియే,, త్యాదినిదశికతం- -పరాభిభవసామధ్యకతేజఃకేచిత్ప్రచక్ష
తే,, లోకకశ్చిత్సాపాద్యవస్థయా స్వవిధూతిం నజానాతి. జానన్న
పినధారయతి. జ్ఞాత్వాధారయన్నపినసవకధానియంతుంశక్నోతి - ధా
రణనియమనాథ్యాం గ్లానోభవతి. అగ్లానోపినతత్సత్తా స్థితిహేతుస్సాస్య
త్తద్ధైశుశ్చ పరాధీనసహకారి సాపేక్షస్సాస్యత్ - నైవమసావిచిత గుణ
క్రమోక్తితాత్పర్యమ్-అథ -త్రవానంతగుసాస్యఃపిషడేవక్షతమేగుణాశి
యైస్త్యయేవ జగతుగ్తావస్థేప్యంత నికవేశితాః ప్రకృష్టంవిజ్ఞాన,,
మిత్యాద్యుక్తమాడుగ్యవితతిరూపా-అశ్రితసంగ్రహణరక్షణయోవికశే
వతక్షపయంత్రాగుణాడుప్యంతే - తత్రసాశీల్యం- శోభనశీలత్వం-తచ్ఛా
త్రాతిమహీయనేష్యత్వంత హీనేషుగుహాగోపాలాదిష్టపిసాధ్యస ప్రశ
మశానన్యప్రయోజనసీంద్రసంక్షేపస్వభావత్వం-యథోక్తం-గుహేనస
హితో రామః . అహంవోబాంధవోజాత,, ఇత్యాది- వాత్సల్యం, శర
ణాగతవత్సల,, ఇత్యాద్యభిప్రేతాస్వరక్షణీయతయా భిమతేషు
దోషతిరస్కారిణ్యేప్రీతిః - దోషాణామపి గుణ
త్వేనదశకనమితి త్వతివాదః. తుమాకాష్మాధూత వాత్సల్యకథనేనక్ష

మూ— మూడవ, జవ, సౌహద, సామ్యకారుణ్య, మాధుర్య,

మాతృభావతి. “అపిచేత్సదురాచారభజతేమామనన్యభాక్ | సాధు
రేవసమంతవ్య స్సమ్యగ్వ్యవసీతోహిసః- ఆపివాపేష్వభిభతామిద్ధక్తాః
పాండునందనమువ్యంతే పాతకైస్సవైకఃపద్మపత్రమివాంభసే” తిచా
హ-మూడవం, “తంషిరాకైకయాచిత్ర,, మిత్యాదినా ఆశ్రితవిరహాక్ష
మతయా సుప్రవేశత్వం- సాపరాధేషు శాసనోన్ముఖస్యాపి సామప్రభా
వత్వంవా-యదాహ-“సామోప హితయా వాచా రూక్షాణి పరివజ్జ
యన్ , ఇతి . ఆజవం “ ఋజుబుద్ధితయా సర్వ మాఖ్యాతు ముప
చక్రమ్,, ఇత్యాదిసూక్తం మనోవాకాచయవ్యాపారాణాంమిథస్సంపా
దిత్వమ్ - తేన సంగ్రహితేషువిప్ర లిప్సా నుదయః - సౌహదం “ సు
హృదం సర్వభూతానాం , ఉరసా ప్రతి జగ్రాహ - పాథం సమ్భ
వ్యమాధవ ,, ఇత్యాది ప్రసిద్ధంసామాన్యతో విశేషతశ్చ హితైషిత్వమ్ -
తద్ధి విషయభేదా త్కవచితే“ఏషవవాసాధుకర్మణ కారయతి” ,, మి
త్యాద్యుక్తాహో నిశ్చయ న విరుద్ధతే - సామ్యం జాతి గుణ వృత్తాది
నిష్పన్నతత్వా నాదరేణ సవైకరాశ్రయణీయత్వమ్ - యథా“శబ
ర్యాపూజితస్సమ్యక్ - ధన్యోహ మచయిష్యామీత్యాహ మాల్వాపజీ
వన” ఇత్యాది - అతఏవహి“సమోహం సర్వ భూతైష్వి, త్యాహ .
ఏతేన జ్వతఃపక్షపాతిత్వ ముశ్రితేషు యథాహా మదరస్సమ్భవనా
క్రమవైషమ్యగహితత్వంవ సిద్ధ గతి . యథాకర్మ ఫలదాయినతాత్పర
స్యా శ్రయణోపాధికపక్షపాతాపి సమత్వావిరోధీ . కారుణ్యం, అనుద్ది
ష్ట స్వప్రయోజనాంతరా పరదుఃఖనిరాకరణేచ్ఛా . పరదుఃఖ దుఃఖ
త్వాదికస్తునలక్షణమ్ . అవ్యాప్తేరతివ్యాప్తేశ్చ - సర్వప్రశాసితు స్సా
పరాధ సగ్రహసామిశాస్త్రసిద్ధ త్వాత్మదవిరోధేన కారుణ్యం నియన్త
వ్యమ్ - లాకపితకైవప్యత్పత్తే . మాధుర్యం, క్షీరవదుపాయభావపి
స్వాదుత్వమ్ . తచ్చ“ మాధుర్యంపర ,, మిత్యాదిసూక్తమ్ - ద్వేషవ
త్తాంజిహ్వానితానామపి దృష్టిచిత్రాపహరిత్యేన రసావహత్వంవా. యే

మూ— గాఢీర్య, దార్య, చాతుర్య, స్థైర్య, ధైర్య, కార్య,

నశీశుపాలస్యతాదృశీచరమదశా . అనన్యమనసాం మచ్చిత్రామద్గతప్రా
ణా,, ఇత్యాద్యుక్తావస్థావ వధా ద్యోగ ప్ర దశకనేపి సామ్యత్వమ్ -
“ వీహ్యహి భుల్లాంబుజ పత్ర నేత్రే,, త్యాదిమ సిద్ధమ్ - గాంధీ
ర్యం, భక్తాను గ్రహవదాన్యత్వా దేరామూలతోదురవగాహత్వమ్ -
అశ్రితాప రాధేమ ప్రతిగృహీ త్పరికర్మా దినుచ పతోపి స్వజ్ఞానస్య
గోపకేన దుగ్రహాత్వత్వా - తదభి ప్రాయేణహి సవజ్జస్యాస్యవి
జ్ఞా తృత్యోక్తిః - బౌదార్యమ్, పాత్ర లాఘవంచేయ గౌరవంచానా
దృత్య దాయ విధాగ న్యాయేన ప్రత్యుప కారాది నిరపేక్షం వితరణ
రసికత్వమ్ - ప్రధూతం దత్వాస్య తృప్తత్వంచ - అతన్మీవ హ్యథిక
పరిసర్వాన్ స్వయ ముదారానాహ - చాతుర్యం రక్షణీయమ్ జన
యన్ ప్రత్యయంతదే” త్యాది ప్రసీద్ధమ్ - అతి శంకా శమన దోషగో
పనాదిరూపమజడ క్రియత్వమ్ - యేన విభీషణ సుముఖాదిమవిరుద్ధా
నప్యనుకూలయతి - శుభాశ్రయస్యాకారప్రదశకన్యా ద్యయతోపాయే
విషయ వైరా గ్యాది కంచ జనయతి - స్థైర్యం, శరణా గత సంగ్ర
హా దోషప్రదశకైరంతరంగై రప్యకంపసియత్వం - తథాచాహ -
“ మిత్రభావేన సంపాప్తం నత్యజేయం కథంచనే, త్యాది- ధైర్యం, “ అష్ట
హం జీవితం జహ్యం త్వాంవాసీతే సలక్మణా,, మిత్యాది సూక్తమ్
అత్యంతా భిమతవియోగప్రసం గేప్యభగ్న ప్రతిజ్ఞత్వం - భీష్మాద్యా
శ్రిత ప్రతిజ్ఞా రక్షణాయ స్వప్రతిజ్ఞా భంగేపి తాదృశ ప్రతిజ్ఞా సిద్ధిః -
అత ఎవ, నమో మోఘం వచోభవేత్,, ఇత్యాది భిర విరోధః - వ్య
త్యయేన వాస్థైర్య ధైర్యే వ్యాఖ్యాతవ్యే అతకి తోపన తేపి బలవతి
ప్రతిపక్షే సావజ్ఞదృఢచి త్తత్వంచాస్థైర్యం - యథా హుః - శోభోలేజాన
క్య, ఇత్యాది - జీవత్వపి మహాబలే రావణేసాగ రేప్యతిలంఘితే భీషణ
మభిషించతా దశితోయం గుణః - శౌయకం అనహాయ స్యాపిభీషే
భరబలేస్వబలభవ నిభకాయ ప్రవేశ సామర్థ్యమ్ - యథా జనస్థాన

మూ - పుష్పాక్షయ , సత్యకామ , సత్యసంకల్ప , కృతిత్వ ,

యద్ధ మూలబలనిరసనాదిభు - పరాక్రమః , ప్రవిష్టస్య పునైన్యే
 “భిన్నంభిన్నం శరేదక్ష” మిత్యాద్యుక్త వ్యాపారః - “అభియాతా
 ప్రహతాఃచే”త్యాద్యుక్తావిమోద్యాగుణావాశిత విరోధి భంగార్థా -
 ధైర్యోదయ స్త్రయోవా - అభిష్ట ప్రాపదార్థా గుణావాహ -
 సత్యకామసత్య సంకల్పేతి - ఇమోతా శబ్దా భావ ప్రధానా కమ
 ధారయ వృత్తేవా . కామ్యంతరికామాః . స్వేనస్వాత్రి తైశ్చభో
 గ్యా విధూతయః - తేచ సత్యానిత్యా ఇత్యర్థః - అమిథ్యా ధూ
 తకామ్యత్వ మప్రతిహతే చృత్వంత నైరర్థక్య పునరుక్తిభ్యాం నాత్రవి
 వక్షితం : సత్యసంకల్పత్వంస్వావతారాద్య పూర్వ భోగ్యాంతరస్ప
 ష్టా జగద్వాస్థార మోక్షప్రదానాదిభు చామోఘసంకల్పత్వం . తే
 న తత్సంకల్పాదభిమతలాభేనిస్సంశయత్వంస్యాత్ - ఉక్త గుణవర్గా
 దధి కోపకారకంగుణద్వయమాహ - కృతిత్వకృతజ్ఞతేతి . కృతమహా
 పకారి - కృతజ్ఞాది శబ్దేతథాదృష్టే - తద్వత్వం కృతిత్వం - ఉ
 పకర్తృత్వ మిత్యర్థః - యద్వా “అభిషిచ్చచర్మికాయా” మిత్యా
 ద్యుక్తం ఆశ్రిత కాయాపూరణేన కృతకృత్యత్వం . కర్తృత్వ శేష
 హితేమకృతశబ్ద ప్రయోగాత్ - “నమేపాథాన్తి కర్తృత్వం” ఇత్యా
 ద్యుక్తం విహితా నుష్టాన నైరపేక్ష్యం ధర్మ ప్రవర్తనాధాన్తి
 నవత్వంవా వివక్షితమ్ - తేనాపి పరోప కారాధా మేవ ప్రవృత్తత్వ
 ముక్తం భవతి - శ్రూయతేవ . “నక్తమేదా వధాతే నోక నియా
 ధి , తి - త్తథావ శ్రుత్వంతరం - “నన సాధునా కమేదా ధూ
 యాన్తో ఎవా సాధునాక నీయా”నితి - అథవా అదికమృణ్తిక్ర -
 కృతం, కర్తృత్వత్వేనోపక్రాంతం | ఆశ్రి తానాం యద్గితంతత్పరం
 పూర్వమేవా నేన ప్రయోజక కర్తా | ప్రారబ్ధ మిత్యర్థః - స్వేన
 కృతం పరోప కారం ప్రత్యపి స్వస్వైవ శేషిత్వంవా - కృతిత్వకృ
 తజ్ఞతా : పరైః కృతస్యానుకూల్య లవస్య పశ్చాత్తైర నంతాపకార

మూ— కృతజ్ఞతాద్యసంఖ్యేయ కల్యాణ గుణగణోఘమహా
 లకావసోచితవివిధవిచిత్రా

కరణేపి స్వయంచా నంత ప్రత్యుప కార కరణేష్య కృత ప్రత్యుపకార
 వ త్తదను బంధి పర్యంత సంరక్షణాయ తస్యైవాను దశశానమ్ - య
 థోక్తం “ సస్తర త్యప కారాదాం శత మప్యా త్మ జత్తియా - క
 థం చిదుప కారేణ కృతేనైకేన తువ్యతీ ,, తి - “ గోవిం దేతి య
 దాక్రందత్ । త్వదంఘ్రి ముద్దిశ్యే ,, త్యాదిచ - ఏతేన సంక్రీతా
 నాం పశ్చాద్దోష సంభవేపి హితైషిణశ్శీతా మాత్రప్రవృత్తత్వం సి
 ధ్యతి - అథవాధిశు నియమాంతరాను సారేణ స్వకృతం తాదాత్మ్య
 క ప్రత్యాఖ్యాన మత్యత్య వజ్జానాతీతి కృతజ్ఞః - యదూచే - “ శిర
 సాయాచ తస్మస్య వచనం నకృతం మయే ,, తి - ఇదంజ ప్రాప్తా
 నసరే భరతస్య జాపేషీత పూరణాయస్యాత్ - ఆదిశబ్దేనా “నృ
 శంస్య మనుక్రోశ ,, ఇత్యాది ప్రసిద్ధ సవణ గుణ సంగ్రహః - అసం
 ఖ్యేయ శబ్దః “ యథా రత్నాని జలధే రసం ఖ్యేయాని పుత్రక । త
 థా గుణాశ్చ దేవస్యత్వ సఖ్యేయాహి చక్రిణ ,, ఇత్యాది వచనస్మా
 రకః । అగ్రిత విరోధి నిరస నాథా తయా క్రోధాదేరపి కల్యాణగు
 ణ శబ్దేన సంగ్రహః - “ శత ముఖాయు యుగది కోటి వ
 క్త్రః - వషాణ్యు తైర్యస్యగుణానశక్యాః ఇత్యాదిప్రసిద్ధాపరిచ్ఛేద్యగు
 ణానంత్య తాపత్రయ ప్రశమనత్వం దురవ గాహత్వంచవ్య నక్తి - గు
 ణగణోఘ మహాణావేది, ఎకైక గుణస్యా వాంతరానేక గుణ గణా
 త్వం గణ శబ్దేన వ్యజ్యతే - గుణగణా ఎవౌఘజలప్రవాహ సేస్తౌషాం
 మహాణావ ఇనాయ మేకాశ్రయ భూత ఇతి భావః - అథ స్వరూ ప
 స్య విగ్రహ వద్గుణవచ్చ విగ్రహస్య శోభాతిశయ హేతుభూతాని భూ
 షణా న్యత్యంతే , సోచితేతి - ఉక్త స్వరూపరూపగుణవత్స్వ స్యా
 మరూపత్వం సోచితత్వమ్ , కిరీట త్వాదిభదస్య తత్తత్స్వరూపా పా
 దానసిద్ధత్వా దాశ్చర్యత్వస్య పృథగుక్త్యాత్ర వివిధవిచిత్ర శబ్దో హ్యే

మూ— సంతాప్యర్థ నిర్వచనద్య నిరతిశయసుగంధ నిరతిశయసు
 భస్పర్శనితయోజ్యల్య కిరీటమకుటమాదానవతంసమకర
 కుండ్లలక్ష్మీతేయకహరకేయూరకటక శ్రీవత్స కౌస్తుభము
 క్తాదామోవర బద్ధనపీతామృత కాఞ్చీగుణ నూపురాద్యపరి
 మితదివ్యభూషణ

మరితముక్తాదిమయిత్యేవత తదవాన్తరిశిల్పభేదేశ్వప్రత్యేకంవైషమ్యం
 బ్రూతః - అనంతశబ్దఆచార్యవిశేషకః. అసంఖ్యేయత్వ వివక్షాయాం
 మపరిమితశబ్దః పురుషతత్వ పరః - నిత్యనిరవద్య త్యాభ్యాం ప్రాకృత
 భూషణాది వ్యావృత్తిః. ‘‘నగవస్త్రాభరణైర్యుక్తః, మితిహి నిత్యం
 రూపంప్రతిపాద్యతే - శరణా నిరవద్యం నవా కాదాచిత్యావద్య త
 జ్ఞాప్యదానః. సర్వగంధభ్యాపి దివ్య రూపస్యా మోదాతిశయ మే
 తుతయానిరతిశయసుగంధత్వమ్ - అనభిమతకారి న్యాద్యభావాన్నిరతియ
 సుఖస్పృశత్వం సూర్యాది తేజోభి భావక దివ్యవిగ్రహ తేజసావ్యనభి
 భూతత్వా నిరతిశయోజ్యలత్వమ్ - కణికామకుట వ్యావృత్త్యాసర్వా
 భిపత్య సూచనాధాం కిరీటశబ్దేన మకుటవిశేషణమ్ . భారక పురుష
 భేదేనహి మకుటద్వేవిధ్యం శిల్పిశాస్త్రాది సిద్ధమ్ - అథవా ‘‘ నాకు
 ణ్డిరీనామకుటీ, తి ప్రయోగాచ్చిరోభూషణమాత్రే మకుటశబ్దః - అ
 థవా కిరీటస్యోధ్వకభాగో మకుటశబ్దేనావ్యతే - మకర సన్నివేశం కు
 ణ్డాలం మకరకుండ్లం . అవిభక్తలక్షణరూపస్యాపి శ్రీవత్సస్య భూష
 ణ సమానతయా భూషణత్వోక్తిః. తాదృశపృథక్సంస్థాన యోగాచ్చ
 భూషణదేవతాధ్యాసేనతదభివ్యక్తిః - ముక్తాదామానవికా వలీత్రస
 రాదీని . పీతామృతస్య భూషణతయోక్తి శ్చోభాతిశయమేతుత్వమహా
 భూత్యాద్యభిప్రాయా. యథా, ‘‘అతసీపుష్పసంహారః పీతవాసా జనా
 నానః । వ్యభాజితసభామధ్యే వ్యోమ్నీవోపచితౌ మణిః, రితి. అదిశ
 బ్దేనచహస్తబద్ధామృలీయకాదినశ్చగ్రహః- ఉక్త గుణాతకృషకమేతు
 భూత ద్రవ్యవై లక్షణ్య జ్ఞాపనాయ భూషణాయోధయో దివ్యశబ్దః.

మూ — స్వానురూపాచింత్యశక్తిశంఖచక్ర గదాశఙ్ఖాద్యసం
ఖ్యేయనిత్య నిరవద్య నిరతిశయ కల్యాణ దివ్యాయుధ

ఏవమాశ్రితానా మనుభవా ధాన్య భూషణాన్యక్వా తదన్యభవేతద్ర
క్షణద్యోనుసంయుక్తాని దివ్యాయుధాన్యావష్టే - స్వానురూపేతి - పూ
ర్వోక్త విగ్రహాది విశేషావ్యపేక్షయా స్వశబ్దః. తత్తదానురూప్యం
థోచితం గ్రాహ్యమ్ - సవేషా మాయుధానాం సర్వాయుధకార్య
శక్తత్వా దచింత్యశక్తిత్వోక్తిః. కుతారటంకకుదౌలాది కార్యం సాల
శైల వసుధాతలభదన మేకేనహిశ రేణకృతముచ్యతే - “విభదవచునస్సా
లాన్ . సహాయకృత్యంకితస్యే, త్యాదిభిః . యద్వానిత్యసూరి సమావి
వృతయాతదిచ్చ(తచ్చేష్టా)నుగుణవిచిత్రకార్యసామర్థ్య మిహవివక్షీ
తమ్ - ఉక్తంచోత్తరశ్రేణుద్రామాయజే “ శరా నానావిధాశ్చపి ధ
నురాయతవిగ్రహమ్ | అన్వగచ్ఛంతకాకుత్స్థం సర్వేపురుషవిగ్రహః, ఇ
తి. చక్రస్య హేతిరాజత్వేపి శక్తిస్య పూర్వోక్తిః సర్వ శక్తే భాగవతో
మోక్షప్రదానశక్తిసూచకతయా భృహిష్పతత్వా భిప్రాయః - యథో
క్తం వరమసంహితోయోమ్. “స్వప్తివీజం తథాపద్మంచక్రం స్థితినిబద్ధ
నమ్ | గదాసంహరబీజస్త శంఖంముక్తినిబంధన,, మితి - ఏవమన్యత్రా
పి . అత్రపశ్చానాంకరోక్తిః ప్రాధాన్యత్. “పశ్చాయుధాని పశ్చ
భూతోశక్తిరూపాణీ, తి భార తెప్రోక్తం . అన్త్రభూషణాధ్యాయాది
మతు మహదాది తత్త్వరూపాణీతి తదుభయం తాత్పర్య భేదా దవి
రోధేననేయమ్ - ఆదిశబ్దేనహలముసలాది సంగ్రహః - సహస్ర భుజవిశ్వ
రూపాది విగ్రహేష్యాయుధానా మసంఖ్యేయత్వం “అనేక దివ్యభర
ణం దివాన్వ నే కో ద్యత్కాయుధ ,, మి త్యాది భిన్న వ్యక్తమ్ .
నిత్యనిరవద్యత్వం పూర్వ వత్ - శుభలక్షణ పాపకల్యా
దాభరణ కొటావపి నివృత్త శోభాతి శయోమేతు
త్వాదనుకూల తమ స్వభావత్వా న్ముముక్షు శ్చైయ విగ్రహ విశేషణ
తయా మోక్షోపయోగిత్వాచ్చ నిరతి శయ కల్యాణ త్వమ్ - అదైవం

మౌన - స్వాభిమత నిత్య నిరవద్యానురూప స్వరూప రూప గుణవి
భవైవ్యక్త్య శీరాద్యన వధికాతి శయ సంత్యేయ కల్యాణ
గుణగణ శ్రీవల్లభ - ఏవం భూతభూమి నీశానాయకస్వ

విధ భూషణా యథాది విశిష్టస్వ సేతుపాధిక భోగ్యస్వ భుక్తుః ప్ర
ధాన భోక్తృత్వేనా వస్థితా దేవీః ప్రతి పాదయన్ ప్రథమం వ్యాఖ్యే
యే ప్రాప్య ప్రాపక దశయో నిత్యాన్నితత్వేన నిదిష్ట్యాం శ్రియ
మాద రాతిశయా దుక్త ప్రకారక విశిష్టత్వే ప్రమాణ దాధ్యే ద్యో
తనాయ త్కూలవ త్సునరాహ - స్వాభిమతేతి - శ్రియోవల్లభ ఖేచి
గ్రహే :: నిత్యాను కూలం స్వతః, ఇత్యాది ప్రసిద్ధ స్వభావాః శ్రి
యోప్యసా నిత్య సంతతిశయ భోగ్య ఇతి దశీతం స్వాత్ - శ్రీవల్ల
భా యస్యేతి విగ్రహేతు ప్రియ తమయా తయాని వేదితం నప్రత్యా
ఖ్యాతీతి ఫలతి - యోగ్యశరీరాభి మతత్వం :: నజీవేయం తుణు మవి వినా
తామసితే తుణామి - నత్యహంతాం వినాసీతాం జీవేయంహి కథం చ
న - కచ్చి న్నతద్దేమ సమాన వణకమ్ . కుశలీ యదికా కుల్కః - మ
త్యాతేకా కమాత్రేతు - యది రామ స్సముద్రాంతామ్ . దుష్కరం
కురుతే రామి, ఇత్యాది సామ్యయన్ పృత్యైవ్యజ్యతే - నిత్యని
యత ప్రాధాన్య తారతమ్య క్రమేణ శ్రియాసమే కాసనస్థే దేవ్యాత
చ్ఛాయా సంకాశ తయా దశీతయతి - ఎవం భూతేతి - తదాహుః :-
:: దేవిత్యా మను నీశయా సహమహీదేవ్య స్సహస్రం తథే, తి - తప
దిశ్యమాన ధర్మా ధారాదతి దిశ్య మాన ధర్మా ధారస్య స్వతః ప్రా
ప్త వైషమ్య విరోధేన సామ్యం వ్యవస్థాప్యన్ - పరమాపేషి దేవీత్రయ
సంబంధః ప్రమాణ సమ్మతః . యథోక్తం బల పాక్షరే :: దేవోవై
కుంత నాథస్మ ఆనంతానన సంస్థితః - సేవ్య శ్రీభూమినీశాభిప్రా
దుభావైస్తుచాభిప్రైః - శంఖచక్ర ధరో నిత్యం జానుస్య సైక హస్త
వాక్ . అథయ ప్రదహ స్తశ్చ నీలజీమూత సన్నిభః - ధ్యాతవ్యోనిత్య
లోకసోఢ భుక్తిముక్తి ఫలప్రద, ఇతి - నిత్య గ్రంథోక్తధ్యానేతునా

మూ - చ్చందానువృత్తి - స్వరూప- స్థితి ప్రవృత్తి - భేదా శేష

గభోగే విన్యస్త వామభుజమిత్యే తత్సంహితాంతర మూలమ్ - ఎతే
న వణ భుజాదివిప్రతిపత్తిరపి నిరస్తా . ఆచింత్యశక్తేశ్వరస్య స్వచ్ఛం
దవృత్తేః పరసంజ్ఞితరూపేషి తత్తత్ప్రతిపత్త్యర్థం తత్తత్సంహితో
క్తా విశేషా నాన్యో న్యబాధ మహాంశి - యథా సరసిహృ రూపే స
ప్త సప్తతి భేదాః - యథాచ . “ కృష్ణరూపాణ్య సంఖ్యానీ , త్యుచ్యం
తే - ఏవం పర పూహా దిష్వపి యథా పదేశం సవకస్య సత్య త్వమ్-
ఆగీయతవ . “ పశ్యషే పాథకరూపాణి శతశోఽథ సహ స్రశః , ఇ
తి - క్వచిద్వల్లభతయా క్వచిన్నాయక తయాచ నిదేశకస్య తత్తద్జ్ఞే
వ్యను గుఃం తాత్పర్యం గ్రాహ్యమ్ - ఏవం దేవీపయంత్రేః ఆ
ప్రేడితాతి శయస్య పరమ భోగ్యస్యారణ్య చంద్రికా త్వ పృథాసా
య నిత్యభోక్తృ వగమాణా - స్వచ్ఛందేతి - సూర యోహి స్వా
మ్యభీమతం స్వయం సాక్షాత్కృత్య ఆత్మాత్మీయం సవం తదర్థం
వినియుజ్యత మనువతంత ఇతి జ్ఞాపనాయ స్వచ్ఛందానువృత్తి త్యు
క్తమ్ . స్వశబ్దః పూర్వోత్తత వదీశ్వర విషయః - స్థితి రిహ స్వ
రూపస్య సవక కాలాను వృత్తిః . ప్రవృత్తి రేషాం కైంకర్య రూ
పో వ్యాపారః . స్వరూపాదీనాంభేద సత్తత్ప్రతియోగ్య శేషయా
విలక్షణ వ్యవహార హేతుభూత ఆకారః . ఆశేషేత్యాది వ్యాఖ్యాతమ్ .
స్వరూప నిత్యత్వే సవాత్మ సాధారణేపి సూరిమ విశేషత ఉక్తేన స
వకథా సవకజ్ఞత్వ లక్షణేన నిత్యత్వేన ముక్తవ్యావృత్తిరి - నిత్య ని
రవద్యతయానా నిరవద్యత్వం దుఃఖాది దోష గంధ రహితత్వమ్ . య
థోక్తమ్ - “ హతా భిల్లశేషమలై స్స్వభావత ” ఇతి . జ్ఞానాది విశే
షణంవా నిత్యనిరవద్యత్వమ్ - తేన కైంకర్యే స్వాధీన స్వాధీన కర్తృ
త్వ భోక్తృత్వ భ్రమ రాహిత్య సిద్ధిః . జ్ఞానస్యనిరతి శయత్వ మీశ్వ
రజ్ఞాన వత్సవకవిషయత్వం- క్రియాయా విషయకస్యచనిరతి శయత్వం
కైంకర్యమాత్రే స్థాప్యమ్ . సవక విషయ త్వేతు పర వత్సవక శరీ

జ్ఞా - శేషలేక రతిరూప - నిత్య నిరవద్య - నిరతిశయ జ్ఞాన
క్రియే శ్వర్యాద్యనంత గుణగణ శేష శేషాశన గరుడ
ప్రముఖ నానావిధా నస్త పరిజన ఫరి బారికా పరిచ
రిత చరణయుగళ

రత్నాది ప్రసంగం - అతపివహి శక్తానామపి జగద్వ్యాపారభూ చా
సీనత్వమిత్యాచే పాతాస్తిక పక్షోపి నిరస్తః - ప్రవృత్తి శబ్దేన క్రియా
యాః పృథజ్విదిష్యత్వాదత్రక్రియా విషయ మైశ్వర్య మితిజ్ఞాయా
జ్యం-తదప్యేషాంపరాధకం పరాధీనం - ఆదిశబ్దేనక్రైంకయానుగుణ
బలవీర్యాదీనంగ్రహః-తత్తత్సేవావిశేషనియతాసంఖ్యాతావాంతరేచ్ఛా
దివైచిత్ర్యా శ్రిహిప్రాయేణానంతగుణగణశబ్దః-శేషాదీనాం విశేషాః-త
యాసహసీన, మిత్యాది శ్లోకేషు ద్రష్టవ్యాః. ఆసన వాహన సేనేశ
ద్వారపాలాది భదేననానావిధత్వ మస్తత్త్వ మిహాసంఖ్యాతత్వమ్ - ఇ
హ పరిజనాః, ఛత్రధారకాదయః. పరిచారికాః, అనుగ్రహ విమలా
ద్యాః తథా కాన్తి వాఙ్మణీ సూత్రవతీ రుద్రాసుకీతిః ప్రభృతయః, శే
షాది పత్వస్తాపిహి తేషాం యథాహాంసాస్తః పురస్వామిసేవావి
శేషాథావీవ - “గుణైర్దాన్యముపాగత” ఇతిన్యాయేనస్వామివిగ్ర
హ గుణైరపి క్రైంకయేః ప్రేడితత్వ మభిప్రేత్యాహ - పరి చరిత చర
ణ యుగళేతి - ఏవం నిత్య విగ్రహాది యుక్తస్య నిత్య సూరి సేవ్యస్య
ముక్తగమ్యం నివాసస్థాన మాహ - పరమేతి - పరమ యోగినాశ్మిత
సా పరిచ్ఛేద్య స్వరూప స్వభావేతి సంబుద్ధ్యంతం కేచి ద్వ్యాచక్షణే-
తథా పూర్వోక్తానాం సర్వేషాం పరత్వ సౌలభ్యోప యోగిత్యజ్ఞా
పనాన్తే తదుభయం స్వరూప స్వభావ శబ్దార్థ్యాం వివక్షితమ్ - స్వ
రూప నిరూపకం నిరూపిత స్వరూప విశేష కం చేతి ధర్మక వగణ
ద్వయంచా - ఏవం సతి పూర్వోక్త మేత ముఖాంతరేణా నవసరేని
గమితంస్యాత్ - ఇతోవరమ నుక్త పరమవ్యోమ ప్రకషణకథనమ్ -త
త్థాత్ర తద్విశేషణ తయైవ సప్తమ్యంత త్వేన ప్రవైకుంత గచ్ఛేత్తే త

మా - పరమయోగి వాక్మినః పరిచ్ఛేద్య స్వరూపస్వభావ స్వా
భీనుత వివిధ విచిత్రా నంత భోగ్య భోగోప కరణ భోగ
స్థాన సమృద్ధానంతా శ్చర్యానంత మహావిభవానంత ప
రిమాణ నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ

త్పరితం - పరమయోగిన స్వాత్మత్వత పరిబ్రహ్మ స్వరూపః శ్వే
త ద్వీపవాసినః - “ యేతు ముక్తా భవంతిహ నరా ఛరత సత్తమ.
తేసాం లక్షణ మేతద్ధియచ్ఛేత ద్వీపవాసినా , మితిహి స్మయతే.
పరమ వ్యోమస్త్వ స్వరూపం శుద్ధసత్త్వమయం - తనుసః పథస్యాపి పుర
మ వ్యోమ స్వరూపస్యా పరిచ్ఛే ద్యత్వ మూర్ధ్వాది భాగేన వ్యవస్థా
ప్యం - తత్స్వభావో భోగ్య తమత్వాద్ధి రూపః - వివిధ శబ్ద భో
గ్య ప్రభృతిషు త్రివ్యప్య స్వేతవ్యః - భోగ్యమ ప్రాకృతంసా క్రయంశ
బ్దాది - తదుప స్థాపక తయా స్వీకృతాని భోగోప కరణాని భోగ
స్థానాని క్రీడా పవనతాదీని - స్వరూప గుణ సంస్థానాద్ధి వైచిత్ర్యా
తి శయేన నిత్యా పూర్వ వదను భావ్యతయా అనంతా శ్చర్యత్వం ప్ర
త్యేకం మహద్భి రసంఖ్యా తైశ్చ రత్నఘాషణ భద్రాసనాదిభి యోగ
గాదనంత మహా విభవత్వం పర్యంక విద్యాదిమహి విచిత్ర నదీ హ్రద
సభాది విశిష్టం ముక్తగమ్యం స్థాన ముప దిశ్యతే - “ సహస్ర స్థా
ణేవిమితేదృశ ఉగ్ర యత్ర దేవానామధి భేషజన్త , ఇతి తలవ కా
థా అధీయతే - పూర్వోక్తా పరిచ్ఛేద్యత్వే హేతురసంక్షత పరిణామ
త్వమ్ - అనిత్య సౌఖ్యర్థ స్థానాంతర వ్యవచ్ఛేదాథా మిష్టా నిత్యనిర
వద్య త్వోక్తిః - తత్ర పంచోప నిష త్ప్రతి పాద్యానాం ఘాతానాం
తత్సంఘాత రూపాణాంవ కేసాంచి ద్భగవ న్నిత్యేష్ట త్వేవ్దనిత్యత్వ
మ విరుద్ధమ్ - త్రిగుణ వతరామికాం భగవ త్వరూపతి రోధా నా
ది హేతుత్వా భావాత్ - నిరవద్యత్వం నిరతిశయత్వం స్థాన గుణైస్స
ప్రేక్ష్యమాణైః స్థానాతి శాయిత్వమ్ - యథోక్తం మహా భారతే - “ ర
మ్యాణి కర్మణి చారాణి విమానాని సభా స్మృత్యై, త్యుపక్రమ్య ఏతేషై

మూ— శ్రీవేమంథనాథ

నిరయాస్తాన స్థానస్య పరమాత్మన , ఇతి - ఆత్మా కేవలతాం స్రా
 ప్తి యత్ర గత్వా నభోచతి - ఈదృశం పరమం స్థానం నిరయాస్తా
 చ తాదృశాః , ఇతిచ - “ కురిగతి ప్రతిఘాత , ఇతి భావః - గతి
 రవగతి - జ్ఞాన ప్రతిఘాతక కమక ప్రసంగ రహితా నిత్య సూరయో
 నికుంతాః - త్రైస్సంబంధా దత్ర వైకుంఠ శబ్దో ప్రాకృత స్థాన పరః -
 “ విజ్ఞాన సారథియ్యోన్ము మనః ప్రగ్రహవాత్సరః - సోధ్వనః పార
 మాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పద , మిత్వాదిభి స్తత్ప్రీతిః - అన్రహి
 న్యతిరేక విభక్తి స్వారస్యా చాధాత్ “ పరమే వ్యోమ , నిత్యా
 దిభి రైకా థ్యాచ్ఛ పరమ పద శబ్దోన పర మాత్మ స్వరూప పరః -
 “ నాకస్య పృష్ఠహరుహ్య గచ్ఛేన్న గ్రీహ్య నలోక లాప - దివ్యంసా
 న మజగంచా ప్రమేయమ్ - ఏకాంతిన , ఇత్యారభ్య “ తేషాం తత్ప్ర
 రమం స్థానం యదైవశ్యంతి సూరయ , ఇత్యాదిభిః స్థానవిశేషస్యస్వ
 ప్నోత్తేః నచైతేషా ముదాంత వర్తిక భగవ ల్లోక విషయస్య - త
 సంతపః త్రిరాం సర్వేషా ముత్పత్తి విజాతశ్రవణాత్ - ఏకస్య నిత్య
 త్యాక్షరత్వా జరత్వోత్తేః “ అంధం భిత్వా తథోర్ధ్వే , త్యాదిభిః
 బహిః ఘాతతత్ప్ర సూచనాద్భ - తథాపి త్రిగుణాంత భావో స్త్వీతి
 చెన్న - తమస్తత్త్వాద ర్వాచాంసు భాలోప నిభిః ప్రశయ ప్రతిపాద
 నాత్ - ముక్తగతా భిక్షక కపాల ప్రభృతి తమః పర్యంత తస్యభేదేన
 గంతవ్య దివ్యదేశాభి ధానాత్ - “ ఆదిత్య వణం తమనః పరసా
 త్ - తమనః పరమో ధాతా శంఖదక్ర గదాధర , ఇత్యాదేశ్వ-నా
 థ ఈశ్వరః - “ నాథ్యనాథ్యమోహోఽన్య పతాప్తే శ్వయాశక్తిః ,
 తి నాథతే ర్దేశ్వయాథకత్వ వచనా త్మస్మిన్ దివ్యదేశే భగవత ఐ
 శ్వర్యం సైవనాప్యపహ్నుతుమ శక్యమితిభావః - ఏవం నిత్య విఘా
 తి యోగ ఉక్తః - అథ తత్ప్ర గ్రితి ద్వంద్వ లీలా విఘాతి యోగం వదన్
 “ కారణంతు ధ్యేయః - యోబ్రహ్మాం విదధాతి పూజన్ , మిత్వా

మూ - స్వసజ్జల్పానువిధాయిస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషలేక
స్వభావ, ప్రకృతి పురుషకాలాత్మక విబిధవిచిత్రాస్తా
భోగ్యభోక్తృ

ది ప్రసిద్ధస్య ముముక్షు సమా శ్రయణీయస్య “యత్వా ఇమానిధూ
తాని జాయంతే - జన్మాద్యస్య యత ” ఇత్యాద్యుక్తంలక్షణ మప్యా
హ - స్వసంకల్పేతి . బద్ధానా మిశ్వరాభి మతా పరిజ్ఞానేన ప్రాయ
శశి ప్రవృత్తి రితి జ్ఞాపయిత్వ మచిత్స మభి వ్యాహారేణ ఫల చిద్రచ్చి
త్సాధారణం సంకల్పాను విధాయిత్వ ముక్తమ్ - ప్రకృత్యాదీనాం స్వ
రూప స్థిత్యోరీశ్వర నిత్యేచ్ఛావశేన నిత్య సిద్ధత్వ మిహాభి ప్రతిష్ఠ - ప్ర
వృత్తి షుతు సంకల్పజన్యత్వం - ప్రకృతేః స్వరూపం తైగుణ్యేన నిరూ
ప్యమ్ - సంసారి పురుషస్యతు సంకుచిత జ్ఞాన త్వేన - కాలస్యతుక
లా ముహూర్తాది మయిత్వేన - త్రయాదాం స్థితిః పూర్వవత్ - ప్ర
వృత్తి ర్వాపారః - అత్ర ప్రకృతి గ్రహణం ప్రాకృతానా మప్యవల
క్షణమ్ . తేన నారాయణ శబ్దేన “నరాజ్ఞాతాని తత్వానీ ” త్యాది
నిరుక్తి స్సూచ్యతే - ప్రకృత్యాత్మక జగదుక్త్యావా కాయక తత్వసం
గ్రహః - వీలా విఘాతే రశే షత్వా స్వశేషత్వ భ్రమ సంభవ స్థాన
త్వా త్మద్రవనో దనాయాత్ర స్వశేషలేక స్వభావత్వముక్తం శేషత్వ
స్య శరీర లక్షణత్వ సిద్ధ్యేయా వత్సత్తా కత్వ మిహ వివక్షితమ్ - త
థా నిరుపాధి కాన్య శేషత్వ రాహిత్యంచ - అత్ర శరీర స్వభావేషాన్వ
ధేయత్వాదిహ సంకల్పాను విధాయిత్వో క్త్యానియామ్యత్వం శాబ్దమా
ధేయత్వ మభిప్రేతమ్ - ప్రకృత్యాత్మ కత్వం భోగ్య భోగోప కర్షణా
దౌ న్యష్ట సమష్టి పురుష విభాగ రూప తయా పురుషాత్మకత్వం భో
క్తృవగ్ - అత్ర భోక్తృత్వం కమోపాధికం - పరమ పడేతు నిరు
పాధిక భోక్తృదాం సతా మప్యనుక్తి స్మత్ర త్యానాం స్వాధీన స్వా
భా భోక్తృత్వ భ్రమరాహిత్యాభి ప్రాయా - ఉణల వాదిహ కాలా
తచ్ఛే దేమ కాలా త్మకత్వం తేషాం జగ చ్చ బే సగ్ర

మూ— వగల భోగోపకరణభోగస్థానరూపనిఖిలజగదుదయవిభవలయలీల

మూ॥ ఆ భూ దస్మి భవిష్య తీత్యాది రూపేణ జగద్విశేషణత్వప్రతిత్వనుసారా ద్వాభ్యంత్ర స్వాపి కాలస్య లీలా విభూతి మాత్రేపరస్మి “కాలం సపచ తేతత్రన కాల స్తత్రైవ ప్రభుః - కలామహాతాది మయశ్చ కాలానయ ద్విభూతేః పరిణామ మేతు,, రినిత్యవిభూతే రకాలకాల్యత్వ జ్ఞాపనాథామ్ - తత్ర- తత్త దనిత్య సద్భావే లీలా విభూతి వత్కాల నియమో నాస్మీతి విశేషః - భోగ్య ప్రభృతి సేవకం ప్రత్యేకం వివిధమ్ - తత్తదవాంతర విశేష వివక్షయా విచిత్ర త్వోక్తిః- ఆశ్చర్య తయావా - “జగదే తన్మహా శ్చర్యం రూపయస్య మహర్తన,, ఇతిహ్యవ్యతే - ఎకైక వగలవ్యక్తీనామ సంఖ్యా తత్త్వా దనం తత్వమ్ - భోగ్య భోగోప కరణాదీని పూర్వకవత్ - ప్రాకృత త్వాదిభిరహ విశేషః - భోగశ్చత్ర సుఖ దుఃఖానుభవాత్మక మహదా దీన్య సేవ బ్రహ్మం దాని సంగృహ్ణతా నిఖిల శబ్దన కతిపయ జగత్కారణత్వ ప్రయోజక జగత్కారణ విరించాది వ్యావృత్తిసిద్ధిః . నిఖిల జగ దుదయాదే రేకైకస్యేవ బ్రహ్మ లక్షణత్వై సంభవ త్యపివృష్టి సృష్ట్యాది నీత్యాసంభవంతింభిన్నకర్తృత్వాది శంకాం నిరసేతు మిహ త్రితయోక్తిః - జగన్మహా ముదయవిభవలయానాం పరమ పురుష లీలాత్వోక్తి స్సర్వ శరీరతయా తత్తద్విశిష్ట రూపేణ తత్త దవస్థో భవతీ త్యుపాదానత్వ సూచనాథావ-పరిపూర్ణ తయా ప్రయోజన నిరపేక్షస్య కథం జగద్వ్యాపార ఇతిశంకా నిరాసాయ లీలా శబ్దః - “క్రీడతో బాలకస్యేవ - క్రీడాహరే రిదసవణమ్ - హరే విహరసి క్రీడాకంతుకైరివ జంతుభిః- లోకవత్తులీలాకేవల్య,, మిత్యాదిభి స్తత్సిద్ధిః . లీలాదూప ప్రయోజన వతోప్యతాప సమస్త కామత్వం సవత్రా విహతే చ్చత్వమ్ - ఏవం నారాయణ శబ్దోక్తం శరణ్యత్వం యథా నిరుక్తి సంబోధితమ్ - అథ సత్య

మూ॥ సత్యకామ సత్యసమిల్న పరబ్రహ్మధూత పురుషో
త్తమ మహావిభూతే శ్రీమన్

కామేత్యాదేః పూర్వాపర పునరుక్తి పరిహారాయ ప్రాగుక్తే ష్వేవా
భేదమిదం సమాఖ్యాత్వకంప్రమాణే క్రియత ఇతి కేచిద్వ్యాచఖ్యుః.
తత్ర చతుర్థాం సమాఖ్యాత్వం వ్యక్తమ్ - సత్య కామాదిశబ్దానాం
కథంచి తస్మాత్సమాఖ్యాత్వం కల్పయే - పరబ్రహ్మధూతేత్యత్రతు బ్రహ్మ
శబ్దమాత్రం సమాఖ్యా - అన్య థాపి సామత్వ కల్పనే గౌరవం స్యా
త్ - అత్ర పరశబ్దేన విశేషణం త్వపచారిక ప్రయోగ వ్యవచ్ఛేదా
శ్చ=సత్యకామ సత్య సంకల్పశబ్దౌ పూర్వకం విశేషణ మూత్ర పరత
యోక్తౌ - ఇహతు తత్ప్రమాణతయా యథాశ్రుతి తత్త్వ ద్విశిష్ట విశ
యతయేతి విశేషః . లీలాపద సూచితం జగన్నిమిత్తత్వమపి సత్యసం
కల్పత్వేన స్థాపితమ్ . జగదుదయాది లీలాత్వద్యోశిత ముపాదానత్వం
తు పరబ్రహ్మ ధూతేత్యనేనాభిప్రేతమ్ . :: సవకం ఖల్విదతిబ్రహ్మ -
తజ్జలనితి శాంత , ఇత్యాద్యను సారాత్ - ఎవ మభేద శ్రుతిబలా దు
పాదానత్వేనాభి మతస్య బ్రహ్మాణిస్వరూప పరిణామ పక్షే చిదచి
ద్గత సవకాదోషాన్వయ శ్చంక్యతేతి తత్పరిహారాయ స్వయమేవ గీతం
శ్రుత్యర్థమాహ - పురుషోత్తమేతి . అత్ర పంచమ్యాది విభక్తిత్రయే
పి సమాసోద్రష్టవ్యః - నన్వేవం భేదాభేద శ్రుత్యా విరోధా దన్యత
ర చాధస్యో దీర్ఘత్ర ఘటక శ్రుతి సిద్ధమాహ - మహా విభూతే ఇతి.
విభూతి శబ్దాత్ర నియంతవ్య పరః - :: యదండ , మితిశ్లోకాథకేఇ
హాను సంభేదః - శరీరతయా విభూతిత్వా దత్రస్వరూప భేదేపి సా
మానాభి కరణ్యం ముఖ్య మితి భావః - ఎవం సవక విలక్షణస్య సవక
నియంతః జగద్వ్యాపార లీలాయాం స్వవల్క్లభా సామరస్య మభి ప్రే
త్యాహ - శ్రీమన్నితి - :: విభూతిం ప్రతి శేషిత్వం ద్విసిద్ధ మిత్త్యభి
ప్రయన్నాహ - శ్రీమన్నితీ,తి - వ్యాసాయాః . స్వవిభూతీనామా

మూ - నారాయణ వైకుంఠాధిపతి

ధేయత్వాది నియమై శృరీరత్నంవ్యం జయితు మాహ - నారాయణే
తి - నిత్య విభూతి యోగం శుద్ధ సృష్ట్యపాదాన త్వంచ ప్రభూతో
ప కారకత్వ జ్ఞాపనాయ వీశేషత మ్నాచయతి. వైకుంఠ నాథతి - ఇ
దం సంబుద్ధిద్యయంవా - తదాతు తత్త్వ సాక్షాత్కార ప్రతి ఘాతక
రహిత జ్ఞానాది సంబంధి వైకుంఠః . అపే త్రిత సిద్ధ్యర్థకం నవైక
రసి యాచనీయః . తత్త్వదానాదా వీశ్వరశ్చనాథః . వీతత్సత్య కా
మేతి పదావ్యక్తం ప్రాప్యకార నిష్కర్మాధిక మితి పశ్యమపి ప్రశు
భీమమః - “ సాక్షుతే సవాకా కామాక సహ - బ్రహ్మణా
విపశ్చితే ,, తి కామశబ్దోది తానాం బ్రహ్మ గుణానామపిప్రాప్యతో
క్తి మభిప్రేత్యాహ - సత్యకామేతి . ప్రాప్యసు ప్రవిష్ట నిత్యవిగ్ర
హ విభూతి ద్వయయోగేపి కేచిత్సత్యకామశబ్దం ప్రమాణయంతి .
యద్వా ముముక్షూణాం భోక్తవ్యస్యమై భోగస్యవోపకరణతయా
భిమతాః పదార్థా అస్యసంతీతిభావః . ప్రాప్తిదశాయాంవిభూతి
ద్వయేపి అపూర్వానంతభాగ్య గ్రష్టత్వమాహ . సత్యసంకల్పేతి.
ప్రకృష్టభోగ్యతయాపి నిరతిశయ బృహత్త్వమాహ . పరబ్రహ్మభూతే
తి . “ బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి ,, త్యాదిభి రభేదా పత్తి శం
కాం పరిహరిక బద్ధముక్తవిలక్షణతయా కైంకర్యాద్దేశ్యత్వసంభ
వమాహ . పురుషోత్తమేతి . కైంకర్యాన్త సాధనోపకరణాది సమృ
ద్ధిపుత్వమాహ . ఊహావిభూత ఇతి . సపత్నీకస్య కైంకర్యాద్దే
శ్యత్వం నూచయతి . శ్రీమన్నితి - సంబంధగుణ విభూతివ్యాపారై
స్సవైకరసి భోగ్యత్వాతిశయం ప్రకాశయితుమాహ - నారాయణే
తి - సూరి సేవ్యవిగ్రహవిభూతివిశిష్టస్య దేవయానసపథికవిశ్రాంతస్థానత్వమ
భిసంభావమాహ - వైకుంఠాధిపతి - అత్ర త్రితీయమపి పక్షంబ్రూమః.
ప్రకృతస్యశరణ్యస్య స్వీకృతస సవక భర నివాహణక్రమ స్సత్య కా
మూదిభి రవ్యభిసదైరవబోధ్యతే - సత్యకామ, కామఇహప్రపన్నేభ్యో

మూ — తిపారకారుణ్య

నిరతిశయానంద ప్రదానేచ్ఛ . తస్యాస్సమధ్యాన విసాభావాత్సలేశీ
త్వం- తచ్చుతిమోఘత్వం-సత్యసంకల్ప, సంకల్పాత్ర ప్రతిబంధంవతేన
విషయః- సవకపాపేభ్యా మోక్షయిష్యామీతిహి త్వమేవాత్థేతిభావః-
పరబ్రహ్మభూత, నిరతిశయ బృహత్పచిశ్చస్త్యం స్వాశ్రితానపి జ్ఞాన
తోభోగతశ్చ పరమసామ్య పర్యంతం బ్రహ్మ యితాసి - పురుషోత్తమ,
“యోమామేవమసంయూతః, ఇత్యాదినా క్వచిత్ త్వద్విధాం కృతకృ
త్యతోక్త్యా త్వస్మిన్స్వరూపా భరత్వం త్వయైవ సూచితే - యద్వాప
ణుదానే పురుసనోస్తితిపురుషః - బహుప్రదేభ్య స్సవేభ్య ఉత్తమ
త్వాత్పురుషోత్తమః- మహావిభూతే, విభూతిరిహవిభవనం ప్రభవనం-
నియమనమిగ్యథః - తస్యమహత్వమపరిచ్ఛిన్నత్వం సంశ్రితాన్ సం
సారకాగాగృహం నిగళమయ్య తదథేతయాసవకం నియచ్ఛసీతిభా
వః- “అన న్నదేశకాలాదిపరిచ్ఛేదవివజితః | మహావిభూతి రిత్యుక్తో
వ్యాప్తిస్సా మహాతీయత,, ఇత్యత్రాపి నియంత్వత్వేన వ్యాప్తివికసత్మే
తా - శ్రీమత్శ్రీయూసిత్యయుక్త స్త్వంత్వదభిమత మాశ్రితకృత్యం నివ
హసీ. నారాయణ, సబంధమనుసంధాయ దాయవిభాగన్యాయేనస్వామిత
యావస్వాథం స్వయంస్వాత్మానం ప్రాపయితాసీతిభావః- వైకుంఠ
నాథ, దివ్యపర్యంక సుఖాసికాయాం నిజపాదమూలసేవాం చాతుమ
వస్థితోసీతి త్రివ్వపిపక్షేషు ముఖభేదైః పునరుక్తిపరిహారస్సీద్ధః- అథ
శరణ్యస్యసమపితనవకభరన్వీకారానుగుణస్వస్యచాధి కారోపాయ
నిష్పాదకాడిక్మాఅనుక్మాగ్నాకారాః అష్టాదశభిః పదై నికష్కృ
ప్యాయసంధీయంతే - అత్రస్వాపరాధస్వనిష్క-వకస్వహేయసంబంధస్వ
రత్నవిసంవాదాది దోషపరిహారోపయుక్తానాం గుణవిశేషాదాంప్ర
కషణః ప్రథమముచ్యతే- అపారేతి- కారుణ్య స్యాపారత్వం అవశ్యద
న్యనీయేష్వస్తాప్యశేష్వపి ప్రవృత్తైః యథా “వధాహామపికాకుల్ స్థః
కృపయాపర్య పాలయత్,, ఇతి స్వేనాపుక్తం. “మచ్చైస్త్యంరణే

మూ—సౌశీల్య వాత్సల్యదాతైశ్వర్య సాందర్య

శాస్త్రస్తతి పూతో భవిష్యసి, తే యగచ్ఛాచ జాహ్ను రణాదిత్య
 స్మృతిః మిత్యాదిమహా. న్యూనాధికత్వ దశాననని తావజ్ఞా సాధ్వసపది
 హారాధామిహసౌశీల్యాక్తిః-తస్యాపారత్వం విశేషజ్ఞేషు విరించాదిషువి
 స్త్యాద్యవతారైః అనభిజ్ఞేషుచ మత్స్యకూమాదిషు తత్త్వస్వరూపై
 రవతారైనివిశేషనిరంధ్ర సంశ్లేషాత్ . వాత్సల్యస్యాపారత్వం, బ్రా
 హ్మణమపివత్సల, ఇత్యుక్తమ్ . బౌదాత్యస్యాపారత్వ మథిఃకూదార
 త్వవచనహేతుభూత మథితప్రదానే స్వప్రయోజనానభిసంబంధితమ్ .
 స్వసంక్రమితేభ్యః సవిభూతికంస్వాత్మానందత్వాత్తదనుబంధియ మనుష్యాది
 క్ష్యప్యవిశ్రాంతత్వంచా - క్రూయతేహ . నాస్యావరపురుషాః క్రియ
 న్తః, ఇతి . నాస్యాబ్రహ్మవిత్కులే భవతీతిచ . ఐశ్వర్యస్యచ్యోకధన
 మిహానాదికాలం స్వరక్షణవిషయే ప్రవృత్తాకౌతేచిద్వ్యాపేనస్వయమే
 వనియమ్యాభిముఖీకరోతీతిజ్ఞాపయితుమ్ - తస్యాపారత్వమ్ . సంసార
 న్యూనతాభీతాస్త్రిదశాఃపరిపథిన ఇతిన్యాయేనబ్రహ్మాదిషు దేవేషు సు
 గ్రీవాదిషుసుహృత్సువానిరుంధానేషు తావపి శరణాగతానుగుణీకృతాం
 సమర్థత్వమ్ . సౌందర్యస్యాప్యపారత్వంవిరుద్ధ ప్రకృతీనాం శూపక
 లఖ్యాదీనాం సత్వస్థానామృషీణామప్యవిశేషేణ రుప్తిచిత్రాపహరిత
 యాతుష్కాపాజనకత్వమసద్వాసనాదిశామకత్వచ్చ . యతోక్తం శ్రీ
 ప్లాష్కరేఽర్చావతారప్రకరణే - సందర్శనాదకన్తా చ్ఛ పుంసాంస
 మ్మాశ్చచేతసాం । కువాప్తసాకుబ్ధిశ్చకుతర్కనివయశ్చయః - కుహ
 తుశ్చకుభావశ్చనాస్తికత్వంలయంప్రజౌ,దితి - అతిసుందర విగ్రహేణస
 హభగవతః పరత్వానుసంధానం తత్సాన్నిధ్యకారణ మితిచ - తత్రో
 క్తమ్ . నిత్యసిద్ధేతదాకారే తత్పరత్వేచపామర . యస్యాస్తిసతా
 హృదయేతస్యాసౌసన్నిధిం వ్రజే,దితి - తత్సూచనాథా మైశ్వర్యస్సౌ
 న్దర్యయోరిహవ్యవహితపాఠః . సప్తకస్యశరణంసుహృత్ . సుహృ
 దంసప్తకభూతానాం . సప్తకలాక శరణ్యాయ = సప్తకయోగ్య మనా

**మూ - మహాత్మయే అనాలోచిత విశేషాశేషలూకశరణ్య ప్రతి
తాత్పర్యరహితవాత్సల్యకజలధే అనవరత**

యానః, మిత్యాది ప్రసిద్ధస్వభావస్యవాయుసవానర రాక్షసాది విశేషా
నాదరేణాంగీకువతస్తై మాద్యశబదేపి గుణవృత్తాది నికర్షేనత్యాగ
కారణమిత్యాహ . అనాలోచితవిశేషేతి . అత్రవిశేషశబ్దవివక్షితమ
వాలోచిత గుణగణేతి శ్రీవైకుంఠగద్యవ్యంజితం ప్రపత్తైస్సంవిధికార
త్వమప్యనేనప్రకాశితమ్ - “యగః పంసార కాంతామపార మభిధావ
తాం ! ఏకకృష్ణవమస్కాకోముః తీరస్యదేశికః . ప్రామ్యకృష్ణంస
హసా , ఏకాక్షికృష్ణై సుకృతఃప్రణామ” ఇత్యాదిపూర్తమల్పయత్నప
సాద్యత్వమాహ - ప్రణతాతి హరేతి - అనన్త స్వస్యైశంవిధావ
స్థా హేతురవతారవిశేషోఽప్యనుసంహితః . ఉక్తంహిస్వయమేవఃసర
స్మేతర భాగాశోవరచంశరణంగత, ఇతి . అత్రప్రణతశబ్దః ప్రకృతా
నుగుణ్యాత్, ప్రపన్నాతిహారంవిష్ణుః, మిత్యాద్యనుసారాచ్చపకృష్టప్ర
వీభావయక్తప్రపన్నవిషయోవా . శ్రుస్తుతావతారే శక్తికృతమంస్వ
స్థిమృతకారకతమచ్చ వాత్సల్యగుణపూర్వకంద్విరుక్తమపి, “మిత్రభా
వేనసమ్ప్రాప్తమ్ . దోషోయద్యపితస్యస్యా” త్తిత్యాదిస్మరణాదుభ
నరాహ - అశీతేతి-వాత్సల్యగుణోదధానిగ్రహాదికంనిమగ్నం భవతీత్య
భిప్రాయేణ ఏకశబ్దః - అశవీవహి సవజ్జత్వాదాస్థితేపృచ్ఛాత్ప
త్వాద్యుక్తిః- ఉపాయాంతరంస్వీక్రియతాదిత్యత్ర, “అస్తాన్వే శ్చ పరాన్వే
త్థే” తిప్రకారేణమాదృశానామకిచ్చరానామధికతకవ్యం హితతమంత్య
మేవజానాసిత్యదాయత్తానుకూల్యస్యచ “శేషవృత్తిరిధావేవిత్యం సు
ప్తోనచాగతః - సర్వజ్ఞస్యాపితే - త్వయాపిలబ్ధం భగవన్నిదానీం .
యదిమేనదయిష్యస” ఇత్యాధికం నవిజ్ఞాపనీయమిత్యభిప్రాయేణాహ -
అనవరతేతి . అనవరతనిఖిలశబ్దాభ్యాంజ్ఞానస్య కాలశో విషయతశ్చ
సజ్జోహోవృద్ధస్తః - “త్వమేవైవంకురుష్యమామ్ . కురుష్యమామ
నుచర” మిత్యాదిన్యాయేన త్వదధీనవ్యాపారస్యమే త్వయైవ ప్రాతికూ

భూ— అశేష చరాచర భూతనిఖిల నియమన నిరత అశేష

చిదచిద్వస్తు శేషీభూత నిఖిలజగదాధార అఖిలజ

గత్స్వమిక్ ఆస్మత్స్వమిక్ సత్త్వకామ

అగ్ని నికరణాదిక మపి కాయక మిత్యాహ - అశేష చరాచరేతి. నిఖిలశబ్దః స్వరూపస్థిత్యాది నియంత్రవ్యకాత్సత్త్వకపరః . సావక కాలిక నియమన కాత్సత్త్వకపరవా . ఆగమైరాచార్యాదిభిరంత రాత్మతయాచ బహుప్రకారంహి నియమనం. సహ్యవిధేయంతె కించి త్ యేన మేభిమతం ప్రతిబంధా ద్వలంబేత అలభ్యంహి స్యాదితిభావః. పరిపూర్ణకస్యపే త్వదంగీ కారణ కింప్రయోజన మిత్యత్రాహ. అ శేష చిదచిదితి . నహిమచేక వజ్రంతవ సవక శేషిత్వమ్ . అతా మమాప్యతికయే తవచాక్షరి ప్రకల్పిత ఇతిభావః . తథాపి యథావ స్థిత రక్షాపేక్షా తత నాస్తి కథం చత్వం రక్షణీయ ఇతి శంకాయా మాహ - నిఖిల జగదా ధారేతి - గుణాదివ త్త్వద పృథగ్నిర్ధ విశే షణ్య మమాపేక్షా మంతరేణైవ మత్సత్త్వాది కంత్వయైవ రక్ష్యతే- త త్సాఫల్యాధికం రక్షా పేక్షాదిక మపి త్వయైవ కారయితవ్యోహమ్ - నహిత్వ దధీన పత్రాకస్యపే త్వన్నిరపేక్ష ప్రవృత్తి సంభవతి త్యభి ప్రాయః - ఏవ మేవహి శేష భూతానాం స్వంత్ర స్వామి నాత్వ యైవ యథేచ్ఛం స్వముద్దిశ్య వినియోగః క్రియత ఇత్యాహ - అఖిల జగ త్స్వమిన్నితి. ఇస్మాన్ నిష్ట ప్రదాన సాధారణైక్మ మద్విసియో గ కిం తవాయాత మిత్యత్రాహ - ఆస్మత్స్వమిన్నితి- మదాచా ర్య సంకతి సామ్యుఖ్యేన మమైవం విధత్వ త్సంబంధ జ్ఞానాన్విత స్థా ప్రదాన రూపాప కారే ప్రవృత్తైవ త్వయా శేష పూర్ణం కార్య మితి భావః - పరిపూర్ణ తయా పూర్వోప కార ప్రత్యుపకార నిర పేక్షస్య తవా కించన నిత్య సాపేక్ష సంశిత రక్షణ మాత్మీయ నిత్య గుణ పరిత్రాణ మితి సూచయతి . సత్య కామేతి - సవకశక్త స్మ జనిత్య సూరివగై మన్నిచేశన మీష శ్కరమ్ - నహిత్వ ద్వైకం శే

మూ— సత్యసంకల్ప సకలేతర విలక్షణ అధికల్పక ఆ
పత్సఖ శ్రీమత్

వాసి హంతుంశక్య మిత్యాహ - సత్య సుక లేతి - తథా ప్యపి
క్షీ తాథా మన్యః కశ్చి తాశ్రీ యతా మిత్య త్రాహ . సకలే త
ర విలక్షణేతి - “ విఘ్న పోతం వినా నాన్య త్కించి దస్మి
ప రా యణమ్ . భవ తాం కథ్యతే సత్యం విష్ణు
రేకరి పరాయణ ,, మిత్యా దిభి రన్యేభ్యస్తవ మోక్ష ప్రదత్వాది
రూపం విశేషం పశ్యన్నహం ముముక్షురిక మన్య మాశ్రయేయమ్ - స
హి పరతంత్రః కశ్చిత్సతంత్ర కృత్యం ప్రాధాన్యియః - నచత్వం ప
రతంత్ర ఇతి భావః - యద్యథిశం మాంనాద్రియసే కథం తవదా
యః ప్రధా జీవే దిత్యభి ప్రాయేణాహ - అథి కల్పకేతి - అథి
చ కల్పకశ్చేతి విగ్రహః - అథిశాం కల్పద్రుచ ఇతివా - ఉక్తంహి
“ ససవా నథిశో దృష్ట్వా సమేత్య ప్రతిసంద్యచే ,, తి- అథి
నః కల్పద్రుమాయస్య సౌథి కల్పకఇతివా వివక్షితమ్ - యదగీయత
“ ఉచారాః సవక ఏవైత ,, ఇతి - అభిమత పురుషాథా దానా
థా మథిశా ముక్తాసక శ్శాస్త్రాది ముఖే నాథిశత్వా పాదకశ్చే
తివా - ఏవం పూర్వాక్క స్యాప్యో దార్యస్యాతి శయ ప్రదశానేతా
త్పయాద పునరుక్తిరి - జ్ఞాతం మయా వసీమౌనే త్యాదిక మనుసంక్ష
ధానః పాంచాలీ గజేంద్రా దివదా పన్నస్యా నన్య గతి కస్య చమైతా
మాపదమ వేక్ష్య రక్షీతు మహా సీత్యాహ - అపస్సఖేతి - అపదిస
ఖి వత్సం రతుక ఇత్యథః - విశ్వసనీ చిత్వ స్నేహ విషయ త్వాది
సూచనాయ సఖిశబ్దః - శత్రు షపి “ తస్మా త్పరిశ్రాంత ఇతి వ్యవ
స్యనత్వా శరై మ్మౌత్త్య వశంనయామీ ,, త్యవోచత్ - ఏవం ద్వాభ్యా
మిష్ట ప్రాపకత్వం అనిష్ట నివతకత్వంచదశితమ్ - అథ తత్ర స
మానాభిప్రాయ తయా సత్యయక్తా మఖిలజగన్మాతరంపురుషుర్యతో
మే మహంతోశ్చ పరాధాన్వయాత్కంతవ్యా ఇత్యాహ - శ్రీమన్నీతి

మూ - నారాయణ అశరణ్యశరణ్య అనన్యశరణ స్వత్వా
చారవిస్త యుగళమ్ శరణమహం ప్రపద్యే

సంబంధ గుణ విభూతి ప్రయోజన వ్యాపా రాస్తే మదు పేక్ష
యా మంద ఫలామా ఘావక - అత ఆత్మానం నాతి వల్లేథా ఇ
త్యాహ - నారాయణైతి - ఉత్తర ఖండ స్థాపేక్షయా పూవకం శ్రీ
మన్నిత్యా ద్యుక్తమ్ - ఇహతు పూవక ఖండ స్థాపేక్షయోక్తై స్వస్వ
భావైః ఫలిత మాహ . అశరణ్య శరణ్యైతి - స్మయంతేహి . “ ఆ
గతీనాం గతి భావా , నితి - అత ఏవ అనాలోచితే త్యాదిగానపు
నరుక్తిరి - తత్రహి తారతమ్య నాదరె తాత్పర్యమ్ - ఏతత్సవకం
వ్యాఖ్యేయ వివక్షిత ప్రాప్య ప్రాపకా కార ప్రపంచనమ్ - అస్మ్యహ
మేవమ్ - ఏతా వతాపి కింత్వయాః బంధం సవకత్రహి శాస్త్రాధేధికా
రో పేక్షిత ఇత్య త్రాహ . అనన్య శరణ ఇతి . తత్స విదో నన్య ప్ర
యోజనస్య మమ సిద్ధో పాయాంతరం నాస్తి - “ అహమస్మ్య ప
రాధా నామ్ - సధమక నిష్టోస్తీ , త్యాద్యుక్తా వస్థా విశేష విదత్స
మే సాధ్యోపాయాం తర మపి నాస్తితి ప్రతిబుద్ధోస్తీ - ఆయ మేవ
హి మమాత్రాధి కార ఇతి భావః - ఇదంతు త్యాఖ్యేయ సోత్తమపు
రుషాభి ప్రేత మితి జ్ఞాపనాయాహ మపి నమమ శరణమితి వ్యంజనా
యవ అధికోహం శబ్దః - అథవా అనన్య శరణ ఇత్య పాయాంతర
ఘాన్యత్వ మహ మిత్యపాయ భీరుత్వ మతి శంకా రాహిత్యం ప్రయో
జనాంతర తదుపాయ వీరిత్యాగిత్యం మోక్షార్థక ప్రవత్త్యు స్మృత్యుత్వం
చ వ్యజ్యతే - ఏతత్సూచితః కావణ్య విస్తారః ప్రతివచన వాక్యేషు
గద్యాంతర ద్యోశ్చ ద్రవ్యవ్యః - త్వదిత్యాదినా పూవకఖండ పద క్ర
మాను సరణం - త్వచ్చబ్ధ శ్వరణ్యతోప యుక్త స వాకకారవైశిష్ట్య
శ్చరి - పాదే త్యాదికం ప్రాగుక్తార్థక - అత్ర ద్వయ మిత్యస్య చ్యా
ఖ్యాత ప్రాయ మితి శేషః - తాత్పర్యంతు పూవకమేవోక్తమ్ . య
ద్వా - ద్వయ మథాను సంధా సేన సమైవ ముక్త మితివా వక్తవ్య

మూ— అత్రద్వయమ్ “పితరమ్మౌతరం దారా స్పత్రా స్పృ
 ఘ్నాస్సభి స్సయాన్” | రత్నాని ధన ధాన్యాని త్కే
 త్రాణిచ గృహణిచ || గర్వధర్మాంశ్చ సన్త్యజ్య
 సర్వకామాంశ్చ సాక్షరాన్ |

మితి నా విశ్లేషమ్ - వాక్యాంతరైః పునఃపునః ప్రతిపాద్యత ఇతి తు నా
 శంకనీయమ్ - ఏక సాధ్య సిద్ధ్యర్థం ప్రపత్త్వా వృత్తేః ప్రతిషేధాది
 హసాధ్యాతరా యోగాచ్చ - పితర మిత్యాదికంతు స్వవాక్య వన్ని
 బంధన సంవాదన ముఖేన అనన్య శరణ త్యాదికం విశదీకృత్య వక్ష్య
 మాణి ఖల ప్రాథకనా ప్రస్తావ నాత్మక మితి ద్వయాధికస్య సముదితో
 క్తిః - తథా హ్యత్రసోపాధిక భోగ్య తదుపాయ త్యాగం నిరుపాధి
 క భోగ్య తదుపాయ విశేష పరిగ్రహణచ స్పష్టయిత్వా ప్రసాదయ
 ఇత్యాది నాసోధు మిత్యంతే నోత్తర ఖండస్థ దోష నివృత్తి ప్రాథక
 నా సంగృహ్యతే - పిత్రాదీనాంత్యా గోక్త్యా భృత్యాది చేత నాంతర
 త్యాగః కైముత్య సిద్ధిః - బంధు శబ్ద ఇహ సంబంధ్యాది పథః. త
 త్నానీ త్యాదిక ముత్కట భోగ్యత్వ భోగ సాధనత్వా నామ చేతనాం
 తరాణా ముపలక్షణమ్ - చకారేణ వానుక్త సముచ్చయః - ప్రియే
 షు హితేషుచ మోక్ష తదుపాయా నుపయుక్తేషు కుత్ర చిత్సంగోపిన
 యుక్త ఇతి హ్లాపనాయ పితర మిత్యాది వివిధోక్తిః - ఏవం లోక సిద్ధ
 ప్రియ హితా న్యదాహృత్య గవః ధర్మా నిత్యాదినా శాస్త్రప్రేరేద్యా
 ని సాధనాని సాధ్యాని చాహ . తత్ర సవకధర్మక శబ్దస్సిద్ధసాధ్యరూ
 ప సపరికర ధర్మక కాలస్పృక్ పరః - సవక కామా నితి పీఠజ్యోగ
 భాదీ పద పయంత కాయ్య విషయః - అక్షర శబ్ద ఇహాత్మ మా
 త్రాను భవ గోచరః - ధర్మాదాం కామానాం చోప యోగిత్వేన వా
 పిత్రా ద్యుదా హరణమ్ - తచ్చ యథా సంభవం ద్రవ్యశ్రమ్ - పిత్రా
 దీనాం త్యాగశ్చత్ర కాయ్య ధర్మాప యోగితయా అథక కామో
 ప యోగి తయావా నుపాదానమ్ - అత ఏవ “ మాతృదేవో భవ. పి

మూ— లోకవిక్రాంత చరణా శరణంతేవజంవిభో, || త్వమేవ

త్వదేవో భవ . ఆచార్య దేవో భవ . వృద్ధాచమతా పితరా, ,
 విత్వాద్భక్త భగవ దాజ్ఞాను పాలనం నీవిరుధ్యతే - సవక ధర్మక
 జ్ఞేన మోక్ష సాధన ఘాతోపాసన వగక శంఖ్రహేపి తస్మిన్మత్నా
 , విహిత త్యాచ్యుశ్రమ కర్మాపీ , తి న్యాయేన వణాశ్రమధర్మా
 ణామనివృత్తి - తదిహ త్రేవగిక ధర్మక ప్రయోజనాంత రేషు
 మోక్షోపా యాంత శేషుచ సాధారణం నైరాశ్యంత్యాగః - తత్రపు
 రుషా థాంతరే వ్యల్ప స్థిరత్వాది దోష దశకనా నైరాశ్యమ్-త
 త ఏవ తదుపాయేవ్యపి ముక్తి సాధనేవ్యస్యేషు స్వావస్థా దశక నేన
 మహర్ త్యాది నానైరాశ్య మితి విశేషః - సంతృప్త్య , సమ్యక్త్వ
 త్వా - సచా సనం పరిత్యజ్యేత్యథః - యద్వా . పంచాంగ సాయు
 క్తాః ప్రపత్తై రంగ త్వేనాంగి త్వేన వాసు పాదాన మిహధర్మా
 ణాం త్యాగః - సోయంత్రప త్త్యుపకారకత్వ బుద్ధి విరహః - సంప్రతి
 పన్నేషు పురుషా థాంతర తదుపాయేషు ముక్త్యుపాయాంతరేషు ని
 త్య నైమిత్తి కేషుచ సమాన ఇతి సహాక్షిః . లోక విక్రాంతచరణా
 విత్తి, చరణే లోక విక్రాంతత్వ వచన మనాశ్రితా నామ ప్యాత్మప్రకాశ
 నేన సౌలభ్యాది వ్యంజకమ్ . లోక విక్రాంతేతి వ్యస్మంవా - తదా
 తు లాకేషు విక్రాంతి , ఆధిష్ఠా లేత్యథః . తేస్వతంత్ర స్వామి
 నః పతమ ప్రాప్యస్యచ . విభు శబ్దేన ఫలప్రదా నాపయక గుణపా
 మ్భ్యం వ్యజ్యతే . యద్వా విభు శబ్దేన పరస్యం తెత్త్యనేనసౌ
 లభ్యంచ సంగృహ్యతే - వ్రజమ్, వ్రజామిత్యథః . అనన్య తనత్వ
 మత్రా వివక్షితమ్ . ధూతత్వేన సిద్ధేశస్మ కతవ్య శేష నేర పే
 త్య వ్యంజన పరః - త్యాజ్యానాం త్యాగస్య పూర్వ మస్పృహత్వా
 దిహ తత్ప్రపంచనెతాత్పయమ్ - ఉపాయత్వముపేయత్వంచ , మా
 తాపితాధ్యాతేత్యాది శ్రుతి సిద్ధసవక విధబాంధవస్య నారా యణ
 స్వైవే త్యభిప్రాయేణ త్యక్తం సవకం త్వమేవే త్యాహ . త్వమేవేతి.

మూ— మాతాచ పితాత్వమేవ త్వమేవబంధుశ్చగురుస్తవమేవ
 త్వమేవవిద్యాద్రవిణం త్వమేవ త్వమేవసర్వం మమ
 దేవదేవ , || ౩౬ || పితాసి లోకస్య చరాచరస్య
 త్వమస్య పూజ్యశ్చ గురుర్గతీయా ౩౭ । నత్వత్సమో
 స్త్వభ్యధికరి కుతోన్యో లోకత్రయే

త్వత్వా దేత్యత్ర త్వచ్ఛబ్దాద్భిప్రేతంచానేనవిశదీకృతమ్ . సర్వేషాం జ
 నూనాం సర్వేషుజన్మను సర్వవిధౌపకారకత్వం త్వయిసముచ్చితమి
 త్యభిప్రాయేణప్రత్యేకంత్వమేవేతి సావధారణావృత్తిః - మాతా పి
 త్రాదయోహి తత్త్వయుక్తాస్తస్సహకృతాశ్చ తదభిమత యత్ప్రశ్నో
 జ్జీరణేనోపకుర్యుః - అయంచానన్యప్రయోజ్యో నిర పేక్షశ్చ స్వేచ్ఛ
 యేవసర్వప్రకారేణోపకరౌతి - మాతాప్రళయదశాయా ముదరెస్సా
 పయిత్వాప్రసవనాత్ప్రియప్రవతకత్వాదిభిశ్చ పితా “ అహం బీజ
 ప్రదశిపితే”తిహ్యహ . పితప్రవతకత్వబంధుస్సంబంధాంతరేణాప్య
 పిత నివతకనాహాః - గురుః, గుశబ్ద ఇత్యాద్యుక్తాం ధకార నిరో
 ధిత్వా త్తత్రచాసౌ గురుశరీరక ఆదిగురుశ్చ . విద్యా, ఉపాయధూత
 విద్యా ప్రవతకత్వా త్తత్ఫల ప్రదత్వాచ్చ- అకించనానాముపాసనరూ
 పవిద్యాయాస్థానే నివేశాద్వా- ద్రవిణం, “అమృతంసాధనంసాశ్వం
 యంపశ్యన్తి మనీషిణః, ఇత్యుక్తత్సాధనత్వాత్సాధ్యత్వాశ్చ- త్వమేవస
 ర్వమిత్యుక్తానుక్తసవకా ర్హస్యపరం= మమ, తత్త్వవిదోఽకించనస్య
 శ్చక్రాన్యసాధ్యసాధనస్థత్వయిన్యస్తభరస్యచ - దేవదేవేతిసర్వప్రకారో
 త్ర-షకపరం ఏవంస్త్వవిషయేమనంహితస్య సర్వవిధబంధుత్వస్యసర్వ
 విషయత్వేననిరుపాధికత్వంసూచయతి - పితాసీతి - లోకస్య , పారణ్య
 గణాది జంతుజాతస్య - పూజ్యశ్చ , పితృత్వ గురుత్వాదిభి స్సవక
 చూరాధ్యత్వ శ్రుతేశ్చ సమారాధ్యః - “గతీయా ౩౭ బ్రహ్మచరీతే,
 త్యుక్తమాహ - గతీయానితి - “గతీయా ౩౭ పూజ్యతమ” ఇతితుభాష్యోక్తమ్.
 లోకత్రయే , బద్ధముక్తనిత్యరూప దేతనవకత్రయే - అథవాలొకత్ర

ఓ పృథ్విమప్రభావ ॥ తస్మాత్ప్రణమ్య ప్రణిధాయకా
యంప్రసాదయేత్వామహామీశమీద్యం | పితేవపుత్రస్య
సఖేవసఖ్యురిప్రియరిప్రియాయాహాసి దేవసోధుమ్॥

ఋశబేంద్రున సర్వలోకవర్తిణాం లక్ష్మణౌ - ప్రభావతోఽప్రతిమత్వస్య
కంఠోక్తత్వాత్ . నత్వత్సమోస్త్యభ్యధిక ఇత్యాదికమనా కారుణ్యోచి
షు నియోజితమ్ - తస్మాత్తవైవం శర్యనిధ బంధుత్వా త్రప్రభావతరి కా
రుణ్యోచిగుణైశ్చ సర్వాధికత్వా త్వద్విషయాపరాధ్యుఃత్రాదిసర్వవిష
యాపరాధ రూపత్వాత్సర్వ విషయాపరాధానాం త్వదాజ్ఞాతి లంఘ
నరూపత్వేష త్వదపరాధత్వా చేతిభావః - ప్రణమ్యేత్వాదికం ప్రపద్య
ఇత్యస్య వివరణం - శక్తివస్త్వపత్తిరపి ప్రసదనవిశేషః - ప్రకృష్టకీ
ప్రీతిభావశ్చాత్ర ప్రకరణౌ త్రప్రపత్తి రూపస్సచ పూర్వకృతవిష భు
విశేష ప్రాథానార్థ మిహానూద్యతే . కాయప్రణిధాన మత్రస్వరక్ష
కార్య స్వస్యాపారాస్త్ర నివృత్తి వ్యంజకమాత్రం - ప్రణమ్యప్రసాద
యే, ప్రపదనరూపం ప్రసాదన మనుతిష్ఠామి . మదిష్ట విఘాతానిష్ట
ప్రాప్తి హేతుధూత మత్కృతాపరాధ జనితాప్రీతి రూప కాలుష్య
హితం కరోమిత్కథాః - త్వాం, స్వతస్సర్వభూతానాం సుహృదంశు
దపరాధాత్కల్మషితబుద్ధిం - అహం, అకించనోనస్యగతిస్త్యత్వత్కార్య
దత్తవర స్త్యక్తత్వదితరసాధ్య సాధనశ్చ - ఈశం, సాపరాధనిగ్రహ
సమర్థం - ఈశ్యం, తుమాదిభిస్తుత్యమ్ - 'నతస్యేకేశశ్చ నతస్యనా
మమహాద్యశకి, ఇతి శుక్త్యుక్తమనేన పదద్వయేన దశికతం - తుద్రోభి
జంతుః సంబంధవిశేషా దపరాధంసహతేకింపునస్త్య మిత్కథిప్రాయే
ణ పిత్రాదిదృష్టాంతరి - ప్రియఃప్రియాయ, మత్ప్రీతివిషయః త్వం త్వ
ప్రీతివిషయాయమహ్యం - 'ప్రియోహి జ్ఞానినోత్కథా మహంసశమ
మ ప్రీతిః, ఇతి స్వయమేవాత్థ - అహాసి దేవసోధుమితి వత్సమాణ
సంగ్రహః . ససారమోచన మవితేలైవేతి దేవశబ్దాభిప్రాయః . ఏ
త్రావస్తం పూర్వఖండ వివరణమితికేచిత్ - అథోత్తర ఖండస్తస్యాపి

మూ— మనోవాక్కాయై రనాదికాల ప్రవృత్తౌననామకృ
త్యకరణ కృత్యాకరణ భగవదపచార

సవిశేషణ నారాయణశబ్దస్య పూర్వమేవ వాఖ్యాతత్వా దవిశిష్టయో
శ్చతుర్థీ నమసోః పాతక్రమాదథాక్రమస్య బలీయస్తాత్ ప్రథమం మ
నోవాక్కాయై రత్యాభి ప్రీతిర్వాక్యే రిష్టప్రాప్తేః పూర్వభా
వినీం మమకారనివృత్తి వాలినమశ్శబ్ద వివక్షితాం సవాన్విష్టనివృత్తిం
ప్రాథమ్యేతే - తత్రసర్వస్యా నిష్పన్నేష్ట విఘాతస్యవ కమఃశూల
త్వాత్తన్నివృత్తిః పూర్వమభ్యత్యేతే- మానసాదిభదేన త్రివిధపాప
రాశి స్తద్విపాకశ్చ మన్వాదిభి విభక్తభి జ్ఞాపనాయ కరణత్రయో
పాదానం - అకృత్యకరణాదే రహేతుకత్వ మనోన్యా శ్రయాదికంవ
పరిహతుమాహ - అనాదికాలప్రవృత్తి- హితప్రవృత్తియోక్త్యే క
రణైరేతావంతం కాలమహితే ప్రవృత్తీస్త్రి నివేదశ్చత్ర వ్యంజితః-
'యద్రుహ్యకల్పే,, త్యాదిప్రక్రియాయా అనాదికాలప్రవృత్త మతఏవా
నంతం - ప్రథమీనస్తశబ్దో కృత్యకరణ కృత్యా కరణరూప సామాన్యా
పచారయో రన్వేతశ్శః ద్వితీయస్మభగవదపచారా డావకృత్యకరణా
ది పంచకముత్తరోత్తరం కూరతరం - యద్యపి కేషాంచితక్రూ త్యానా
మకరణమకృత్యకరణాత్మకం-తథాపి కరణాగతరక్షణాని కృత్యాకరణం
మహత్తర పాతకకొబాన్మర్యతభి జ్ఞాపయితుమకృత్య కరణాంతరం
కృత్యాకరణాక్తిః . అకృత్యకరణాన్తర్భూతస్యాపిభగవ దపచారాదే
బ్రాహ్మణపరిత్రాజకన్యాయేనప్రకృష్టత్వజ్ఞాపనాయ పృథ గభిధానం.
యద్యప్యకృత్యకరణాదేనప్రకృష్టత్వజ్ఞాపనాయ రూపతయా భగవ దపచార
త్వం . తచ్చాత్రాపచారానితివిశేష్యనిదేశేన త్యజ్యతే . తథాపి శిశు
పాలాదీనామివాప్యవధానేన భగవత్పరివాదాదికమిహ భగవదపచార
శబ్దోక్తం . అకృత్యకరణ శబ్దేనతు స్వస్వవణౌ శ్రమాది నిషిద్ధా
నుష్ఠానమాత్రం - కృత్యాకరణశబ్దేనస్వవణౌదినియతభమస్య ప్రా
ప్తకాలే శక్తేనాననుష్ఠానమ్ . భగవదపచారాశ్చద్వాత్రింశదపచారాది

మూ— అసహ్యపచారరూప నానావిధాననా పచారానార
బ్ధికార్యాననారబ్ధికార్యా న్నతానిరాయమానా

ప్రకరణేషు ద్రష్టవ్యాః. భగవదీయేషు వస్తుమస్మియత్వబుద్ధిరర్చితా
రపర్యంతే శ్వవతారేషు ప్రాకృతత్వబుద్ధి రిత్యావయోపి భగవదప
చారాః- త్వదపచారేతివక్తవ్యేప్యత్ర భగవదపచారశబ్దకీత త్తత్త్వమా
ణాపాత్త ప్రకారనూచనాథః - అయిథాశాస్త్ర మథాన్యపాధిభి
భాగవతవిరుద్ధావరణ మిహాభాగవతాపచారః . ఇమావిపర్యాసేన
కేచిద్వక్ష్యామః- ఏతయోరేవాపచార వగన్యోనాత్మమామి త్యా
దిభి విశేషితాః. కేచిత్పురోక్తిన్యాయా దసహ్యపచారాఇతి విభ
జ్యంతే. తేన “విద్యాచోగోగురుద్రోహీ. వీణాక్షరత్రవచాతారం- య
శ్శూద్రంభగవద్భక్తం - మయిద్యేసానుబంధాధూత్ - సంస్మృతాపున్య
తేతవే, త్యాదిమవేదితవ్యాః- ఎవం నిజేబంధన భగవత్ ద్యాగవత
ద్యేసావజ్ఞా పరిహాసాదయశ్చ యథాలోక మసహ్యపచారా ఇత్యనుశి
ష్యంతే. ఎతేపంచాపిప్రత్యేక మనాంతరో పాధిభి నానావిధా స్తత్త్వ
ద్విధాన్యస్వప్యాంతర వృత్తిభేదైరనంతాః. ఆరబ్ధికార్యా, జాత్యా
యుధోగరూప విపాకసంజ్ఞ ఫలప్రదానే ప్రవృత్తాః- యద్యపి “అ
వారబ్ధికార్యే ఏవమపూర్వేతదవధే, రిత్యుపాసనే మాత్రితం - త
థాపి “సాధ్యభక్తిస్మ సాహంత్రీ ప్రారబ్ధస్యాపి భూయసీ, తిప్రప
త్తేలిశేషవచనా దత్రారబ్ధికార్యో పాదానం అధికతాథా ప్రదస్యతర
ణ్యస్య ప్రపత్నానామాత్రి తారతమ్యానసారేణ యథా ప్రాధికత
ఫలప్రదానాన్తదిష్ట భోగాద్యనువృత్తౌనప్రత్యక్షాని విరూధః- అనార
బ్ధికార్యా ప్రారబ్ధ కార్య కమన్విరుద్ధా వసరతయా నుపక్రాంతఫ
లా. ద్వివిధానపి కృతానిత్యవచ్చినత్తి - క్రియమాణా, అనుకూల్య
సంకల్పాది మత్తేష్విదేశకాలాది వైగుణ్యాత్పూర్వ నియుక్తదురవస్థ
దునివార భృత్యాది ముఖేనో పక్రాంతా నపరిసమాప్నోత - కరి
ష్యమానా, తద్వదనుబంధిముఖేనాగత్యా ప్రమాదాద్వాసంపత్తిష్యతః

భూ— సూరిష్వ మానాంశ్చ సర్వాణి ఆశేషతః తమస్య
అనాదికాలప్రవృత్తమ్ విపరీతజ్ఞాన మాత్మవిషయం
కృత్స్నం జగద్విషయమ్ విపరీతవృత్తం

బుద్ధిపూర్వోత్త రాఘానాం పశ్చాదేవ ప్రాయశ్చిత్త విధానా ల్లేషా
మప్యత్ర సంగ్రహేతు యథాహాం ప్రాయశ్చిత్త ప్రేరణం తమశలం
గ్రాహ్యం. సవానశేషత ఇతి వ్యక్తిశక్తికాత్స్యైక పరం. సంతిషా
పాపానాం బహ్యవృత్తయః - తత్వతిరోధాయకత్వం ప్రత్యవాయ
జనకత్వం కమాంతరా నహతాపాదకత్వం సజాతీయపాపారంభరు
చిజనకత్వంచేతి - ఎతాస్వంతిమా వాసనేత్యుచ్యతే - సావప్రత్యుత్త
రేవ్యక్త మనువదిత్యతే - పాపశక్తిశ్చ నిగ్రహసంజ్ఞః - పరమపురుష
బుద్ధివిశేష ఎవేతి తమస్వేత్యనేన వ్యజ్యతే - నిగ్రహనివృత్తి రూపోమా
ప్రసాదవిశేష ఇహాత్మమా - ఆత్రభాగవతాపరాశేష తద్విదితేషు తత్ర
సాదనముఖేన భగవతః ప్రసాదనం. మయాత్వం పరుషాణ్యుక్త స్మ
త్పత్వం తుంతుమహాసీ, త్యాదిన్యాయాత్. తదవిదితేషు వ్యవధానే
న రహస్యప్రాయశ్చిత్త న్యాయాత్. వీచంసిద్ధక్షమా ప్రాధికతా -
అథ సహేతుక కామ్య త్తమాప్రాధ్యతే - అనాదికాలేతి - తుద్రపురు
షార్థకామనాయా విపరీతజ్ఞానసాపేక్షతయా అపచరాశామివ శా
స్తా శ్రితజ్ఞాన పూర్వక కామ్యనామపి మాత్రయా భ్రాంతి హేతు
కత్వం వ్యంజయితుమిహ విశేషతోవిపరీతజ్ఞానస్య సహజీవి - య
థావస్థితవిషయ విరుద్ధాకారా వగాహిజ్ఞానమిహ విపరీతజ్ఞానం - త
చ్చాత్ర మోన్యథా సంతమాత్మాన మన్యథాప్రతిపద్యత, ఇత్యాది
భిరుక్త - స్వాత్మనో జగత శ్చ స్వ నిష్ఠత్వ స్వ తా తత్వ స్వ
శేషత్వ భగవ దన్య నిష్ఠ త్యాది భ్రమ ఇత్యభిప్రాయేనాహ -
తత్వ విషయం కృత్స్నం జగద్విషయం చేతి - వృత్త శబ్దస్య శాస్త్రీ
యే ప్రసిద్ధ ప్రకషముపజీవ్య విపరీత వృత్త మితి బంధకం కామ్యం
కమోచ్యతే - అన్యథా పూర్వోక్తేన నునరుక్తి ప్రసంగాత్ - కా

మూ— చాశేషవిషయం అద్యాపి వర్తమానం వర్తమానం

జంబసర్వం తునుస్వ

స్వస్వచ విపరీత వృత్తిత్వం సాక్షిక త్యాగ సమదర్శి త్యాది విశిష్ట
హిత తమ భుక్తి విపరీతత్వాత్ - విపరీతవృత్తిపి స్వవిషయతయా తు
త్రాది పరవిషయ తయాచ ద్వైవిధ్యం దశకయతి - అశేష విషయమి
తి - అద్యాపి వర్తమానం వర్తమానం మాణించ సద్గు రూప దేశా
దిభిః పరోక్షసమ్యక్ జ్ఞానే నిష్పన్నేపి బాధితాను వృత్త్యాదినయా ద్వా
సనా రాగాదిభి రను వర్తమాన మిత్యర్థః - అత్ర చకారేణా పూ
ర్వకృత విపరీత వృత్తి సముచ్చయః - అద్యా పీత్యనేనా నాది విప
రీత వృత్తి సంతతి స్సూచ్యతే - అత్రాపిసర్వశబ్దః పూర్వవత్కా
త్స్వీకరణః - అశేష ఇతిచాను సంధేయమ్ - ఇహ యథాభి కార
మ్ యథాచోదిత మనుష్ఠితా నామపి సంసార హేతు ధర్మాణామ
భి చారానా మివానర్థ పర్యవసాయి తయా ముముక్షుపేక్షయా
పాపతోక్తై స్వగాది హేతు భూత స్వతంత్ర సంకల్పేపి నిగ్రహ
హే తుత్వ బుద్ధ్యా కామ్య తమా ప్రాథకనం రుక్తమ్ - యద్య
ప్యేవం పూర్వ కృతేషు కామ్యేషు గతిః తథాపి వర్తమానవర్తమా
నాం కామ్య తుమాధికానాం స్వయం తదారంభ ఏవ నసంభవశీక
రం తుమాప్రాథకనమ్ ? ఇథమ్ - అజ్ఞాతయా దృష్టిక సుకృతన్యా
యాత్మన హృజ్జన బుద్ధ్యానా సంభ వత్స నేదం చోద్యమ్ - స్వబుద్ధి
పూర్వ మపి వర్తమానేషు కామ్యేషు మధ్య నివిణ్ణా నామపి
ప్రకాంత సమాపన మంతరా లబ్ధవృష్టేరి కారీరశేష సమాపన న్యా
యేనర్యా త్మత్ర పశ్చిమాంశ స్యాజ్ఞా సిద్ధత్వాన్న కామ్యత్వ దోషకి -
పూర్వాంశస్య తుద్రుఫల కామనా మూతస్య తత్ఫల జనకత్వాభా
వేపి తాదృశ వాసనా జనకత్వ సంభవా త్ప్రకాంత కమక యోగ
స్యచ “ నేహభి క్రమ నాశోస్తీ ”, తి న్యాయేన కేషాంచి తక్రమక
ణా మసమాప్తానాం కృతాంశస్య విశంబ కారి సాధనాంతత పర్యవ

మూ — మదీయానాదికమకప్రవాహం ప్రవృత్తామ్ భగవత్స్వ
రూపతిరోధానకతీమ్విరిపతజ్ఞానజననీమ్స్వవిషయా యాశ్చ

నిత ఫలజనకత్వాత్తత్త్వాంః ప్రాథకీయా - సూర్వాపరాంశయోర
ధి కార భాదేప్యా సమాప్తోరైక కమ్యూక ద్వితకమాన వ్యపదేశోపి
యుక్తః . ఉత్తర కాలేపి కేనచిన్దేతునా నివేదే విచ్ఛేదా స్మిత్యత్వ
భ్రమా త్వష్ట దోషాద్వాకమ్యం సంభావ్యతే - తస్యా సత్పన్న స్యా
పి తమాపేక్షణం శీఘ్రం స్వోచిత వ్రాయశ్చిత్త ప్రెరణార్థం సాభ
యాది న్యాయేన క్రమేణ వైరాగ్య జననార్థంవా - ఉక్తంహి ప్రప
న్న మధి కృత్యైవ - :: అథోపాయ ప్రసక్తోపి భుక్త్వాభోగాననా
మయా ॥ అంతే విరక్తి మాసాద్య వికలే వైష్ణవంపద :: మితః ఏ
వం కమక నివృత్తిః ప్రాథికతా - అథ కమక హేతు ప్రకృతి సంబం
ధ నివృత్తిః కమక నివృత్త్యైవ భవత్ప్రపి సర్వేశ్వర బుద్ధివిశేషా ధీనే
తి జ్ఞాపయతు మభ్యర్థ్యతే - మదీ యేతి - ఈశ్వ రస్య వైషమ్య నై
ఘ్నకణ్య పరిసారార్థం మదీయేత్వక్తమ్ - అన్యోన్యాశ్రయాది నివా
రణాయ బీజాం కుదాది న్యాయమభి ప్రెత్యాహే అనాదికమక ప్రవా
హ ప్రవృత్తా మితి - ప్రకృతి స్వరూ పస్య పురుష వజనాదిత్వా త్మ
త్ప్రవృత్తి మాత్రే కమక హేతుకత్వ ముక్తమ్ - తత్రచ :: గుణమా
యా సమావృత :: ఇత్యాది ప్రసిద్ధం ప్రతికూల వృత్తి త్రయం భగవ
త్స్వరూపెత్వాదిభి రాహ - భగవ త్వస్వరూపతిరోధానం నామత్రైత్ర
జ్ఞానాం భగవ త్వస్వరూప విషయ జ్ఞాన ప్రసర నిరొధి - తథా చా
త్యంతతి రొధానాద సత్వబుద్ధిః సామాన్యతోపిదితేషీ భగవత స్సర్వా
శ్రయత్వాది ధమకతి రొధానాద వరత్వాది బుద్ధిం తదన్వేష స్వస్థి
త్వాది బుద్ధిం చ కరాతీత్వాహ - విపరీతజ్ఞాన జననీ మితి - ఇదంచ
జీవ స్వరూపతి రొధాన తన్మూల దేహాత్మ భ్రమాదే రుపలక్షణమ్ -
ఏవం తత్త్వత్రయ తిరోధాన ఫలఘాతం విపరీత జ్ఞానాంతర మాహ -
స్వవిషయా యాశ్చితి - ప్రకాశ మానేషు వస్తుభుతి రొధానం నామ

మూ— భోగ్య బుద్ధజ్ఞానము దేహేంద్రియత్వేన భోగ్య
త్వేన సూక్ష్మరూపేణ చావస్థితా మదేవీం శుభము
యీంమామూమ దాసభూ

తత్తత్తేషక ధర్మక గ్రహణ నివారణమ్ - ఇదమే వహిసర్వత్ర భ్రాం
లైనిదానమ్ - ఉక్తస్యాప్యకార త్రయస్య హేతు భూత మవస్థావ
తుష్టయం దేహేత్వాదిభి రుచ్యతే . దేహేంద్రియత్వేన భోగాయత
నతయా భోగోప కరణ తయాచ భోగ్యత్వేన శబ్దాది గుణ విశిష్ట
భూత పంచక రూపత్వేన సూక్ష్మరూపేణ దేహేంద్రి పరిణామరహితాం
శేనసేయం ప్రకృతి రిదానీం చతుర్భిరప్యం శైరప కరూతి - ప్రళయద
శాయాంతు సూక్ష్మ రూపైశ్చైవతి రోధాన మాత్రంకరోతీతి వ్యవస్థా
ః, దేహ యోగా ద్వాసోపి , తి సూత్ర భాష్యే ద్రవ్యవ్యా - యోగ
శ్యాః ప్రకృతే దురరచ్యయత్వం స్వతంత్ర లీలా ప్రవృత్తతయేతి , దే
వీహ్యేషా గుణమయీ , త్యాదినా త్వయేవ గీతమితి సూచయతి -
దైవీమితి - కిరొధానాది హేతు భూతైర వస్థా చతుష్టయాను వృత్తే
బంధ హేతుభి స్సత్వాది గుణైః ప్రచురతా మాహ - గుణమయీమి
తి - సత్వాది గుణ సముచాయ ఏవ ప్రకృతిరితి సాంఖ్య పక్షస్మ, గు
ణాః ప్రకృతి సంభవాః - ప్రకృతేగుణ సంఘాతా , ఇత్వాదివ్య
భిరణ ప్రయోగ బలాన్నిరస్తూరి - క్వచిత్తు సత్వరజస్తమశ్శబ్దానాం
ద్రవ్య పయంత ప్రయోగః , తద్గుణ సార త్వత్వ ద్వ్యపదేశ ,
ఇతిన్యాయేన నేతవ్యః - ఏవ మనంత్రే విభాగే ర్వాప్యపాదేకి పరిణా
మై గుణైశ్చ ప్రఖ్యాత మాశ్చయేత్వం సమాఖ్యా విశేషేణాహ-
మాయామితి - మాయాంమాం తారయేతి ద్వికమకతయా న్వయః -
దాస భూత ఇత్వాదిభి మూలమంత్ర పక్షత్రయాథక స్సూచ్యతే .
, దాసభూతా స్వతస్సర్వై - ఆత్మ దాస్యంహరేస్సాన్విమ్యహే , ఇ
త్వాది ప్రసిద్ధం స్వభావతో దాసత్వంచ్చి ప్రత్యయా భావేనవ్యజ్యతే-
వ్యయేపి నార శబ్ద వాచ్యానాం జీవానాం తాత్పర్యక వృత్త్యా దాస

మూ— తః శరణాగతోస్మి తవాస్మిదాసఇతివక్తారంమూఠే
తారయ

త్వం గ్రాహ్యమ్ - దూరం పలాయితేపి మయిత్వ త్సంబంధ స్తావద్దు
స్మృజః - దాస్యప్రతి బోధశ్చమే సంప్రతి జాతఇతిభావః. శరణా గ
తోస్మి తవాస్మి. దాసవతి పూర్వోత్తర ఖండాధిక నిష్పత్త్యం సముచ్చి
త్యోక్తమ్ - స్వరూప భర లాభేషు తవైవ నమమేతియత్ - ప్రపన్నస్యా
మ సంధానం సారంత దిక్షాదశితమ్ - అస్మితి ప్రార్థనాభి ప్రాయ
మ్ - దాసోస్మి, దాసవృత్తి పరస్యామిత్యధికః - అన్యధాతు దాస
భూత ఇత్యుక్తస్యైవ పునర్వచన మాత్రం స్యాత్ - శరణా గతోస్మి
త వాస్మిదాస ఇతి నిదేశశా ప్రార్థనాత్వ నిక్షేప పరావితి కచిత్ -
అతోవా దృష్టోవా ద్వయవక్తాహం తవదయ నీయ ఇత్యభి ప్రాయే
నాహ - ఇతి వక్తార మితి - యద్యప్యత్ర ఫల ప్రార్థనా నాథకం ప్రప
త్తి కత్తృత్వానునాద ఏవయుక్తః - తథాపి తద్వచన కత్తృత్వాను
వాదో, భవ శరణ మితీర యంతీ, త్యాద్యభి ప్రేత వజ్జన ప్రాశ
స్త్యాది వ్యంజనాథకః . మామ్, స్వయం మృత్పిండభూత స్యే, త్యాది
ప్రసీద్ధ స్వరక్షణా సమర్థమ్ - త్రిగుణ ద్రవ్యస్య నిత్యతయా నాశనా
భావా త్తారయే త్యుక్తమ్ - ఏతేషా మరత్యయే త్యుక్తం స్వయత్నేన
దుస్తరత్వం, మామేవయే ప్రపద్యంత, ఇత్యాదినాభి ప్రేతంపరా
ధీన తరణంచ గమ్యతే - ఏవం నమశ్చబ్దే నివతక సీయతయాభి ప్రేత
స్య పాపస్య భూమస్య ప్రకృతి సంబంధస్యచ మిథి కార్యత్వం కారణ
త్వంచ యథాయోగం ద్రవ్యవ్యమ్ - అథ నివేద మాంద్యా దీక్ష ద్వి
ళంబ తుమాతాం అగ్రత్య విశద జ్ఞాన భక్తిరసి కైంకర్యోప యోగి
తయా చతుర్థకభి ప్రేత ఫలకోటి ఘటితత్వాత్స్వ యం ప్రయోజనమ్ -
తదు భయం తేషా మిత్యాదినా ప్రాథ్యకే - తత్త్వాదభక్తి జ్ఞానా
భ్యాం ఫల ఉన్యత్ర దాచన - నయచె త్ప్రణీనో విష్ణుం యాచనా స్మ
శ్చితి ధ్రువ, మితి తావత్సూత్ర ప్రార్థనా హ్యనుజ్ఞాతా . అత్రపర

“తేషాం జ్ఞానీనిత్యయః క్త ఏకభక్తి విశిష్యతే |
 బ్రియోహి జ్ఞానోత్పథక మహమ్, ఇత్యాదిష్టోకత్ర
 యోదిత జ్ఞానినం

భక్తి వచనం తదనంతర భావి పరజ్ఞాన పరమ భక్తోర పుష్ప లక్షణ
 మ్ - తచ్చ ప్రతివచన భాగే వ్యంజయిష్యతే - జ్ఞానీ, “ప్రకృతినిద్ధి
 మే పరా,, మిత్యాది ప్రతిపాదిత భగవచ్చైషతేక రసాత్మ స్వరూ
 పవిద్యుగత మేవ పరమ ప్రాప్యం మన్వానః - నిత్యయుక్తః, వి
 శ్వరూపభిక్షానం స్వాభిలషిత ప్రాప్తౌసిద్ధాయాం భగవతాయో
 గోనివర్త్యతే - జ్ఞానినస్మృత తథేతి భావః - ఏకభక్తిః, నతుప్రయో
 జనాంతర విభక్త భక్తిరీత్యర్థః - ఏత దుభయం జ్ఞానీ విశిష్యత ఇత్య
 న్యహేతుః - ఆత్యథకమత్యభిధేయం. సవశజ్ఞేన సవశక్తినామయాపి
 దుర్వచ మితిభావః - సచమమప్రియ ఇత్యత్రాప్యథక మిత్యేతదనుష
 జ్యతే- యద్వాన్వప్రీత్యపేక్షయా స్వభక్తప్రీతేః ప్రకపోక్త్యాస్తుతిః-
 ఆత్మేత్రవసవాంతరాత్మనో ముమాప్యంతరాలైత్రివ- నన్వీదంప్రమాణ
 విరుద్ధ మిత్యత్రాహ - మేమతమితి - ప్రకృష్టప్రీతివిషయత్వే నాతిహా
 దాన్నవిరోధః - తథాత్మాదరేహేతుమాహ - ఆస్థితఇతి- యుక్తాత్మా
 మద్విరహస్యాతి దుస్సహతయా మంబునిత్యయోగ ప్రవృత్తమనః- అ
 నుత్తమాంగతిం, పరమ ప్రాప్యం. జన్మనాం, పుణ్యజన్మనాం-జ్ఞాన
 వాక్, సూక్ష్మోక్తజ్ఞానవాక్ - వాసుదేవస్సవశమితి ప్రపద్యతేఇత్య
 న్వయః- సవశం, ప్రాప్యప్రాపకాది- “రామస్యవ్యవసాయజ్ఞే,, త్యా
 ది నిదశితజ్ఞానవిశేషవత్వాన్మహాత్మత్వోక్తిః- మహామనాఇతిభావ్యం.
 సుదులకభః, మత్తః ప్రయోజనాన్మ రాధీనః అతాదయోపి దు
 లకభాః- అయంతుకమువశ్యమధ్యే భక్తలాభాధీనా మయాదేశికా
 ధిభిరన్వైశ్చ సుదులకభః - లబ్ధశ్చేదణమిభ్య లాభఇతిభావః -
 ఉక్తంహి శ్రీపాషురే “దులకభా భగవ ద్యోగ భావిలో ఘవిమా
 నః॥ తద్ధర్మశాస్త్ర దాలా పాత్కులభం కాశ్వతం పద,, మితి-

మూ... మాంతురుష్వః పురుషస్స పరః పాథాభక్తా లభ్యస్తే
 నన్యయా,, భక్త్యా నన్యయా శక్యః,, మద్భక్తిం
 లభతే పరామ్,, ఇతి స్థానత్రయోదిత పరభక్తియైకమ్

మామ్, “ అజ్ఞోజం తురసిశోయమ్,, ఇత్కుక్తేషు మూర్ధాభి పీ
 తమ్ - మామ్, స్లోకప్రయోది జ్ఞానినంకురుష్వ, క్రియాఫలం శ్వేదామీ
 త్యాత్మనే పదేన వ్యజ్యతే - అవ్యవహితత్వాదిహ స్లోకత్రయేత్య
 క్తమ్ = పరభక్తి స్లోకానాం భిన్న ప్రకరణస్థ తయా స్థానత్రయేత్య
 క్తమ్ - మామ్, “ యాప్రీతిరవివేకానా,, మిత్కుక్తేషు బాహ్యవి
 షయ సక్తేష్వ గ్రగణ్యమ్ - అథ శరీర పాత సమయ భావినో బుద్ధ్యా
 కారా నభ్యథా యతే - పరభక్తితి - అథవా ముక్తిదశా భావినాం
 పరభక్త్యా దీనా మిద మపేక్షణమ్ . ఏకస్వభా త్వోక్తిహ్య త్రత్య పర
 భక్త్యాది వ్యవచ్ఛేదాథా - ఉక్తానామేవ తత్రత్య పరభక్త్యాదీనాం
 సాక్షరాను బాదేన కైంకర్య పయంత తాంయాచతే - అపరేణ =
 అత్ర త్వదితి వక్తవ్యే భగవ చ్చబ్దోను భావ్య పాపకల్ప స్ఫుటికరణా
 భః - కింకర విశేషణే శేషతైక రతి రూప శబ్దే శేషతైక రతిరేవ
 రూపం నిరూ పకం యస్యేతి భావ్యమ్ . భవా నీతి ప్రాథకానా త్వ
 త్కింకర త్వా భావాత్పూర్వమ సతగ్రహ్యమితి సూచ్యతే. ఎవం
 వ్యయాభోక్త వ్యాఖ్యాతః - సవజ్ఞేసి స్వతోదేవే యాచ్ఛా విజ్ఞాప
 నాదిభిః | తత్పరిష్ట ప్రదిత్సత్మా ప్రీతిరేవ ప్రసాద్యతే|| తదేవచోద
 నోపజ్ఞ మపూర్వంతత్వవేదనామ్ | ఆరాధ్యేంద్రా ద్యపా యేపి ఫల
 దానాయ తిష్ఠతి - అథైవ మభ్యుధి తస్య భగవత్ స్మదభ్యుజ్ఞాది
 విషయైః ప్రపత్తి జనిత ప్రసాద పరిణామేక ప్రతివచ వై ప్రకృతౌ
 పయిక వత్సమాణ చరమ శ్లోకాథోక్తి ప్రతిబాధ్యతే - తథాహ్య
 త్ర ప్రతిపాతో వీత్యంతేనా శక్తి పూర్త్యా నాగతానంతకాలసమీక్ష
 యాప్య దృష్ట సంతారో పాయతాం ప్రకాశయతానన్య శరణిత్వ
 క్తవిస్తర రూపేణ ప్రథమ పాదతా త్పయోక్తిః - యేనకేనా పీ

మా — మామేవావలూకయ న్నప్రచ్యుతపూర్వసంసారయ
నోరథజీవమివకస్త్రంసుఖేనేమాంక్రకృణిం

యమాది భరతాది వదన్య వశకం తవనన్యదిత్యాహ - మామేవావ
లూకయన్తితి - నిత్య మనుచింతితం మామేవ శుభాశ్రయ ప్రిహా విశి
ష్టం విశద మనునందధానభిత్వకరి - సాక్షాత్కువకన్తితి - నా తదా
నీ మహలోక నియం సవకం భగవద పృథ్వీధ తయైవ భాతీతచావధా
రణాభిప్రాయకి - ఏవం జ్ఞానదశనే ప్రోక్త - అధిపత్యమాణాయాకి
ప్రాప్తై పురుషార్థక త్వయతదిచ్చాను వృత్తమాహ - అప్రచ్యుతేతి-భ
గవానేవమే పరమ ప్రాప్య ఇతి శాస్త్ర జన్యానుభవ సంసారస్యకా
లవిప్ర కష్టకాయ విశ్లేష క్లేశాంభిః ప్రచ్యుతేన భవిష్యతి - తత ఏవ
సంసారే యాలః ప్రాప్తిమనో రిభోపి తదానీం భవత స్త్యాజ్యమా
నేమ చేహ తదను బంధిణు రాగాద్వా కేం భవిష్యతీతి భయాన్వ నప్ర
చ్యవత ఇతిభావకి - అతి ప్రబుద్ధ ఇన్ద్రాభిః పరభక్త్యాది శ్రయంవాప
రమాత్మని విశ్రమాద నంతర భావిప్రబోధాదికంవా విషితేతి మితి కేచి
త్ . లబ్ధచూతన శుభ వస్త్రాంతగన్య జీవవస్త్ర ఇవాత్మా సన్న దివ్య
చేహ లాభస్య చిర పరిచితే భోగాయతనే జీవాసోదృష్టిమనాయా
నేన ప్రితించ నదశకయతి - జీవామివ వస్త్రమితి - కృణి కృత్యైః
ప్రతిపీతే - నోపశతం స్మరన్మయం శరీర మిత్యాదిభి రభి ప్రేతం ల
బ్ధ పరిత్యాగ క్లేశాభావం యమకింకరాది భయాభావం చికిత్సక శల్య
ప్రయోగ న్యాయ శంకితో తక్రీయగా దుఃఖాభావం ఆత్మాసన్న పరమ
పురుషార్థాను సంధాన హావాను గ్రహకాదాత్మిక భగవ దను భ
వాతివాహిన దశకన జరితి హషకప్రకషకం చాభి ప్రసక్తమా - సు
ఖేనేతి - ఇమామ, అనాద్యను వృత్తం భగవ త్స్వరూపం హాధానా
దిభి రపకారిణీం కారాగృహ నరూది వదనుసంహితాం దురత్యయం
మదన్యైస్త్యాజయితు మశక్యాం చేతిభావః - ప్రకృతిమే, సతత వికార
శీల త్రిగుద్రవ్యమ్ - ఉత్కృంతి పాదేచాచికరాది పాదేచాకంసర్వ

స్థూలసూక్ష్మరూపాం విస్ఫుల్యత దాసి మేవపత్ప్రస్తా
దలబ్ధపుచ్చరణోరవింద యుగ

శుభిప్రేత్యాహ - స్థూలసూక్ష్మరూపాం విస్ఫుల్యతేతి - స్థూలప్రకృతి
త్యాగోఽత్రైవ - సూక్ష్మ ప్రకృతిత్యాగము. “ప్రభావ భావనాతీతా
ముక్తయేయోగినాంనృప | దేవయాగజపవిశిష్టభూయోగినః స్వేశం
క్షయః, ఇత్యాద్యుక్త దేవయాగ పథేన దివ్యదేశగమన దశాయా మేవ
భవతి - “ఏవశం ప్రసాదో స్మాచ్ఛరీరా త్సముత్థాః పరంబ్రహ్మేతి
రుప సంపద్య - నయ ఏవం విద్వా నస్మచ్ఛరీర భేదా దూర్ధ్వక్ స్సు
త్రోక్రమ్య ముష్మిక్ స్వగేహలోకే సర్వానామానా చ్ఛ్వామృత స్స
మభవః, దిత్వానిమ బ్రహ్మ ప్రాప్తి పర్యంతాభి ఛానాత్తిరోధాయక
సూక్ష్మ ప్రకృతి విశేషో ప్యభిప్రేతః - సుచాలాప నిషదితు “అత్రన
భావాయ నాద్యాకోశంభిన్తి - కోశంభిత్వా శీఘ్రకపాలంభి నత్తి శీ
ఘ్రకపాలంభిత్వా పృథ్వీంభిన్తి, త్యారభ్య “అక్షరంభిత్వా మృ
త్యుంభిన్తి, త్యంతేన స్థూల శరీర త్యాగ పునఃక తమగి పర్యం
త సవక తత్వాతి క్రమ ఉక్తః - తదేవం క్రమేన సూక్ష్మ ప్రకృతి వి
మోక్షాంతరం స్వప్యైవ ప్రసాదేనా విశంబిత మనో రథ పూతికా
మాహ - తదాసి మేవతి - ఆక్షేప భీయాంతర భావాన్న విశంబితి
భావః - ప్రసాద ఇహతి రోధాయ కాంశ పర్యంతస్య నిగ్రహ రూప
కాలుష్యస్య నిశ్చేష నివృత్త్యా సూరిష్వివ స్వభావత ఏవాశస్థితంసోహి
దకమ్ - తచ్చాత్ర నిమగ్నిభి నిశ్చి నిరతకయానంద మనభవత్వంసా
వితీయైవా త్రతావదస్మి - తుద్ర ఫరేష్వ ప్రుచాయ గౌరవమ్ - మో
క్షేతు “అనేక జన్మ సంసిద్ధి - క్లేశేన చుహతా సిద్ధేరి - తపయి
త్వాధి కారాక స్వాకేశ్వ తాగ్నేనధూయసే, త్యాదిభిః కృచ్ఛ్రీ
సాధ్యత యోక్తే విధి భవసన కాద్యై ధ్యాకాశు మత్యంత దూరై గు
రూపాయ సాధ్యే న్యాసమాత్ర నిష్కస్య మాదృశస్య నియతన్న లబ్ధవ
త్తన ముప చ్ఛందన మితి కైసాంజి చ్ఛంకా జాయేత - అతస్సాస్త్వేన

స్తై కాంక్షి కార్యంతిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమ భక్తి కృత పరిభూతా నవరత నిత్య విశదతమానన్య ప్రయోజనా నవధికారికయ ప్రియ మదను భవ జనితా నవధికారికయ ప్రీతికారితా శేషావస్థాచితాశేష శేషశ్రేష్ఠ గణిసూప నిత్యకింకరో భవిష్యసి - మాతే భూ దత్ర సంశయః || శ్లోకః || అన్యతం నాక్త పూ

భయశం భావ్యకార మపదిశ్యాహ - మాతేభూదత్ర సంశయ ఇతి సమాపాదు లాఘవ స్రావ్య గౌరవాది శంకావిధూ ననేన మహావిశ్వాస పూజకం శరణ ముప గతస్య సంశయ ప్రసంగా భావాదత్ర తత్ప్రతిషేసో నీరథకః - మైవంతాదాస్విక మహావిశ్వాసేన ఉపాయేని జ్యేష్ఠేపి తస్య ఫలావినా భావేపి కేషాంచి త్ప్రారబ్ధకమక విపాక వైచిత్ర్యా త్సంశయోపి సంభవతి - నశేతనో వాయ వైకల్యం ఫల ప్రతి బంధోవా-మతి కాలుష్య నివృత్తి స్మృతత్య పరభక్త్యాదిపత్స్వయం పురుషార్థః - అతః ప్రసన్నేన భగవతా సంశయ నివర్తన ముపపద్యత ఇతి - యద్వా - యావత్ఫల లాభం విమశే దశాయామక్షోభణీయో విశ్వాసః మహా విశ్వాసః - సవతాత్కాలీనః ఉపాయాం గమ - పశ్చాత్తు మదభిప్రాయం మద్వాక్యతీత పరామృశతాం మదనుగ్రహే దేవ సంశయోన భవత్యేవేతి జ్ఞాపనార్థ మిహమాతే భూదిత్యాది నిస్సంశయ ఇత్యంత ముద్యత ఇతి - తె, నిశ్చితశాస్త్రార్థస్య సవక సుహృది సవశక్తౌ మయి న్యస్త భరస్యః - అత్ర, మత్ప్రయోజన ప్రధానాయాం నిత్యకింకరత్వ ప్రాప్తౌ యద్యే తదుప చ్చూచనంతదా మే స్వవశన విరోధస్సాన్య దిత్వభి ప్రాయేణాహ - అన్యతం నాక్త పూజకంమ ఇతి - ఇయమ సృతానక్తి రాశ్రితవిషయా - అనురేఖ ప్రతారణ దశనాల్ అనుక్త పూజక మప్య సృతం పశ్చాత్సాన్వితంత్యా ముద్యతే త్యత్రాహ - నవ వత్సే కదా చనేతి - ఇతః పూజ మివేతి భావః - ఇదమపి త్వద్వాక్య తయా పూజకవదాశం

మూ — గ్వంశే నవవత్సేకదాచన | రామోద్విర్నాభిభావతే |
 సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవా స్తీతి జయాచతే |
 అభయంసవక భూభౌభ్యోదదామ్యేతద్వృతంచమ ||
 సవక భూకా పరిత్యజ్య మామేకం శరణంప్రజ |
 అహంత్వాసర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి మాశు
 చః || ఇతి మయైవహక్యీక్రమ్ || అతస్తవంతవత్త్వ
 తోమజ్ఞాన దశకన ప్రాప్తిమ

కనీయ ముత్పత్ర ౧౧ సత్యవాదీచ రాఘవ ,, ఇతి ప్రసిద్ధం లోకోక్తి
 చ్ఛాయయా స్వయమేవాహ - రామోద్వి నాభిభావతఇతి - స్వో
 క్తిపిరుద్ధం నాభి భావత ఇత్యథాః - మమ సకృదుత్తేయ వాధికనా
 మపేక్షితాథా స్పృహ్యేదీతివా తాత్పర్యమ్ - ఏవం సామాన్యతఃప్రత్యా
 యితస్య ప్రకృత పయఃవ సానాయ రాజరాజజ పరిగ్రహేపాథోక
 పదేశ పయఃవ సానేవ విశేషత ఉక్తం శ్లోకద్వయ మాహ - సకృ
 దేవేతి - సవకభూకా నితీవ వెద వైదికవాక్య మాత్రాతి శాయినో
 రసయో శ్శరణ్య వాక్యయో రథకం తిదిధి కారియో రభిరాస్యామః-ఇ
 దం మోక్షప్రదానా త్సుకేన మయైవక్రమ్ - నతు మదాదేశభూత
 దురధిగ మాథక పదముఖేన వా సంభవద్భ్రమాది దోష పురుషాం
 తర ముఖేన వెత్యాహ - మయైవ హ్యక్రమితి . హిప్రసిద్ధా - హే
 తావా - ఉక్తమేవ స్థిరీ కరణాథకం సంతోషాతి శయాథకంవ నిగమ
 యతి - అత ఇతి - అత స్సత్యవాదినా సత్ప్రతలేన మయోక్తస్యవాక్య
 స్య విశ్వసనీయ తమత్వాత్త్వం ప్రామాణికః - తవ, :: యెప్రపన్నామ
 సాత్త్వసస్తేమే నయన సంపద ,, ఇతి మత్ప్రీ శంస నీయస్య వత్ప్రీ
 కృత భరస్యచ - తత్ప్రతీ, సంశయ వివర్ధయ రాహిత్యేన - మత్జ్ఞా
 న దశకన ప్రాప్తిమ, యథా యోగ వత్త పరత్ర చాక్షేతాస్వీతి
 శేషకి - ,, నిస్సంశయేషు సవేమ నిత్యం వసతి వైవారికి - ససం
 శయాక హేతు బలాన్నాధ్యాత సతి మాధవ,, ఇత్యాది ప్రమాణ మా

మూ — నిస్సంశయస్సుఖమాస్వ ॥ శ్లోకః ॥ అంత్యకాలేస్త్వతి

యాకారు తవక్తేంకయకారితా । తామేనాం భ

గవన్నత్యక్రియమాదాం కురుష్వమే ॥

ఇతి శ్రీభగవద్రామానుజవిరచితం శరణాగతిగద్యమ్

సంపూర్ణమ్:

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

చనాయాహ - నిస్సంశయ ఇతి - సిద్ధస్యైవజ్ఞానస్యానుపృతానం
శయ ఇహానివార్యతే - అనేనైవ నిభకరత్వాదికమప్యాకృష్యతే - సు
ఖమాస్వ, ఆధ్యాత్మికే త్యాదినా పూజకం మయోక్తమేవ తతోచిత
మితి భావః - యావచ్చరీరపాతమితి పూర్వోక్తస్యాత్రానుక్తరయ
మధిప్రాణః - మత్ప్రాప్తికి ప్రారబ్ధకమకప్రతినియతాయురవసానని
బంధోనాస్తి - యావదత్రత్య మదనుభవాపేక్షాతావదత్ర సుఖమా
స్వ - పరిపూర్ణానుభవా లాభాదీహ సుఖానికాయా మప్యద్యేగేన
తి ఆయుశ్యేష శృంఖల మప్యభోహ్య త్యంతిక మత్రైంకయాయ మ
త్వదం గమిష్యసీతి - ఏతేనానాదికాల మాజ్ఞాతీలంఘన మూలభగవద
ప్రసాదేన సంసగతోమే భగవత్కృపామూల సదాచార్యాంగీకా
రేణ ద్వయోచ్ఛారణా నూచ్ఛరణ పూర్వకం స్వరత్నా భరన్యాసే సి
ద్ధే ప్రసాదనేష్వే తస్మాదభ్యధికస్యా భావా త్స్వీకృతభరః శ్రియః
పతి నాకారాయణః కాలత్రయ వతిన స్సర్వా ప్రసాద హేతుక
యథాహం త్వాంత్వా స్వయమేవ స్వాభకమేవమాం స్వజ్ఞాన దళక
న ప్రాప్యోది ప్రదానేన రక్షేదితి విశ్వసో నిభకరో నిభకయ స్సం
తుష్టో భవేదితి నిగమితం భవతి -

ఇతి శరణాగతిగద్యం యతీకరంకేశ సల్లపన రూపమ్ ।

వ్యవృణోత దేశికదృష్ట్యాని మృశ్యనిశ్చిత్య వేంకటేశకవిః ॥

వితమసినిగమాంతేబిభ్రతాదేశికత్వంకృతిభిరనుమతేనతే

మబుద్ధ్యానుయైవమృణోతిపతిపృథుగద్యవ్యాక్రియాయాం

యథావత్కథితమకథితంచ తుష్యతాం నస్సయూధైః॥
 ఇతి కవితాకింక సిహస్య సర్వతంత్ర స్వతంత్రస్య శ్రీమద్వేంకట
 నాథస్య వేదాంతాబాయకస్యకృతిష శ్రీమద్రహస్యర
 క్షాయాం పృథు గద్యాధి కారః ప్రథమః-
 శ్రీమతే వేదాంత గురవేనమః.

శ్రియైనమః

అథ శ్రీరంగ గద్య ప్రారంభః-

చిదచిత్పరతత్త్వానాం తత్త్వ యథాభ్యుక్తం వేదినః॥
 రామా నుజాయ మనయే నమోమ మగరి యనే॥

శ్రీమన్నిగమాంతమహాదేశిక విరచితాయామ్
 శ్రీమ ద్రహస్యరక్ష్కాయామ్ మిత గద్యాధికారః

శ్రీమల్లప్రణ మునినా శిష్యసీ లైకాగ్ర చేతసా కథితమ్ ।

మితగద్య మమృతసాతం వ్యక్తం వ్యాఖ్యాతేవేంకటేశకవిః॥

అత్ర ద్వయాధాను సంధాన రసితేన భగవతా భాష్యకారణ బృహ
 స్పద్య వ్యాఖ్యాత మపి ద్వయం బహుభా శ్రోతవ్య మితి మన్యమానైభ్య
 శ్చిష్యైభ్యః తునరప్యా కింవన్వాది ప్రశంబన పూర్వకం స్వానుష్ఠాన
 ప్రకాశన ప్రక్రియయైవ సంక్షేపేణ వ్యాక్రియతే - తథాహ్యత్రాదిమం
 వాక్య ముత్తర ఖండస్య వివరణమ్ . ద్వితీయం పూర్వఖండస్య - తే
 నైవాధికార విశేషః కాపణ్య రూప మజ్ఞాప్త ప్రదర్శితం భవతిత్వ
 తీయంతు మహావిశ్వాసాద్యం గాతర జ్ఞాపకమ్ . అనంతరం త్లోకద్వ
 యాను పతనేన పూర్వోక్త ఏవాథకః ప్రమాణతః ప్రతిష్ఠాప్యతే .
 తతః పరేణ వాక్యేన పూర్ణప్రపత్త్య కుశలే జనపి తత్పూరణాను
 గుణ ప్రపత్తి వాక్యోచ్ఛారణ వైభవం ఖ్యాప్యతే - తస్మిన్ధ్యతాం ప
 శ్చాచ్చతుర్థాశధిస్సంబుద్ధిభిః నారా యణ శబ్దోక్తా శ్వరణ్యా కార
 విశేషాః ప్రకాశ్యంతే - నమోస్తుత ఇత్యనే నతు ప్రకృతోపాయే ప్ర

మూ — స్వాధీనత్రివిధ చేతనాచేతన స్వరూప

ధానమాతో భరన్యాసాంశః ఫల ప్రాథకానంవా నిగమ్యత ఇతివిభాగః.
 ఇహావ ప్రథమం సవిధాత్రివిధ భగవతః పరమ ప్రాప్య త్వాది సిద్ధి
 ధం చతుర్థ్యంతం మద ప్రదశితం సర్వేశ్వరత్వాదిక మాహ - స్వా
 ధీనత - స్వకదేన ముక్తప్రాప్యస్య కైంకర్యాక దేవ్యస్య సర్వేశ్వర
 స్య శ్రుత్యాది ప్రసిద్ధం నిగతిశయా నందత్వాదికం సూచ్యతే - స్వాధీ
 నతదేన భగవత్స్వరూపా ధీరత్వం తదిచ్ఛాదీరత్వం చ విశక్షితమ్ - స
 ర్వస్యసాక్షాత్పరం పరయావాతదాశ్రితతయాతత్స్వరూపాధీరత్వం త
 త్ర నిత్యానాంపదాథానాంతదిచ్ఛాధీనస్వరూపత్వంతదభావేతేషామ
 భావః ప్రసజేదిప్రసంగముభేన వ్యాప్యం - తదభిప్రాయేణాచ్యహుః -
 “ఇచ్ఛాతవితవత్వపదాథానతా నిత్యుప్రియాస్తవతుకేధ సతేహిని
 ణ్ణాః-నిత్యంతవ దేకపరతంత్రసంబంధరూపాభావత్వ-మంగళగుణాహినిద
 శ్కానంనః, ఇతి, అభాషితశరీరకాంతే “పరమపురుషభోగోపకరణస్యలి
 లోపకరణస్యచ నిత్యతయాశాస్త్రావగతస్య పరమపురుషస్య నిత్యేష్వ
 త్వాదేవ తథావస్థాన మస్తీతిశాస్త్రాదవగమ్యతః, ఇతి. అనిత్యానాం
 తుతదిచ్ఛాధీన స్వరూపత్వం తదాయత్వోత్పత్తిక తయాహిప్రసిద్ధమ్ -
 గురుద్రవ్యాణాంపతన ప్రతిబంధన ధార్యత్వమపి తదిచ్ఛాధీనత్వ విశే
 షవివ - చేతనశబ్ద ఇహ జీవవిషయః - బద్ధముక్తనిత్యరూపేణ జీవనాం
 త్రైవిధ్యమ్ - అచేతనశబ్దశ్చాత్రాచి ద్రవ్యపరః - త్రిగుణకాల శుద్ధస
 త్వరూపేణాచేతనత్రైవిధ్యమ్ - ద్రవ్యాణాం నిదధీన త్వోక్త్యాతత్తద
 మ్మాణాంతాదధీన్యం కైముత్యసిద్ధితి రదనుక్తిః - అచేతనద్రవ్యస్యాపి
 ధమకథూతజ్ఞానస్య చేతనగ్రహణే విశేషణ తయోపాత్తత్వాదత్ర పృ
 థగనుపాదానం - చేతనమాత్రేనాత్రైవిధ్యాన్వయః - చేతనా చేతనా
 నాంస్వరూపం స్వా సాధారణ స్వభావై నిరూప్యంధమిక - తస్యభే
 దః తత్తద్వ్యక్తితోజగత్తచ్చ పరస్పరవ్యాప్తిరూపాధమక - స్థితి
 కాలాస్తరేపి విద్యమానతా. సాచద్రవ్యాణాంస్వరూపేషు సర్వకాలా

మూ ... స్థితి ప్రవృత్తి భేదం క్లేశ కర్మా ద్భవేష దోషాః
సంస్పృష్టమ్

నువృత్తిరూపా- తేషాంత తదవస్థా విశిష్ట వేషేణ కాలపరిచ్ఛిన్నాకా
త తారతమ్య వతీచేతతద్భేదః - ప్రవృత్తివ్యాపారః- నివృత్తిరప్యకర
త సంకల్పరూపా ప్రవృత్తివిశేషః- ఏతద్భేద స్తత్తత్కార్యాభిద్రా
ప్యవ్యతి- అతస్వేచ్ఛాధీన సర్వతత్త్వోక్త్యా సాధనసర్వోపాదానత్వ
సూచనాత్సర్వ తేషిత్వముపి సిద్ధ్యతి- తదాహుః- 'ఉపాదత్తైసత్తాస్థితి
నియమానాద్యేభి దచితౌస్వముద్దిశ్య శ్రీమానితవదతి వాగ్దానిషదీ ,
తి- ఏవంభగవత స్సర్వాధారత్వాది వ్యంభనాత్తదస్వేషాం దేతనాచే
తనద్రవ్యాకాంతప్రత్యాభేయత్వ విభేదత్వ తేషత్వసయమేన తదపు
భక్తిద్ధ విశేషణతయా తచ్చరీరత్వం శ్రుతిసిద్ధం ముఖ్యమేవసాధితం భవ
తి- అత్రవకారణ వాక్యాథోక ధర్మధర్మిభేద స్థిరచిద్భేదః జీవేశ్వ
రభేదోజీవానా మన్యోన్యభేదస్తేషాం జ్ఞాతృత్వం తతపవ కర్తృత్వభో
క్తృత్వ జ్ఞాతృత్వా దెస్సర్వధాపరాధీన త్వంపరిస్వపవిధూతి ద్వ
యవత్త్వం సాధకత్రి కత్త్రైకాలికసవకనియత్వత్వం త్రివిధపరిచ్ఛేద
రాహిత్యం కాలపరమ వ్యోమీష్టి గుణికాంతకత్వం వ్రా
జ్ఞానధిష్ఠితప్రవృత్తి కారణత్వ నిరాసాదికంవ శారీర కస్తా పితమథ
సిద్ధం ! అభగవతతత్కా కారాంతగత సవకారణత్వ సవక ని
యంతృత్వా దిభిశ్శంకితాదౌషా పరిహరతి క్లేశకర్మ తి- అవిద్యాస్త్రి
తారాగద్వమాభినివేశాః క్లేశాః- పుణ్యాపుణ్యరూపకర్మ- అదిశద్దైన్య
శకమవిపాకాశయైరపరామృప్యః పురుష విశేష ఈశ్వరభిత్వాది ప్ర
సిద్ధ విపాకాది సంగ్రహః - జాత్యాయుభోగాదయో విపాకాః పూ
ర్యానుభవభాసితాః అఫలోదయం శయావాస్సంసౌగంధ ఆశయాః -
కతిపయదోషరహితవ్యావృత్త్యథా మశేషశబ్దః - అసంస్పృష్టశబ్దే
నస్వభావతోనమాతయా కచాచిదవిదోష స్పృశో నాస్థితి ఏవక్షితం
ఏవంపదద్వయేన 'పరఃపరాణాంసకలా నయత్రక్లేశాదయస్సంతి ప

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః -

శ్లోకము - శ్రీభగవద్రామానుజునిచితం శ్రీచైకుగ్మగద్యమ్ -

యామునార్య సుధాంభోధి మవగాహ్య యథాసతః |

అదాయభక్తియో గాఖ్యం రత్నం సందేశయామ్యహమ్ |

స్వాధీనశ్రీవిధ చేతనాచేతన స్వయాపస్థితి ప్రకృతి
భేదం క్లెశకమా ద్యతేష దోషాసంస్పృష్టం స్వా
భావికా నాధికాతిశయజ్ఞాన బలైశ్వర్య వీర్యశక్తితేజః
ప్రభుత్వసంఖ్యేయ కల్యాణగుణ గణౌఘ మహాణం
పరమపురుషం భగవంతం శ్రీమన్నారాయణం స్వామి
త్వేన సుకృత్యేన గురుత్వేనచ పరిగృన్హ్యాకాంతి కా
త్యంతిక తత్త్వాదామ్బుజద్వయ పరిచలైక్ మనోరథః
తత్త్వాప్రయేచ తత్త్వాదామ్బుజద్వయ ప్రపత్తై రన్య
న్నమేకల్పకోటి సహస్రేణాపి సాధనమస్మీతి మన్వాసః
తస్మైవ భగవతో నారాయణ స్వాభిల సత్త్వ దయైక
సాగరస్యా బాలోచితగుణ గణాఖండ జనానుకూల మ
ర్యాద శీలవతిః స్వాభావికా నాధికాతిశయ గుణవత్త
యాదేవ తిర్యక్మనుష్యా ద్యభిలజన హృదయానందవస్య
అశ్రితవాత్సలైక్ జలధేభాక్తజన సంశ్లేషైక భోగ
స్య నిత్యజ్ఞాన క్రియైశ్వర్య భోగసామగ్రీ సమృద్ధస్య మ
హావిభూతేః శ్రీమచ్చరణావిందయుగళ మనన్యాశ్మసం
జీవనేన తద్గతసర్వభావేన శరణమనుక్రజేత్ - తతశ్చ

తత్సంసందేశయామ్యహం , మితి - ఇహాసాభక్తియోగ శబ్దస్సన్ధి
యం ప్రయోజన భగవత్ దనుసంధాన పరః - అన్యథా తత్త్వాప్రయే
చ తత్త్వాదామ్బుజద్వయ ప్రపత్తై రన్యన్నమేకల్పకోటిసహస్రేణాపి
సాధనమస్మీతి మన్వాస ఇతి వత్సమాణవిరోధాత్ - అలవీవద్రత్య
శ్లోమంతో జీవననాయే త్యాదికమపి ముక్తి తత్సాధన పరమ్ - అపి

మూ— త్వహమాత్మోజ్జీవనాయైవమనస్తేత్ - చతుర్థశ్శ
 భువనాత్మకం అండం దశగుణితోత్తరం చావరణ సప్త
 కం సమస్త కార్యకారణ జాతమతీత్య పరమవ్యోమ శ
 బ్దాభిధేయే బ్రహ్మాదీనాం వాఙ్మనసాగోచరే శ్రీమతివై
 కుణ్ఠే దివ్యలాకే సనకాద్భిశివాదిభి రవ్యచింత్య స్వభా
 వైశ్వర్యై నిత్యసిద్ధై రసంతే భాగవదానుకూల్యై
 కభోగై ధీవ్యపురుషై మహాత్మభి గాఢూరితే తేషా
 మపీయత్పరిమాణ మింద్రైశ్వర్య మీదృశస్వభావమితి ప
 రిచ్ఛేత్తు మయోగ్యే దివ్యావరణ శతసహస్రావృతే దివ్య
 కల్పకత రూపశోభితే దివ్యోద్ధాన శతసహస్ర కోటిభి
 రావృతే అతిప్రమాణే దివ్యాయతనేకస్మిం శ్చిద్విచిత్ర
 దివ్యరత్నమయ దివ్యాస్థానమంటపే దివ్యగత్నస్తంభ శ
 తసహస్రకోటిభి రుపశోభితే దివ్యనానారత్నకృత స్థల
 విచిత్రితే దివ్యాలంకారా లంకృతే పరితః పతితైః పత్య
 మానైః పాదపద్మైశ్చ నానాగంధ వజ్రైః ధీవ్యత్వ
 మ్నై శ్శోభమానై ధీవ్యపుష్పైః పవనై రుప శోభితే సం
 కీర్ణా పారిజాతాదికల్ప ద్రుమోప శోభితై రసంక్షేపైః
 శ్చ కైన్దీదంతరిస్థ పుష్పరత్నాదినిమిత దివ్యలీలాచుంట

తు “జ్ఞానీతు పరమై కాంతి పరామిత్యాస్మి జ్ఞేన , ఇత్యాది ప్రసి
 ద్ధే అత్ర త్యావస్థా విశేషే మరుదేశ పథక వాసీయ న్యాయేనా
 శ్య లాభా శ్వాసనాభి ప్రాయమ్ . తేషా మపీయ త్పరిమాణ మియ
 దైశ్వర్యం మీదృశ స్వభావమితి పరిచ్ఛేత్తు మయోగ్యభి - దివ్యాయ
 తన విశేష జేతు మహత్తత్వమేవ వివక్షితమ్ - దివ్యావరణ సంవృత
 త్యాది కథనేనైవ తస్పరిమాణ సిద్ధేః . అత్ర స్వభావ శబ్దోపి నిరతి
 శయ భోగ్యత్వాది విషయః - సమ్యేవం విధ విషయేషుపరిచ్ఛేదాయా
 గృహ్యోక్త్యా సూరీదాం సావజ్ఞ హానిః- దివ్యాణుతన గుణప్రకాశా.

మూ. — పశతసహస్రోపశోభితైస్సర్వవాను భూను మనై ర
 వ్యపూర్వవచాచ్ఛర్య మావహచ్ఛిక్రీడాశైలశతసహస్రై
 రలక్ష్మతైశ్చైశ్చిన్నారానుదివ్యలీలా సాధాఽతైస్సతై
 శ్చిన్నదృవనాలయాదివ్యలీలాసాధాఽతైస్సాధారణైశ్చతై
 శ్చిచ్ఛుకశారికామయూరకోకిలాదిభిఃకోమళకూజితైః గౌకు
 లైర్దివ్యోద్యానశతసహస్రై రావృతే మణిమృతాప్రవా
 శకృత సోపానే దివ్యమలామృతరసోదకై దివ్యం
 డబవరైః ఆతిరమణీయదశనైః ఆతిమనోహర మధుర
 స్వరైః అకులైరంతస్థ ముక్తామయ దివ్యక్రీడాస్థానో
 పశోభితైః దివ్యసౌగంధిక వాపీశతసహస్రైః దివ్యరా
 జహంసాఽలీ విరాజితైరావృతే నిరస్తాతశయా నందేక
 రసతయా చానంత్యాచ్చ ప్రవిష్టా నున్మాదయద్భిః క్రీ
 డోద్దేశైర్దివ్యరాజితే తత్రతత్రకృత దివ్యపుష్పసర్వతో
 పశోభితే నానాపుష్పసహస్రైః మత్తభృంగా వలీభి
 రుద్గీయమాన దివ్యగాంధర్వేణా పూరితే చందనాగరు
 కర్పూర దివ్యపుష్పసహస్రైః మంచానిలా సేవ్యమానే
 మధ్యేపుష్పసంచయ విచిత్రితే మౌలిదివ్యయోగ పర్యంకే
 అనంతభోగిని శ్రీమద్వైకుంఠేశ్వరాది దివ్యలోకమాత్మ
 కాంత్యావిశ్వ మాప్యాయయంత్యా శేషశేషా శనాది
 సర్వంపరిజనం భగవత స్తత్త దవస్తోచిత పరిపర్యాయ
 మాజ్ఞాపయంత్యా శీలయాపగుణ విలాసాదిభి రాత్మాను

తాత్పర్యాచ్చ - ప్రవిష్టాను న్మాదయద్భిః క్రీడోద్దేశై రిత్త్య త్రాపి
 హవః ప్రకవః జనకత్వే తాత్పర్యమ్ - శ్రీమద్వైకుంఠేశ్వరయోగ
 దివ్యలోక మిత్యత్రతు వైకుంఠ శబ్దేన నగరా ద్యవంతర ప్రదీపోవివ
 క్షితః - సవీవ ప్రకస్త విధూతి రూపత్వా దే శ్వర్య శబ్దేనోప చర్య
 తే - నిత్యముక్త విషయం తేవ్యా అజ్ఞాపనమ్ పరిచయా విశేషేష్వ

మూ—రూపయాశ్రియాసహసీనంప్రత్యగ్రోస్మీలితసరసిజసదృశే
 నయనయగళం స్వచ్ఛంద నీల జీమాత సంకాశం ఆ
 త్మజ్వలిత పీః వాసగం స్వయాప్రభయాతి నిమఃతయో
 లశీల యాత కోవలయా స్వచ్ఛ మాణిక్యభయా కృ
 త్స్మం జగదుద్భాసయంత మచిత్య దివ్యాద్భుత నిత్య
 యశావనస్వభావ లావణ్య మయామృత సాగరం ఆతపో
 విమూర్యా దీవద్రస్విన్న వదాలత్యమాణ లలాటఫల
 క దివ్యాలకావళీ విరాజితం ప్రబద్ధమగ్ధంబుజ చా
 రుణాశం సవిభ్రమ ధూలతముజ్వలాధరం శోచిస్మితం
 కోవల గండమన్న సుండదగ్ర పీనాంసవిశంబీ గుండలా
 లకావళీ బంధురకంబుకంధరం ప్రియావతగసోత్పల శ
 బ్దాధూషణ స్తథాలకాబంధ విశదేశంసీధిః చతుర్భు
 రాజానువిశంభి భిఘ్నైర్విరాజితం ఆతకోమల దివ్యరే
 ఖాలంకృతా తామ్రకరణిలం దివ్యాంగుళియక విరాజిత
 మతకోమల దివ్యనఖావళీ విరాజితాశిరక్తాంగుళీభి రలం
 కృతం తత్తణాస్మీలిత పుండరీక సదృశ చరణయుగళం
 అశుచినోహర కీరీటచక్ర చూడావతంస మకరకుండల
 గ్రైవేయకహర కేయూర కటకశ్రీవత్సకాస్తుభ ము
 క్తాదామోదర బంధసవీతాంబర కాంచీగుణ సూపుర
 దిభి రశంతసుఖస్పృశైక దివ్యగంధ భూషణైర్భూ
 షితం శ్రీమత్యావైజయంత్యా వనమాలయా విరాజితం
 శబ్దచక్ర గదాసి శార్ంగాది దివ్యాయుధై స్సేవ్యమా
 నం స్వసంకల్ప మాత్రావకోపమ జగజ్జన్మనీతి ధ్వంసా

చోత్పాదన మాత్రమ్ - లేహం సవజ్జత్సేన జ్ఞానోత్పాదన నైరపే
 త్యైత్ . పుండరీక సదృశ చరణయుగళ మిత్యత్ర పుండరీక శబ్దకి ప
 త్త సామాన్య మాఖేన రక్తాంబుజ పరః - యత్కం సంకల్పయా

మితగద్యాధీకారః స్యన్నసమస్తాత్మైశ్వర్యం ప్రసతే
 యాదిభి స్సృభావతో నిరస్తసమస్త సాంసారిక స్వ
 భావై భాగవత్పరిచర్యా కరణ యోగై శ్శేగశ
 త్పరిశ్రేయక భోగైశ్శేత్య సీద్ధై రసంతై ర్యథా
 యోగం సేవ్యమానం ఆత్మభాగే నానుసంహిత పరా
 దికాల దివ్యామల కోమలా వలొకనేన విశ్వమౌగ్ధాద
 యంత మిషదన్మీలితముఖాంబుజోదరవినిగతేన దివ్య
 నానారవింద శోభాజననేన దివ్యగాంధీర్యదార్య సాం
 దర్యమాధుర్యద్యనవధికగుణగణ విభూషితేన ఆతిమనో
 హరదివ్యభావగళేకదివ్యలీలా లాహవ్యతేన ఆఖిలజన
 హృదయాంతరా ద్యాపూరయంతం భగవంతం నా

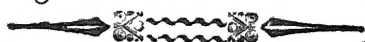
[తావ కౌంబ జగజ్జన్మ స్థితి ధ్వంసాదిక శ్రమతి విష్వక్సేసేన్యస్త సమ
 స్తాత్మైశ్వర్యమితి-తీత్ర యద్యపి జగద్వ్యాపార మోక్ష ప్రపత్నైబ్ర
 హ్మ లక్షణతయా ముక్తేష్విత నిత్య సూరిష్వపి సవేషు నసంభవతః-
 యద్యపి భగవాన్ స్వతస్సవజ్ఞ ప్రధానః ,, ప్రయోగ సేనాపతినా
 నివేదితం తథాను జ్ఞానంత ముపార విత్తజ్ఞే ,, రితి న్యాయేన భగవ
 త్తత్త తాదృశాభి కారతయా తత్తదవసరే జగత్సృష్ట్యాత్యథాంభ
 గవతో నిజ్ఞాన వాక్యం విష్వక్సేనో వ్యాపారతి - తదాస్వతస్సవజ్ఞ
 జ్ఞో భగవాన్ తన్నివేరిత కారీవ క్రిడతి . తావన్మాత్రేణ విష్వక్సేన
 స్య జగద్వ్యాపారవ్యవదేశ రూపస్మృతిః - స్యన్న సమస్తాత్మైశ్వర్యం
 మీత్యే తదపి సేనానికహతా దృథాభికారప్రదాన పరమ్ - ,, సయ
 ని నిత్యలొక కామోభవతి - సంకల్పా దేవాస్య పితర స్సముత్త్రివతి
 తీ ,, త్యాది న్యాయేన పరిమిత విషయోవాత్రజగచ్ఛబ్దః - అలోహ
 తన్య గభాకది వత్కాచితక ప్రభూతస్సృష్ట్యాది మాత్రాన్నాస్మీత్
 బ్రహ్మలక్షణప్రసంగః - యదిప్యాత్మ భోగినా ననుసంహిత పరా
 దికాల మితి తదపి భగవతః కాలవిషయా వజ్ఞానం నానివ్రీణి - ఆనం

మూ—రాయణం ధ్యానయోగేన దృష్ట్వా తతోభగవతో
 నిత్య స్యాప్యమాత్మనో నిత్యదాస్యంచ యథావస్థితమ
 సుసంధాయకదాహం భగవంతం నారాయణం మమకు
 లనాథం మమకులదేవతం మమకులధనం మమభోగ్యం
 మమమాతరం మమపితరం మమ సర్వం సాక్షాత్కర
 వాణి చక్షుషా కదానా భగవత్పాదాంబుజ ద్వయం
 శిరసా సరిగృహీష్యామి కదాహం భగవత్పాదాంబు
 ద్వయ పరిచర్యాశయా నిరస్త సమస్తేతర భోగాశో
 పగత సమస్త సాంసారిక స్వభావః తత్పాదాంబుజద్వ
 యం ప్రవేక్ష్యామి కదాహం భగవత్ పాదాంబుజద్వ
 య పరిచయా కరణ యోగ్య స్మరేకభోగ స్మత్పా
 దా పరివరిష్యామి కదాహం భగవాన్ స్వకీయయా
 త శీతశయా దృశావలోక్య స్నిగ్ధగంభీర మధుర ఊగి
 రా పరిచర్యామా మజ్జాప యుష్యతీతి భగవత్పరిచ
 యాయా మాశాం వధాయత్వా తయైవాశయా త
 త్ప్రసాదోప బృంహితయా భగ వంత ముపేత్య దూ
 రాదేవ భగవంతం శేష భోగేశ్రియా సహాసీనం వైన
 తేయాదిభి స్సేవ్యమానం సమస్త పరి వారాయ శ్రీమ
 తే నారాయణాయ నమఃకృతి ప్రణమ్యోత్థా యోత్థాయ
 పునఃపునః ప్రణమ్యోత్త్వంత సాధ్వస వినయా వసతో
 ఘాత్వా భగవత్ పాదాంబుజ గణనాయకై ద్వాకర పా

ద ప్రకషణ శ్రుశంసాయాం తాత్పర్యాత్ - యచ్చ తత్పాదాం బుజ
 ద్వయం ప్రవేక్ష్యా మితి ముముక్షో రభినందే రుచ్యతే తత్ర పూర్వో
 క్తస్య శిరసా సంగ్రహణస్య గాఢతమత్వం ప్రవేశ శబ్దే నాభిప్రేతమ్.
 యదపి శేష భావాయ స్వీకృత్యతి తత్రయావదాత్మ భావి కైంకర్య
 కరణాయ సంకల్పితత్వధా - ఏవమన్యపిసవకం సుసంగతమితి.

లైః కృపయా స్నేహగభా నూదృశావ లోకిత స్స
మృగభి వంశితై స్సైన్యై రేవాసు చితో భగవంత ము
పేత్య శ్రీమతా మూలమంత్రేణ మామైకాంతి కాత్యం
తక పరిచయా కరణాయ పరిగృహ్యేష్వేతి యావమా
నః ప్రణమ్యాత్మానం భగవతే నివేదయేత్-తతోభగవ
తా స్వరుమేవాత్మ సంజీవనేన మయాద శీలవత్తాతి
ప్రేమాన్వితే నావలోకనేనావలూక్య సవకచేత సవక
కాల సవాకచస్తో చితాత్యంత శేషభావాయ స్వీకృతో
సుజ్ఞాతశ్చాత్యంత సాక్షస విసయా వనతః కింకుర్వా
ణః కృతాంజలి పుటో భగవంతముపాసీత - తతశ్చాను
భూయమాన భావ విశేషః నిరతిశయ ప్రీత్యాన్యత్కిం
చిత్త-తుకం ద్రచ్చుం స్మశుక మకకః పునరపి శేష
భావమేవ యావమానో భగవంతమేవా విచ్ఛిన్నస్యోతో
రూపేణావ లోక యన్నాసీత-తతోభగవతా స్వయమే
వాన్మసంజీవనేనావలూకనే నావలూక్యసన్నితమాహూ
యసమస్తక్షేత్రాపహంనిరతిశయ సుఖావహమాత్మీయం
శ్రీమత్పదారవింద యుగళుశిరసికృతం ధ్యాత్వాఽమృత
స్యాగరాంతనిక మగ్న సర్వావయవ స్సఖిమాసీత । ❀

లక్ష్మీపతే ర్మహిపతేశ్చ దయైక ధామ్నాయో సౌ
పురానమజనిష్కజగద్ధితార్థమ్ | ప్రాప్యంప్రకాశయతునః
పరమంరహస్యంసంవాదవిషయరణాగతిమంత్రసారః॥

ఇతి శ్రీ భ గ వ ద్రా మా నుజ వి ర చి త్తమ్
శ్రీవైకుంఠ గద్యంసంస్కృతమ్ -

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః-

శ్రీమతే నిగమాంత మహా దేశికాయనమః-
 ద్వయ వచన భానాం ద్విప్రయోగా నపేక్షే
 ముపితనిఖిల దోషే ముక్త్యపాయేస్థితానామ్॥
 అమృత మివ పయోధే రాష్ట్రమే తద్ద్యతీంద్రా
 ద్వ్యవృణుత మితగద్యంపెంకటేశస్సు మేధాకి
 త్తితి కవి తాకిక సిహస్త్వ సర్వ తంత్ర స్వతం త్రస్య
 శ్రీమద్వెంకట నాథస్య వేదాంతాచార్యకృతిః

శ్రీమద్రహస్యరత్నాయామ్
 మిత గ జ్యాధికారోద్వితీయః-

కన్యితారికసస్మయ్య కల్యాణగుణకృత్తినే
 శ్రీమతే వేంకటేశాయ వేదాంతగురవే నమః॥

గద్యత్రయ భావ్యం సర్వప్రాణకైః

వేదేసంజాతభేదే మునిజనవచనే ప్రాప్తనిత్యావహానే
 సజ్జీవేన సర్వవర్ణేన తితదనుగుణే నిష్ప్రమాణేపురాణే
 భూయావాదేన మోదే కలికలుషవశాచ్ఛాన్యవాదేవివాదే

ధమః త్రాణాయ్య యోధూల్
 స జయతు భగవాన్ విష్ణు ఘడ్వా వతారకి.

శ్రీమతేని గమాంత మహా దేశికాయనమః :-

